

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY ORNETA NA LATA 2026-2036

Załącznik do
Uchwały Nr BRM.007. ...2026
Rady Miejskiej w Ornecie
z dnia

Opracowanie:
Urząd Miejski w Orneć,
Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Orneć,
przy współpracy
instytucji i organizacji społecznych z terenu gminy.

SPIS TREŚCI

WSTĘP	4
ROZDZIAŁ I ANALITYCZNO-WPROWADZAJĄCY	7
1. Demografia, polityka senioralna i wspieranie rodziny	11
2. Sytuacja gospodarcza, przeciwdziałanie bezrobociu i reintegracja	19
OBSZARY SPOŁECZNE Z PROGNOZĄ ZMIAN	28
3. Edukacja, kultura, kultura fizyczna i sport	29
4. Promocja i ochrona zdrowia	43
5. Bezpieczeństwo w gminie	54
6. Pomoc społeczna	62
7. Potencjał podmiotów i organizacji społecznych	71
ROZDZIAŁ II LISTA USŁUG SPOŁECZNYCH	74
ROZDZIAŁ III STRATEGICZNO- PROGRAMOWY	80
1. Wizja, cele strategiczne i kierunki niezbędnych działań	81
2. Sposób realizacji strategii- harmonogram, wskaźniki, ramy finansowe	88
3. Zarządzanie i monitorowanie strategii	92
ZAKOŃCZENIE	95

WSTĘP

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest dokumentem polityki społecznej, który wskazuje cele i kierunki działań służące poprawie jakości życia mieszkańców gminy. Dokument ten ma na celu zwiększenie efektywności usług, pomocy i wsparcia społecznego, a także zapewnienie godnych warunków życia osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym.

Zgodnie z obowiązującymi regulacjami prawnymi, opracowanie i realizacja strategii rozwiązywania problemów społecznych należy do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym (art. 16b pkt 1 i 2 oraz art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej). Poprzedni dokument strategiczny, zgodnie z uchwałą Rady Miejskiej nr BRM. 0007.19.2016 z dnia 27 kwietnia 2016 r., obowiązywał w Gminie Orneta w latach 2016–2025.

W czerwcu 2025 roku podjęto decyzję o opracowaniu nowego dokumentu strategicznego, odpowiadającego aktualnej sytuacji społecznej oraz zmieniającym się potrzebom mieszkańców gminy. Koordynator Strategii, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Orniecie, rozpoczął prace od analizy danych z lat 2020–2024, które wskazywały na narastające potrzeby społeczne wymagające rozwoju usług zgodnie z kierunkami deinstytucjonalizacji.

Zauważalne zmiany demograficzne, narastające problemy zdrowotne mieszkańców oraz złożona sytuacja rodzin powodują, że usługi tradycyjnie oparte na wsparciu instytucjonalnym stają się niewystarczające, a także coraz mniej efektywne ekonomicznie. Przeprowadzona diagnoza sytuacji społecznej Gminy Orneta wskazała na konieczność rozwoju i modernizacji systemu usług społecznych w kierunku modelu środowiskowego, opartego na wsparciu świadczonym w miejscu zamieszkania oraz w najbliższym otoczeniu mieszkańców.

Odpowiedzią na zidentyfikowane potrzeby jest opracowanie **Lokalnego Planu Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych dla Gminy Orneta**, który określa kierunki rozwoju usług społecznych oraz działania wdrożeniowe w perspektywie najbliższych trzech lat. Lokalny Plan Deinstytucjonalizacji stanowi dokument operacyjny i wykonawczy wobec niniejszej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych. Jego zapisy, w tym diagnoza potrzeb, priorytety działań oraz planowane usługi, zostały wykorzystane przy formułowaniu celów strategicznych. Realizacja działań przewidzianych w Lokalnym Planie Deinstytucjonalizacji przyczynia się bezpośrednio do osiągnięcia celów Strategii w zakresie rozwoju usług społecznych świadczonych w środowisku lokalnym.

W dalszym etapie prac Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Orniecie opracował i przekazał pisma diagnostyczne do podmiotów, organizacji oraz instytucji działających na terenie gminy, a także dokonał analizy danych i dokumentów zastanych z lat 2020–2024. Dla zapewnienia porównywalności danych przyjęto, iż informacje wykorzystywane w Strategii zostały zebrane według stanu na dzień 31 grudnia 2024 roku, który stanowił zamknięty statystycznie okres sprawozdawczy dla wszystkich analizowanych podmiotów.

Przed uchwaleniem przez Radę Miejską w Ornecie dokument Strategii został poddany konsultacjom społecznym oraz upowszechniony na stronie internetowej Urzędu Miejskiego w Ornecie.

W Strategii uwzględniono akty prawne mające istotny wpływ na planowanie i realizację zadań społecznych, w szczególności:

- ustawę z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej,
- ustawę z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych,
- ustawę z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,
- ustawę z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym,
- ustawę z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy,
- ustawę z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
- ustawę z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych,
- ustawę z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii,
- ustawę z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego,
- ustawę z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej,
- ustawę z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
- ustawę z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci,
- ustawę z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”,
- ustawę z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów,
- ustawę z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny,
- ustawę z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych,
- ustawę z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska,
- ustawę z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa.

Strategia odnosi się również do celów i kierunków działań określonych w dokumentach krajowych i regionalnych, w szczególności: Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju, Strategii Rozwoju Usług Społecznych do 2030 roku (z perspektywą do 2035 r.), Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030, Strategii Demograficznej 2040, Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030, Krajowego Programu Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu (aktualizacja 2021–2027), Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2030 roku, dokumentu „Zdrowa przyszłość. Ramy strategiczne rozwoju systemu ochrony zdrowia na lata 2021–2027 z perspektywą do 2030”, Strategii Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Województwa Warmińsko-Mazurskiego do 2030 roku, Strategii Polityki Społecznej Województwa Warmińsko-

Mazurskiego na lata 2021–2030, Programu Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur 2021–2027 oraz Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Lidzbarskiego na lata 2024–2030.

Podczas prac nad dokumentem wykorzystano dane i zapisy zawarte w raportach o stanie gminy Orneta za lata 2020–2024, Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, informacje dostępne na stronie „Polska w liczbach”, a także Ocenę Zasobów Pomocy Społecznej sporządzaną przez Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Orniecie w latach 2020–2024.

Strategia została przygotowana na okres do 2036 roku. Przyjęta perspektywa czasowa umożliwia stopniowe wprowadzanie lub rozszerzanie usług społecznych odpowiadających potrzebom mieszkańców, w tym przy wykorzystaniu dostępnych środków finansowych Unii Europejskiej.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Orneta na lata 2026–2036 składa się ze **wstępu, trzech rozdziałów oraz zakończenia**.

Zgodnie z wytycznymi art. 16b ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, **Rozdział I** zawiera diagnozę sytuacji społecznej gminy wraz z analizą tendencji i prognozą zmian społecznych. Diagnoza określa również zdolności podmiotów ekonomii społecznej do realizacji usług społecznych, o których mowa w art. 2 ust. 1 pkt 1–14 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych oraz zadania publiczne wskazane w art. 4 ust. 1 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Rozdział II przedstawia aktualną listę usług społecznych skierowanych do mieszkańców gminy, realizowanych przez podmioty publiczne i niepubliczne.

Rozdział III zawiera część programową, określającą misję, cele strategiczne, kierunki zmian. Uwzględnia on harmonogram działań wraz ze wskaźnikami realizacji, ramy finansowe, a także system monitoringu i ewaluacji dokumentu.

Zgodnie z zasadami planowania strategicznego, realizowane przez Gminę Orneta plany i programy społeczne zostały ujęte w Strategii jako elementy lokalnej polityki społecznej. Obejmują one w szczególności programy przyjmowane uchwałami Rady Miejskiej, w tym Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii, Gminny Program Wspierania Rodziny oraz Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej, Program Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi.

Zapisy, cele i kierunki działań określone w **Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Orneta na lata 2026–2036**, jako dokumencie nadrzędnym, będą uwzględniane przy opracowywaniu oraz aktualizacji innych dokumentów planistycznych i programowych realizowanych przez gminę.

ROZDZIAŁ I

ANALITYCZNO-WPROWADZAJĄCY

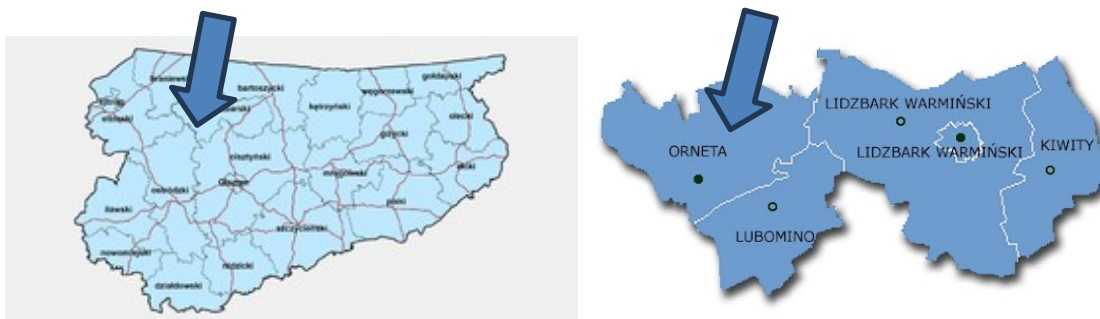

Gmina Orneta położona jest w województwie warmińsko – mazurskim, w zachodniej części powiatu lidzbarskiego. Sąsiaduje z siedmioma gminami: Lidzbark Warmiński (gmina wiejska), Lubomino, Miłakowo, Godkowo, Wilczęta, Płoskinia oraz Pieniężno. jest

Od stolicy regionu – Olsztyna – dzieli ją około 50 km, natomiast od siedziby władz powiatu – Lidzbarka Warmińskiego – około 36 km. Wśród ośrodków, z którymi Gmina Orneta i jej mieszkańcy wykazują powiązania funkcjonalne, należy wymienić również Elbląg (ok. 60 km), Braniewo (ok. 40 km), Pasłęk (ok. 34 km), Morąg (ok. 30 km) oraz Pieniężno (ok. 16 km).

Przez obszar gminy przepływa rzeka Pasłęka, kształtująca lokalny krajobraz i warunki środowiskowe.

Rysunek 1. Położenie gminy w województwie i w powiecie lidzbarskim

Dane: www.mapy.pl [https://pl.wikipedia.org/wiki/Orneta_\(gmina\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Orneta_(gmina))

Powierzchnia gminy wynosi 24 423 ha, w tym obszar miasta Orneta zajmuje 936 ha. Według stanu na dzień 31 grudnia 2024 r. gminę zamieszkiwało 10 701 osób. Średnia gęstość zaludnienia wynosiła 50 osób na km².

Teren gminy obejmuje 25 miejscowości: Augustyny, Bażyny, Biały Dwór, Bogatyńskie, Chwałęcín, Dąbrówka, Drwęczno, Gieduty, Henrykowo, Karbowo, Karkajmy, Klusajny, Krosno, Krzykały, Kumajny, Lejławki Wielkie, Miłkowo, Mingajny, Nowy Dwór, Opin, Osetnik, Ostry Kamień, Wojciechowo oraz Wola Lipecka, które tworzą 21 sołectw.

Gospodarka gminy Orneta ma charakter zróżnicowany. Istotną rolę, zwłaszcza na obszarach wiejskich, odgrywa rolnictwo, jednak jego znaczenie jako głównego źródła dochodów mieszkańców jest równoważone przez inne sektory gospodarki, w szczególności usługi, handel oraz budownictwo.

Istotnym uwarunkowaniem rozwoju gminy są jej walory przyrodnicze i krajobrazowe, które wpływają na jakość życia mieszkańców oraz potencjał rekreacyjny i turystyczny. Ponad 54% powierzchni gminy zajmują użytki rolne, natomiast około 36% stanowią lasy. Na terenie gminy znajduje się rezerwat przyrody „Ostoja bobrów na rzece Pasłęce”, będący rezerwatem faunistycznym. Znaczna część obszaru gminy objęta jest również formami ochrony przyrody

w postaci Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Pasłęki oraz Obszaru Chronionego Krajobrazu Równiny Orneckiej, które pełnią funkcję ochronną oraz rekreacyjną¹.

Miasto Orneta, będące siedzibą władz samorządowych, pełni funkcję wielofunkcyjnego ośrodka administracyjno-usługowego i mieszkaniowego. Położenie miasta niemal centralnie w stosunku do obszaru gminy sprzyja dostępności usług publicznych dla mieszkańców sołectw. Dostępność komunikacyjną gminy zapewniają drogi wojewódzkie nr 507, 513 oraz 528, umożliwiające powiązania z ośrodkami subregionalnymi i regionalnymi.

Na terenie gminy funkcjonuje rozbudowana infrastruktura instytucjonalna realizująca zadania z zakresu administracji, pomocy społecznej, edukacji, kultury, sportu oraz bezpieczeństwa publicznego. Do najważniejszych instytucji i jednostek organizacyjnych należą:

- Urząd Miejski w Ornecie,
- Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Ornecie (w strukturach MGOPS - Noclegownia Gminna Opin, Świetlica Socjoterapeutyczna, Punkt pomocowy - Stacja Joannitów, Klub Integracji Społecznej, 2 Mieszkania Wspomagane),
- Przedszkole Nr 1 w Ornecie,
- Przedszkole Nr 2 w Ornecie,
- Szkoła Podstawowa nr 1 im. Majora Henryka Sucharskiego w Ornecie,
- Szkoła Podstawowa nr 4 im. Janusza Korczaka w Ornecie,
- Szkoła Podstawowa w Bażynach im św. Jana Pawła II,
- Centrum Kultury i Biblioteka Miejska im. Franciszka Chruściela w Ornecie,
- Ośrodek Sportu i Rekreacji w Ornecie,

Zadania w zakresie bezpieczeństwa publicznego realizują:

- Straż Miejska w Ornecie – samorządowa, umundurowana formacja do ochrony porządku publicznego i bezpieczeństwa mieszkańców.
- 4 jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych (Orneta, Bażyny, Henrykowo, Mingajny),

W obszarze kultury na terenie Gminy Orneta funkcjonują również:

- Galeria Art-Nova (miejsce wystaw i inicjatyw artystycznych),
- Galeria Dziedzictwa Ornety im. Eugeniusza Buchholza,
- Pomysłownia Ornety (przestrzeń kreatywna dla mieszkańców przy CKiBM),

W obszarze gospodarki mieszkaniowej Gminy Orneta zadania związane z zarządzaniem i administrowaniem mieszkaniowym zasobem gminy realizuje Towarzystwo Budownictwa Społecznego – Administrator Sp. z o.o.

¹ Dane dotyczące struktury użytkowania gruntów oraz form ochrony przyrody pochodzą z Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, rejestru form ochrony przyrody oraz Raportu o stanie Gminy Orneta za 2024 rok

W zakresie mieszkalnictwa należy rozróżnić dane dotyczące ogólnego zasobu mieszkaniowego oraz zasobu gminnego. Według danych statystycznych w 2024 r. w gminie Orneta oddano do użytkowania 4 nowe mieszkania, co odpowiada wskaźnikowi 0,37 lokalu na 1000 mieszkańców. Całkowity zasób mieszkaniowy gminy obejmował 4 481 mieszkań, co oznacza 416 mieszkań na 1000 mieszkańców – wartość porównywalną ze średnimi dla województwa warmińsko-mazurskiego oraz kraju. Wszystkie nowo oddane mieszkania przeznaczone były na cele indywidualne. Przeciętna liczba pokoi w nowo oddanych mieszkaniach wynosiła 5,75, a przeciętna powierzchnia użytkowa – 171,30 m².

Poziom wyposażenia mieszkań w instalacje techniczno-sanitarne jest wysoki. Do sieci wodociągowej podłączonych było 97,90% mieszkań, ustęp spłukiwany posiadało 96,45% lokali, łazienkę – 93,26%, natomiast z centralnego ogrzewania korzystało 81,43% mieszkań².

Z kolei mieszkaniowy zasób Gminy Orneta, według stanu na dzień 31 grudnia 2024 r., obejmował 295 lokali mieszkalnych, w tym lokale z najmem socjalnym, przeznaczone dla osób o niskich dochodach oraz znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej. Uzupełnieniem tego zasobu były 2 Mieszkania Wspomagane oraz Noclegownia, stanowiące element lokalnego systemu deinstytucjonalizacji usług społecznych i umożliwiające osobom wymagającym wsparcia funkcjonowanie w środowisku lokalnym.

Gmina Orneta podejmuje działania w obszarze mieszkalnictwa w powiązaniu z polityką społeczną, dążąc do integrowania wsparcia mieszkaniowego z usługami społecznymi, wsparciem środowiskowym oraz działaniami na rzecz samodzielności mieszkańców.

W ramach współpracy krajowej gmina należy do stowarzyszeń i związków międzygminnych:

- 1/Związku Gmin Warmińsko –Mazurskich,
- 2/ Lokalnej Grupy Działania „Warmiński Zakątek”,
- 3/ Stowarzyszenia „Polskie Miasta Cittaslow”,
- 4/ Domu Warmińskiego,
- 5/ Międzynarodowego Stowarzyszenia miast Cittaslow,
- 6/ Szlaku Świętej Warmii.

² https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Orneta#nieruchomosci

1. DEMOGRAFIA, POLITYKA SENIORALNA I WSPIERANIE RODZINY

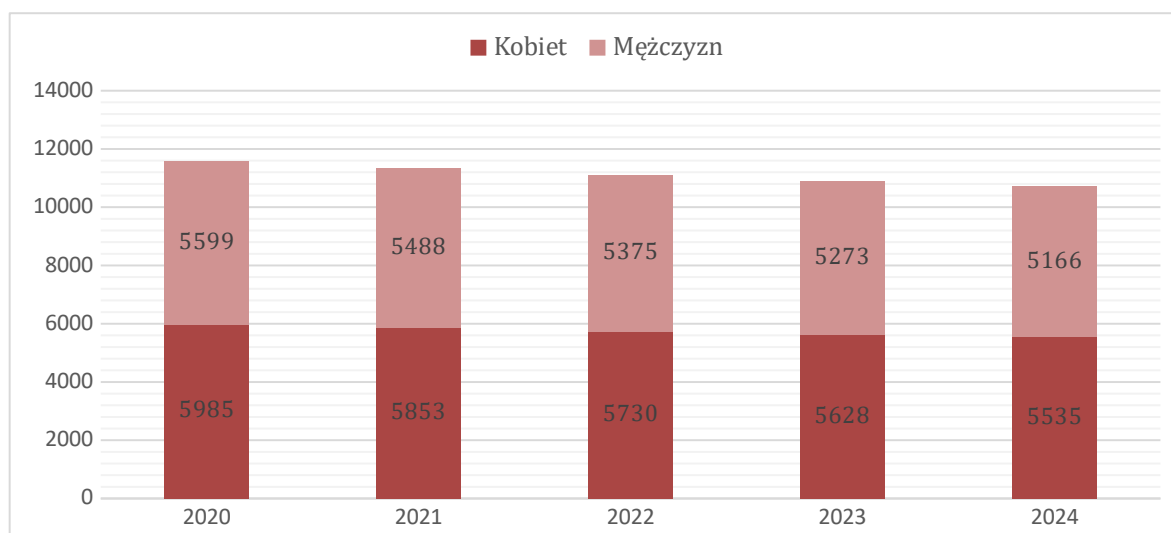
Według danych Ewidencji Ludności Urzędu Miejskiego w Ornece na dzień 31.12.2024 roku liczba mieszkańców wyniosła 10 701 osób.

72% zameldowanych, czyli 7 721 osób, mieszkało w mieście Orneta, a tylko 27%, czyli 2 980 osób w pozostałych 25 miejscowościach gminnych.

Największymi skupiskami wiejskimi w 2024 roku były: Henrykowo (317 mieszkańców), Bązyny (302 mieszkańców), Dąbrówka (233 mieszkańców), Opin (229 mieszkańców) oraz Bogatyńskie (209 mieszkańców). W pozostałych 20 miejscowościach liczba mieszkańców nie przekracza 200 osób.

Gmina była stosunkowo nisko zaludniona, średnia gęstość zaludnienia wynosiła ok. 50 osób na km², co stanowiło mniej niż średnia zaludnienia w województwie w 2024 roku (59 osób na kilometr²) oraz mniej od średniej krajowej równej 125 os./km².

Tabela i wykres 1: Stan ludności gminy na przestrzeni lat 2020-2024

Rok	2020	2021	2022	2023	2024
Kobiet	5985	5853	5730	5628	5535
Mężczyzn	5599	5488	5375	5 273	5166
Razem	11584	11341	11105	10901	10701

Dane: Raporty o stanie gminy Orneta za lata 2020-2024

W analizowanych latach liczba ludności gminy Orneta spadła o 7,6%, czyli o 883 osoby. Największy spadek odnotowano wśród dorosłych w wieku produkcyjnym. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym wzrosła. Gminę dotknął niekorzystny trend związany z depopulacją, czyli kurczeniem się liczby mieszkańców.

Tabela 2: Grupy mieszkańców

Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem/rok	2020	2021	2022	2023	2024
Przedprodukcyjny	17,6	17,5	17	17	16,5
Produkcyjny	58,7	58,4	58,2	57,6	57,3
Poprodukcyjny	23,7	24,1	24,8	25,4	26,2

Dane: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych

W 2024 roku wśród mieszkańców 16,5% stanowiły dzieci i młodzież, w wieku produkcyjnym gminę zamieszkiwało 57,3% oraz 26,2% w wieku poprodukcyjnym.

W odniesieniu do ogólnopolskiej tendencji powiększania się grupy osób w wieku senioralnym, gmina w latach 2020-2024 wykazywała podobne tendencje.

Liczba osób starszych w populacji przyczynia się do zwiększenia liczby osób z niepełnosprawnościami. Starsze grupy wiekowe są bardziej narażone na ryzyko niepełnosprawności – prawie 60% niepełnosprawnych było wśród osób po 55 r. życia. Proces starzenia się lokalnej społeczności wynika także z pozytywnej przesłanki – wydłużania się średniego czasookresu życia.

Zgodnie z założeniami, przewidywane są w Polsce³ największe zmiany w natężeniu zgonów wśród mężczyzn w wieku 40-64 lata, wśród kobiet w wieku 50-59 oraz w najmłodszych rocznikach wieku. Prognozowane przeciętne dalsze trwanie życia mężczyzn wzrośnie od poziomu 71 lat (w 2007 r.) do 77,1 w 2035, zaś kobiet do 82,9 w 2035 r. Nadal będzie utrzymywać się nadumieralność mężczyzn, jednak jej skala będzie znacznie mniejsza. Niezbędna jest edukacja i rozwój usług wsparcia związany z przygotowaniem grup wiekowych na kryzysy środowiskowego, jak COVID-19.

Średni wiek mieszkańców gminy Orneta wynosił 43,6 lat i był porównywalny do średniego wieku mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego oraz porównywalny do średniego wieku mieszkańców całej Polski⁴.

Tabela 3: Przyrost naturalny w gminie Orneta

Wyszczególnienie	2020	2021	2022	2023	2024
Urodzenia	99	68	66	69	54
Zgony	157	184	161	157	107
Przyrost naturalny	-58	-116	-95	-88	-53

Dane: Opracowanie własne na podstawie Raportów o stanie gminy

³ Prognoza ludności Polski, GUS, 2008-2035

⁴ https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Orneta#dane-demograficzne

Gmina Orneta odnotowała w latach 2020-2024 ujemny przyrost naturalny wynoszący od -53 w roku 2024 do -116 w roku 2021.

W 2024 roku urodziło się 54 dzieci, w tym 40,0% dziewczynek i 60,0% chłopców. Średnia waga noworodków to 3 452 gramów. Współczynnik dynamiki demograficznej, czyli stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów był znacznie mniejszy od średniej dla województwa oraz znacznie mniejszy od współczynnika dynamiki demograficznej dla całego kraju.

Mieszkańcy gminy Orneta⁵ zawarli w 2024 roku 35 małżeństw, co odpowiada 2,3 małżeństwom na 1000 mieszkańców. Było to znacznie mniej od wartości dla województwa warmińsko-mazurskiego oraz znacznie mniej od wartości dla Polski. W tym samym okresie odnotowano 1,8 rozwodów przypadających na 1000 mieszkańców.

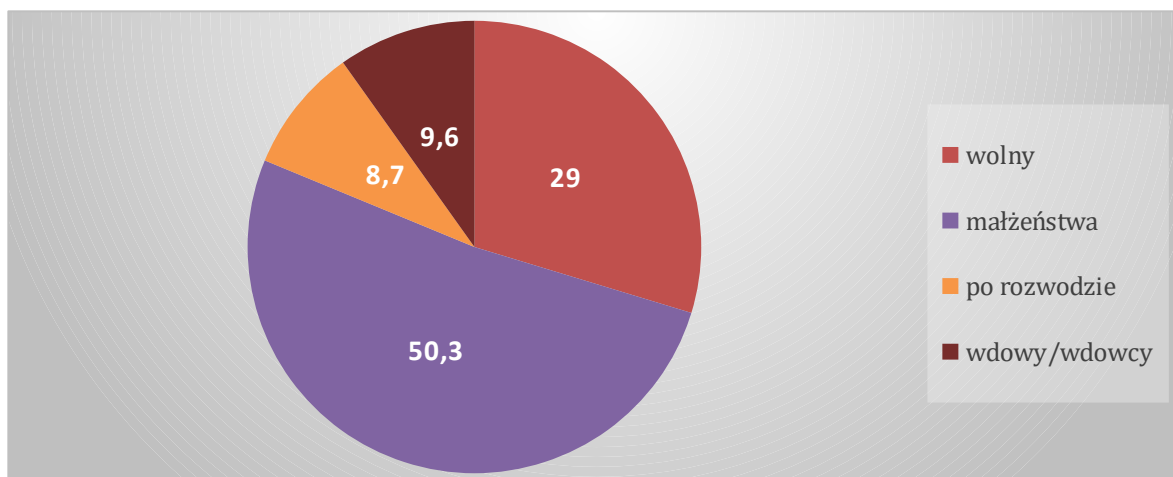
Tabela 4: Małżeństwa zawarte w gminie

Rok	2020	2021	2022	2023	2024
Liczba zawartych małżeństw	48	56	58	50	35

Dane: Opracowanie własne na podstawie Raportów o Stanie Gminy

29,0% mieszkańców gminy Orneta jest stanu wolnego, 50,3% żyje w małżeństwie, 8,7% mieszkańców jest po rozwodzie, a 9,6% to wdowy/wdowcy⁶.

Wykres 2: Struktura mieszkańców gminy Orneta wg stanu cywilnego

Dane: <https://www.polskawliczbach.pl/gminaOrneta>

⁵ https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Orneta#dane-demograficzne

⁶ https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Orneta

POLITYKA SENIORALNA, PRORODZINNA I WSPIERANIE RODZINY

Samorząd gminy podejmował działania usługowe, infrastrukturalne oraz realizował celowe programy i projekty społeczne w odpowiedzi na potrzeby mieszkańców.

W zarządzaniu i realizacji przedsięwzięć gminnych wspierała Radę Miejską w Ornecie-Gminna Rada Seniorów oraz Młodzieżowa Rada Miejska.

Prowadzono szereg miejsc organizacji czasu wolnego, rekreacyjnych, integracyjnych, inicjujących aktywność mieszkańców terenów miejskich i wiejskich, w tym Centrum Kultury i Bibliotekę Miejską w Ornecie, Pomysłownia, Galerie Art-Nova oraz Galeria Dziedzictwa Ornety.

Centrum Kultury i Biblioteka Miejska im. Franciszka Chruściela w Ornecie skupiały wokół siebie zarówno młodzież jak i seniorów, pasjonatów i kolekcjonerów, liderów i wolontariuszy, którym bliska była lokalna historia, tradycja, słowo pisane oraz rozwój regionu i jego mieszkańców.

W Ośrodku Sportu i Rekreacji i Orneckich Klubach Sportowych działały sekcje, które pozwalały rozwijać pasje i umiejętności zarówno dzieciom, młodzieży, jak i dorosłym.

W celu poprawy jakości życia osób i rodzin mieszkających na obszarze gminy realizowane były modernizacje, w tym: ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej dla mieszkańców (jak rewitalizacja Parku Miejskiego, Szlaków Rowerowych, budowy małej architektury, placów zabaw). Wykorzystano środki funduszu sołectkiego i EFS na doposażenie, zagospodarowano miejsc rekreacyjno – wypoczynkowych mieszkańców wsi.

Szereg działań na rzecz społeczności lokalnej prowadziły świetlice wiejskie w sołectwach: Wojciechowo, Bażyny, Dąbrówka, Henrykowo, Wola Lipecka, Mingajny, Opin, Krosno, Nowy Dwór, Karbowo. Ze świetlic wiejskich, ich wyposażenia mogli nieodpłatnie korzystać mieszkańcy wsi oraz stowarzyszenia i organizacje, w tym 6 Kół Gospodyń Wiejskich - w Wojciechowie, Henrykowie, Opinie, Karbowie, Dąbrówce i w Krośnie.

Osobom z niepełnosprawnościami gmina we współpracy z organizacjami i podmiotami powiatowymi zapewniała dzienną rehabilitację w Środowiskowym Domu Samopomocy w Henrykowie, Warsztacie Terapii Zajęciowej w Henrykowie, Warsztacie Terapii Zajęciowej przy Orneckim Stowarzyszeniu Wspierania Osób Niepełnosprawnych. Niezbędne wsparcie rzeczowe było dostępne w wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego w Stacji Socjalnej Joannitów przy Miejsko-Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Ornecie.

Mieszkańcy mogli uzyskać pomoc żywnościową w ramach programu „Posiłek w szkole i domu”. W roku 2024 skorzystało z tej formy 289 osób, w tym 188 dzieci (z tego 174 dzieci skorzystało z posiłku w szkołach). Rodzinom, którym brak było możliwości zapewnienia gorącego posiłku MGOPS w Ornecie udzielał zasiłku celowego na zakup żywności. Dostępna też była pomoc żywnościowa w ramach programu Fundusze Europejskie na Pomoc Żywnościową 2021-2027 w formie paczek przygotowywanych w partnerstwie ze Stowarzyszeniem Pomocy Osobom

Bezrobotnym i ich Rodzinom „Samarytanie”. W 2024 roku pomoc żywnościową otrzymało 820 mieszkańców.

Dostępne było również wsparcie w formie dodatków mieszkaniowych (w 2024 roku skorzystały 174 gospodarstwa domowe, wypłacono 1575 dodatków mieszkaniowych, z tego 1483 dodatków dla lokali w mieście, 92 dodatki dla lokali na terenie wsi) i Bonu Energetycznego (dla 1056 osób).

Pomoc w sytuacjach interwencji kryzysowej, psychologiczną i terapeutyczną realizowały: Punkt Informacyjno-Konsultacyjny dla Osób Doświadczających Przemocy Domowej przy MGOPS w Ornecie oraz Punkt Konsultacyjno-Informacyjny dla Osób Uzależnionych oraz Członków ich Rodzin przy Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Gmina prowadziła Noclegownię dla osób w kryzysie bezdomności we wsi Opin. W 2024 roku skorzystało z niej 6 osób bezdomnych.

Struktura wiekowa mieszkańców wskazuje na postępujące starzenie się społeczeństwa, co skutkuje rosnącym zapotrzebowaniem na całodobową lub dzienną opiekę. Gmina Orneto posiadała rozbudowany system świadczenia usług opiekuńczych, realizowanych także w godzinach popołudniowych, wieczornych, w dni wolne i święta, prowadzonych przez Ornecką Spółdzielnię Socjalną Arka. W 2024 roku pomocą taką objęto 93 osoby, w tym 42 osoby dzięki dofinansowaniu z Programu „Opieka 75+”.

Na potrzeby 17 seniorów i osób z niepełnosprawnościami realizowano w roku 2024 usługi asystenta osobistego osoby z niepełnosprawnością, a z systemu teleopieki korzystały 23 osoby – głównie samotne, starsze i z niepełnosprawnościami. Dodatkowo działały dwa mieszkania wspomagane, w których świadczone były usługi opiekuńcze w godzinach od 6:00 do 22:00 oraz w nocy i w dni świąteczne.

W ramach zadań własnych realizowana była pomoc w formie opłaty gminy za pobyt w domu pomocy społecznej dla 17 osób wymagających całodobowej opieki z powodu wieku, choroby i niepełnosprawności oraz 2 osób w Rodzinnym Domu Pomocy Społecznej.

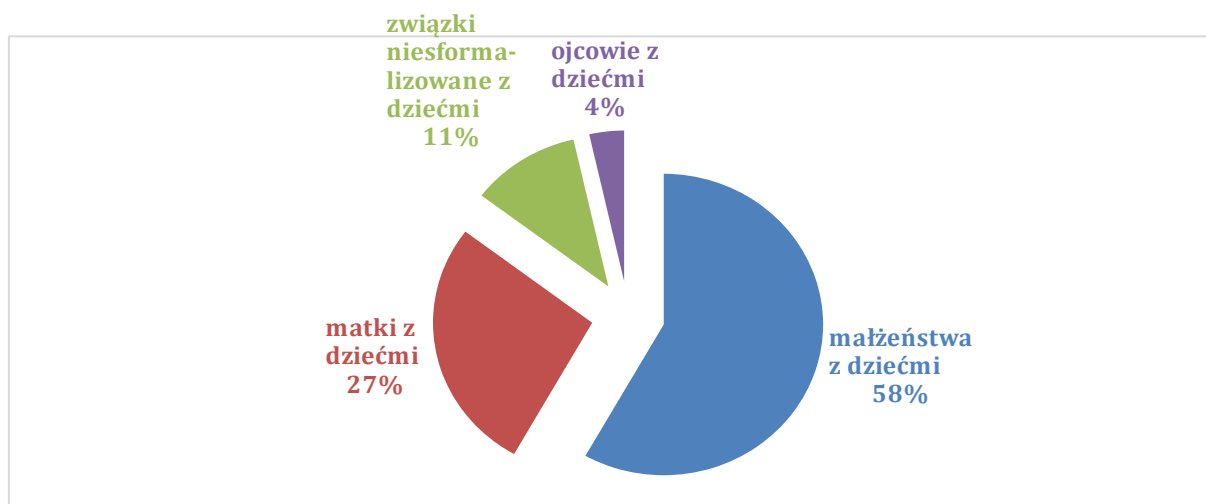
Na rzecz populacji osób starszych podejmowano działania aktywizacyjne realizowane przez Uniwersytet Trzeciego Wieku w Ornecie, Stowarzyszenie Rozwoju Miasta i Gminy Orneto „Ornecianie”, Polski Związek Emerytów i Rencistów oraz Centrum Kultury i Biblioteki Miejskiej w Ornecie. Dzięki wdrożonej Orneckiej Karcie Seniora, osoby w wieku poprodukcyjnym korzystały z ulg, zniżek, promocji oferowanych przez instytucje gminne oraz prywatne firmy.

Grupa seniorów, z perspektywy systemu zabezpieczenia społecznego będzie wymagała dostosowania do jej potrzeb odpowiedniej sfery usług społecznych, w tym zabezpieczenia socjalnego, w związku z postępującym ubożeniem gospodarstw jednoosobowych.

Gmina Orneta w 2021 roku wśród wszystkich rodzin posiadała 2363 rodziny z dziećmi (74,2% wszystkich rodzin w gminie). Przeciętna liczebność dzieci w rodzinach wynosiła 1,59⁷. 1291 rodzin z dziećmi stanowiły rodziny z jednym dzieckiem, 826 z dwójką dzieci, rodziny posiadające co najmniej 3 dzieci – 192, zaś 4 i więcej wychowywało się w 54 rodzinach.

Wykres 3: Typy rodzin z dziećmi w gminie

Dane: NSPLiM, GUS BDL, 2021

W obszarze usług dla rodzin z dziećmi na terenie gminy funkcjonował Niepubliczny Punkt Przedszkolny Domowa Akademia „SMYK”, a także 2 przedszkola gminne oraz świetlica socjoterapeutyczna przy MGOPS w Orniecie.

Rodziny wielodzietne mogły otrzymać Kartę Dużej Rodziny uprawniającą do ulg, a przeżywające trudności opiekuńczo-wychowawcze skorzystać z usługi 2 asystentów rodziny zatrudnionych w MGOPS. W roku 2024 objęto wsparciem asystentów 22 rodziny, 13 dzieci zostało zabezpieczonych w pieczy zastępczej.

W latach 2020-2024 liczba rodziców niepracujących ze względu na niepełnosprawność dziecka oraz liczba dzieci z niepełnosprawnościami wzrosła z 48 do 52.

W ramach wsparcia rodzin Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Orniecie realizował zadania w zakresie świadczeń rodzinnych, alimentacyjnych, wsparcia dla kobiet z tytułu urodzenia dziecka z ciężkim i nieodwracalnym upośledzeniem albo nieuleczalną chorobą zagrażającą życiu „Za życiem”.

Rodziny wychowujące dzieci z niepełnosprawnością wspierały usługi specjalistyczne, rehabilitacja, wczesne wspomaganie, asystencja. Organizowana była pomoc pedagogiczna, psychologiczna i specjalistyczna przez szkoły i przedszkola, Lokalny Zespół Interdyscyplinarny

⁷ Dane Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań, 2021, BDL GUS

oraz podmioty gminne i powiatowe, Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczne w Ornie, edukacja specjalna dla dzieci z autyzmem przez Przyjazne Centrum Promyk, Akademię Smyk.

W 2024 roku w przedszkolu i szkołach gminnych uczniowie ze specjalnymi potrzebami otrzymywali dodatkowe wsparcie polegające na udziale w zajęciach rewalidacyjnych, indywidualnych, korekcyjnych, kompensacyjnych, dydaktyczno-wyrównawczych.

Poza działalnością instytucji i organizacji gminnych na rzecz dzieci, rodzin i społeczności, samorząd gminy wykazywał się aktywnością we współpracy z instytucjami wspierającymi jej działania w obszarze polityki prorodzinnej i wspierania rodziny.

Burmistrz i Rada Miejska corocznie wspierali realizację zadań publicznych organizacji pozarządowych i innych podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 2 ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie, w tym organizację wydarzeń społeczno-kulturalnych, imprez, adresowanych do mieszkańców Gminy Orneta stanowiących promocję zdrowego stylu życia oraz działalność na rzecz osób z niepełnosprawnościami.

WNIOSKI

1. W latach 2020–2024 gmina Orneta odnotowała trwały spadek liczby ludności o 883 osoby, co oznacza zmniejszenie populacji o 7,6% i potwierdza utrwalający się proces depopulacji gminy.
2. Struktura wieku mieszkańców ulegała systematycznym zmianom – w 2024 roku 26,2% populacji stanowiły osoby w wieku poprodukcyjnym, przy jednoczesnym spadku udziału dzieci i młodzieży do 16,5%, co świadczy o postępującym starzeniu się społeczeństwa lokalnego.
3. Gmina charakteryzowała się ujemnym przyrostem naturalnym, który w 2024 roku wyniósł – 53 osoby (54 urodzenia i 107 zgonów), a w latach wcześniejszych osiągał jeszcze bardziej niekorzystne wartości.
4. Zmiany demograficzne przekładały się na rosnące zapotrzebowanie na usługi społeczne, w szczególności opiekuńcze, asystenckie i środowiskowe, skierowane do osób starszych oraz osób niesamodzielnych.
5. W 2024 roku wsparciem w formie usług opiekuńczych objęto 93 osoby, a gmina ponosiła koszty pobytu 19 mieszkańców w instytucjonalnych formach opieki, co generowało znaczące obciążenie finansowe budżetu.
6. W obszarze wspierania rodziny utrzymywała się potrzeba intensywnej pracy z rodzinami przeżywającymi trudności opiekuńczo-wychowawcze, o czym świadczyło objęcie 22 rodzin wsparciem asystenta rodziny oraz współfinansowanie pobytu 13 dzieci w pieczy zastępczej.
7. Rozproszona struktura osadnicza oraz przewaga ludności miejskiej (72% mieszkańców) wpływały na zróżnicowany dostęp do usług publicznych, zwłaszcza dla mieszkańców sołectw.

TENDENCJE I PROGNOZY

1. W kolejnych latach należy spodziewać się kontynuacji spadku liczby mieszkańców oraz dalszego wzrostu udziału osób w wieku poprodukcyjnym w strukturze ludności gminy.
2. Proces starzenia się społeczeństwa będzie skutkował systematycznym wzrostem zapotrzebowania na usługi opiekuńcze, asystenckie, teleopiekuńcze oraz wsparcie mieszkaniowe.
3. Ujemny przyrost naturalny oraz migracje osób w wieku produkcyjnym mogą prowadzić do zmniejszenia lokalnych zasobów pracy oraz zwiększenia obciążenia systemu pomocy społecznej.
4. W obszarze wspierania rodziny prognozuje się utrzymanie zapotrzebowania na usługi wczesnej interwencji, asystenturę rodzinną oraz wsparcie specjalistyczne, zwłaszcza w rodzinach złożonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym.
5. Zróżnicowanie potrzeb pomiędzy miastem a obszarami wiejskimi będzie wymagało terytorialnie zróżnicowanego planowania i realizacji usług społecznych.

REKOMENDACJE

1. Rozwijać i wzmacniać usługi społeczne świadczone w środowisku lokalnym, w szczególności usługi opiekuńcze, asystenckie i teleopiekuńcze, jako alternatywę dla kosztownych form opieki instytucjonalnej.
2. Ograniczać kierowanie mieszkańców do domów pomocy społecznej poprzez rozwój mieszkań wspomaganych oraz innych środowiskowych form wsparcia, dostosowanych do potrzeb osób starszych i niesamodzielnych.
3. Kontynuować i rozwijać politykę senioralną, obejmującą działania aktywizujące oraz integrujące osoby starsze w społeczności lokalnej.
4. Wzmacniać system wspierania rodzin z dziećmi poprzez utrzymanie i rozwój usług asystenta rodziny, świetlic socjoterapeutycznych oraz wsparcia specjalistycznego.
5. Zwiększać dostępność usług społecznych dla mieszkańców obszarów wiejskich, w tym poprzez działania mobilne, współpracę z sołectwami oraz organizacjami pozarządowymi.
6. Prowadzić systematyczny monitoring zmian demograficznych i społecznych, wykorzystując go jako podstawę aktualizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych oraz Lokalnego Planu Deinstytucjonalizacji.

2. SYTUACJA GOSPODARCZA, PRZECIWDZIAŁANIE BEZROBOCIU I REINTEGRACJA

W 2024 roku 20,8% aktywnych zawodowo mieszkańców gminy Orneta pracowało w sektorze rolniczym (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo), 35,4% w przemyśle i budownictwie, a 14,7% w sektorze usługowym (handel, naprawa pojazdów, transport, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja) zaś 1,5% w sektorze finansowym (działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości)⁸.

Gospodarka gminy Orneta jako gminy miejsko-wiejskiej miała charakter zróżnicowany: na obszarach wiejskich dominowało rolnictwo, jednak równoważone przez inne sektory gospodarki, w szczególności usługi, handel oraz budownictwo. Według danych ewidencyjnych CEIDG Urzędu Miejskiego w Ornece na koniec 2024 r. w gminie zarejestrowanych było 617 podmiotów gospodarczych, z których zdecydowaną większość stanowiły mikroprzedsiębiorstwa. Jednocześnie gospodarka rolna pozostała ważnym elementem struktury lokalnej – w 2024 r. na terenie gminy funkcjonowało 678 gospodarstw rolnych, co odzwierciedlało tradycyjny charakter obszarów wiejskich oraz ich znaczenie dla lokalnej społeczności i krajobrazu.

W strukturze gruntów gminy użytki rolne zajmowały ok. 58 % powierzchni (przy znacznej przewadze gruntów ornych), co oznaczało, że na terenach rolnych koncentrowała się podstawowa działalność produkcyjna na wsi.

Lasy i grunty leśne zajmowały około 37 % powierzchni gminy. Pozostałe użytki stanowiły około 5 % powierzchni gminy.

Na terenie gminy Orneta dominowały gleby słabszych klas (lokalnie gleby klasy IV–V, VI), a lepsze kompleksy glebowe występowały przede wszystkim w strefach oddalonych od zwartej zabudowy. Warunki rozwoju rolnictwa były umiarkowanie dobre dzięki znacznemu udziałowi gleb brunatnych i kompleksów żytnych. Profil produkcji był dostosowany przede wszystkim do hodowli bydła (mlecznego i opasowego) oraz trzody chlewnej, co odpowiadało rolniczemu charakterowi gminy i całego powiatu⁹.

Zdecydowana większość użytków rolnych pozostawała w rękach prywatnych (gospodarstwa indywidualne). Według danych gminnych w 2024 roku funkcjonowało na terenie gminy 678 gospodarstw, w tym 42% stanowiły małe gospodarstwa do 5 ha.

⁸ https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Orneta

⁹ – Plan miejscowy / analiza uwarunkowań rozwoju gminy Orneta (użytki rolne ok. 58 % powierzchni) (mpzp.igeomap.pl)

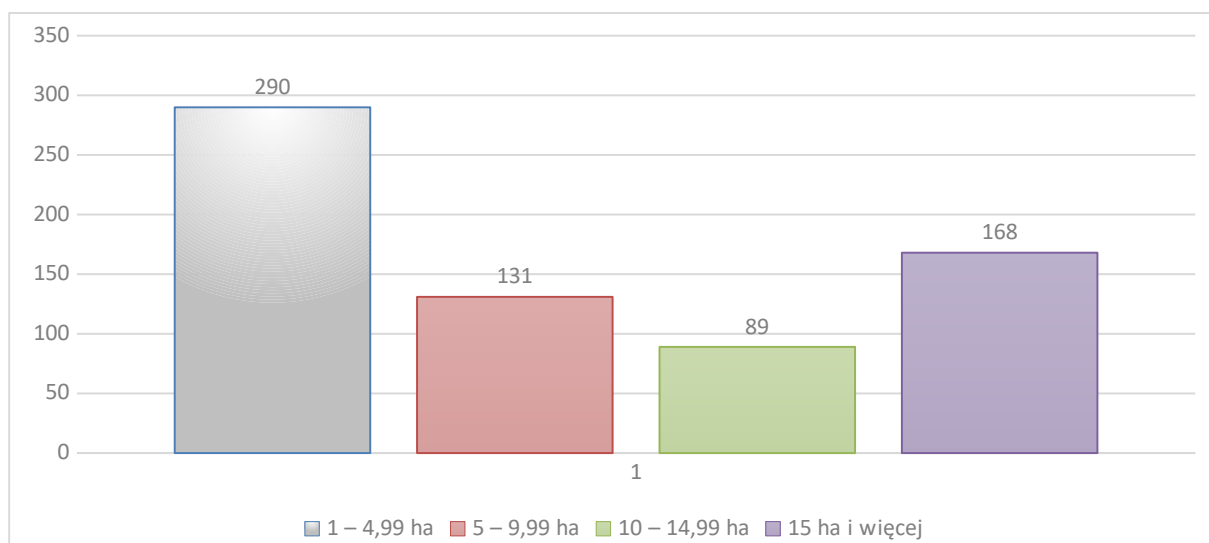
– Plan gospodarki niskoemisyjnej dla gminy Orneta (lesistość 37,1 %) (bip.orneta.pl)

– GUS / statystyki gminy – lesistość ok. 37 % (orneta.geoportal-krajowy.pl)

Tabela 5: Struktura gospodarstw rolnych w gminie Orneta

Wielkość gospodarstwa/rok	2020	2021	2022	2023	2024
Liczba gospodarstw rolnych					
1 – 4,99 ha	235	307	225	303	290
5 – 9,99 ha	106	121	154	143	131
10 – 14,99 ha	79	82	97	87	89
15 ha i więcej	148	160	174	163	168
Razem	568	670	650	696	678

Dane: Opracowanie własne, Raporty o Stanie Gminy Orneta za lata 2020-2024

Wykres 4: Wielkość gospodarstw rolnych w 2024 roku

Dane: Opracowanie własne, dane gminne

Liczba gospodarstw rolnych ulegała wahaniom, kształtując się od 568 gospodarstw w 2020 r. do 678 gospodarstw w 2024 r. Najwyższą liczbę gospodarstw odnotowano w 2023 r. (696), po czym nastąpił nieznaczny spadek w roku 2024.

Jednocześnie zauważalny był systematyczny wzrost liczby gospodarstw średnich i większych. W porównaniu z 2020 r. zwiększyła się liczba gospodarstw o powierzchni 10–14,99 ha oraz 15 ha i więcej, co świadczyło o stopniowej koncentracji gruntów oraz powiększaniu areału części gospodarstw. Tendencja ta potwierdza zachodzące procesy restrukturyzacyjne w rolnictwie polegające na zmniejszaniu się znaczenia najmniejszych, półtowarowych jednostek i wzmacnianiu gospodarstw prowadzących bardziej zmodernizowaną, towarową produkcję.

Produkcja rolna opierała się przede wszystkim na hodowli bydła mlecznego i opasowego, trzody chlewnej oraz uprawach zbóż, ziemniaków i roślin pastewnych.

Równolegle obserwowano stopniowy rozwój działalności pozarolniczej na obszarach wiejskich, w tym usług, drobnej przedsiębiorczości oraz inicjatyw agroturystycznych i ekologicznych, co sprzyja dywersyfikacji źródeł dochodów mieszkańców i zwiększa odporność lokalnej gospodarki na zmiany koniunkturalne¹⁰.

¹⁰ Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Orneta – informacje o strukturze użytkowania gruntów i lesistości. Główny Urząd Statystyczny (GUS), Bank Danych Lokalnych – dane o gospodarstwach rolnych i strukturze agrarnej.

Podmioty gospodarcze funkcjonujące na terenie gminy to przede wszystkim małe i średnie zakłady rodzinne. Do wiodących branż w gminie zaliczyć należy: usługi ogólnobudowlane, handel i naprawy pojazdów samochodowych.

Zgodnie z danymi udostępnionymi w Bazie Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego (www.stat.gov.pl) w 2024 roku zarejestrowanych było w gminie 1360 przedsiębiorstw. Dominowały firmy z sektora prywatnego - 1216, co stanowiło 89% ogółu; spośród nich 879 podmiotów to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą.

Tabela 6: Przedsiębiorczość w gminie

Wyszczególnienie	2020	2021	2022	2023	2024	Tendencja
Podmioty gospodarki narodowej ¹¹						
Ogółem	1250	1277	1314	1326	1360	Wzrost
Nowo zarejestrowane w roku	77	91	79	68	95	
Sektor publiczny						
Ogółem	138	137	139	138	138	Stabilnie
Państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego	22	20	20	20	20	
Sektor prywatny						
Ogółem	1111	1137	1171	1183	1216	Wzrost
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	803	829	861	870	879	
Spółki handlowe	32	32	32	33	36	
Spółdzielnie	6	6	6	6	6	
Stowarzyszenia, fundacje i organizacje społeczne	48	49	51	52	55	
Podmioty gospodarcze – obsługa CEIDG przez Urząd Miejski w Orniecie	608	596	598	607	617	Wzrost

Dane: opracowanie własne, Bank Danych Lokalnych GUS

Na podstawie analizy danych można stwierdzić, że dynamika przedsiębiorczości była wzrostowa. Obserwowano stały trend w zakładaniu nowych działalności gospodarczych, w latach 2020-2024 rejestrowano 410 nowych podmiotów. Analizując rejestr pod kątem liczb zatrudnionych pracowników można stwierdzić, że najwięcej (1 322) było mikro-przedsiębiorstw, zatrudniających 0 - 9 pracowników¹².

Wzrosła liczba organizacji pozarządowych (z 48 w roku 2020 do 55 w roku 2024).

Według danych Urzędu Miejskiego w Orniecie do wiodących branż w gminie należały:

¹¹ Podmioty wg sektorów własnościowych (Wymiary: Rodzaje podmiotów gospodarki narodowej) - Nie są prezentowane wszystkie formy prawne podmiotów, dlatego dane liczbowe nie sumują się na sektor ogółem. Dla pozycji "podmioty gospodarki narodowej ogółem" oraz "sektor publiczny - ogółem" jednostki łącznie z gospodarstwami pomocniczymi.

¹² https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Orneta#rynek-pracy

usługi ogólnobudowlane, transport drogowy towarów, sprzedaż detaliczna prowadzona przez domy sprzedaży wysyłkowej lub Internet, naprawy pojazdów samochodowych, pozostała sprzedaż detaliczna prowadzona w niewyspecjalizowanych sklepach¹³.

Wśród aktywnych zawodowo mieszkańców gminy Orneta 432 osób wyjeżdżało do pracy do innych gmin, a 170 pracujących przyjeżdżało do pracy spoza gminy - tak więc saldo przyjazdów i wyjazdów do pracy wynosiło -262¹⁴.

Samorząd gminy realizował szereg przedsięwzięć wspierających rynek pracy, poprzez inwestycje drogowe, remonty usprawniające możliwości dojazdu, infrastrukturę kultury, rozwój turystyki, wykorzystanie miejsc w sołectwach do rekreacji i turystyki rowerowej.

Część terenów gminy objęta była obszarem Warmińsko-Mazurskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej, co stanowiło istotny instrument wspierania lokalnego rozwoju gospodarczego. Obecność strefy zwiększała atrakcyjność inwestycyjną Ornety poprzez możliwość korzystania przez przedsiębiorców z ulg podatkowych i preferencyjnych warunków prowadzenia działalności, co sprzyjało lokowaniu nowych inwestycji oraz rozwojowi już funkcjonujących podmiotów gospodarczych. Dla gminy oznaczało to potencjał tworzenia nowych miejsc pracy, dywersyfikacji lokalnej gospodarki oraz wzrostu dochodów pośrednich (m.in. z podatków lokalnych, usług towarzyszących i zwiększonej aktywności przedsiębiorczej).

W 2024 roku przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gminie Orneta wynosiło 7 120,10 PLN, co odpowiadało 82,5% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w Polsce¹⁵.

PRZECIWDZIAŁANIE BEZROBOCIU, REINTEGRACJA ZAWODOWA I SPOŁECZNA

Analiza lokalnego rynku pracy dotyczy również osób pozostających bez pracy. Została przeprowadzona na podstawie danych o liczbie bezrobotnych i strukturze bezrobocia, udostępnianych przez Powiatowy Urząd Pracy w Lidzbarku Warmińskim oraz danych BDL GUS.

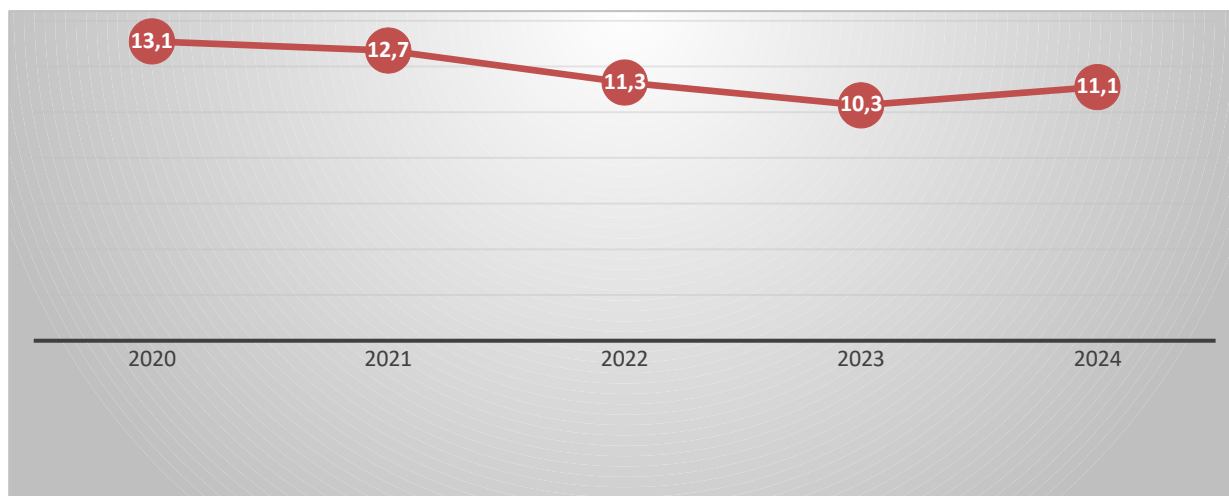
W gminie Orneta, podobnie jak w innych rejonach kraju, zaobserwowano spadek liczby osób bezrobotnych, co związane było przede wszystkim z ogólnym rozwojem gospodarczym całego kraju oraz powstawaniem nowych miejsc pracy.

Bezrobocie w powiecie lidzbarskim systematycznie spadało. Stopa bezrobocia (udział bezrobotnych do osób czynnych zawodowo) na koniec grudnia 2020 roku wynosiła **13,2%**, a w roku 2024 roku już **11,1%**.

¹³ Raport o stanie gminy Orneta za 2024 rok

¹⁴ https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Orneta#rynek-pracy

¹⁵ https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Orneta#rynek-pracy

Wykres 5: Stopa bezrobocia w powiecie lidzbarskim w latach 2020-2024

Dane: PUP w Lidzbarku Warmińskim, 2024

Bezrobocie rejestrowane w gminie Orneta wynosiło w 2024 roku – 6,9 % ogółu osób w wieku produkcyjnym. Było niższe niż stopa bezrobocia rejestrowanego dla powiatu lidzbarskiego (11,1%), niższe niż dla województwa warmińsko-mazurskiego, które wynosiło 8,3% oraz wyższe niż stopa bezrobocia rejestrowanego dla całej Polski (5,1%).

Liczba osób bezrobotnych w gminie w wybranych latach¹⁶ :

- w roku 2020 – 660 osób, 9,9 % ogółu osób w wieku produkcyjnym,
- w roku 2021 – 564 osoby, 8,7% ogółu osób w wieku produkcyjnym,
- w roku 2022 – 490 osób, stanowili 7,6% ogółu osób w wieku produkcyjnym,
- w roku 2023 - 400 osób, 6,4% ogółu osób w wieku produkcyjnym,
- w roku 2024 – 423 osoby, czyli 6,9% ogółu osób w wieku produkcyjnym.

Powyższe dane dotyczą osób zamieszkujących teren gminy i spełniających kryteria osoby bezrobotnej wg ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.¹⁷

Cechą silnie różnicującą stopień zagrożenia bezrobociem był wiek ludności aktywnej zawodowo. W 2024 roku w strukturze osób bezrobotnych z gminy Orneta dominowały osoby powyżej 50 roku życia, były to 122 osoby, czyli 29% ogółu zarejestrowanych.

Kierunek i poziom wykształcenia w istotny sposób określał status bezrobotnego oraz jego zdolności do szybkiego reagowania na zmieniające się potrzeby rynku pracy. Z danych wynika, że wśród osób zarejestrowanych w PUP w Lidzbarku Warmińskim (Informacja o rynku pracy 2024) 61% stanowiły osoby z najniższym wykształceniem.

¹⁶ Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci (Wymiary: Płeć) - Do roku 2018 dla gmin miejsko-wiejskich brak informacji dla części miejskiej i części wiejskiej. Wskaźnik jest liczony jako udział bezrobotnych zarejestrowanych według płci w liczbie ludności w wieku produkcyjnym według płci. Wskaźniki odnoszące się do liczby i struktury ludności (płeć, grupy wieku) od 2010 roku zostały przeliczone zgodnie z bilansem przygotowanym w oparciu o wyniki NSP 2011. Wskaźniki odnoszące się do liczby i struktury ludności (płeć, grupy wieku) od 2020 roku zostały przeliczone zgodnie z bilansem przygotowanym w oparciu o wyniki NSP 2021.

¹⁷ <https://www.polskawliczbach.pl/#bezrobocie-rejestrowane>

Tabela 7: Bezrobotni w szczególnej sytuacji na rynku pracy

Sytuacja	2020	2021	2022	2023	2024
Ogółem	660 (405 kobiet)	564 (356 kobiet)	490 (302 kobiety)	400 (237 kobiety)	423 (234 kobiety)
Bezrobotni do 30 r. ż.	186	166	110	83	93
Bezrobotni pow. 50 r. życia	179	152	138	118	122
Długotrwale bezrobotni	390	327	269	212	214

Dane: opracowanie własne, Bank Danych Lokalnych GUS

Jedną z najbardziej niekorzystnych cech bezrobocia był długi czas pozostawania bez pracy. Na podstawie danych statystycznych można stwierdzić, że na koniec grudnia 2024 roku dla gminy było to 50,6% ogółu bezrobotnych. Długotrwałość pozostawania bez pracy to okres 12 miesięcy bez podjęcia zatrudnienia.

Taka sytuacja niesie ze sobą zagrożenie dla życia społecznego osób, które doświadczają ubóstwa. Brak środków do życia wynikające z długotrwałego bezrobocia przyczynia się do pojawienia bezradności wyuczonej. Występuje też często niechęć do podejmowania szkoleń, udziału w kursach mających na celu przekwalifikowanie zawodowe.

Dostęp do zatrudnienia wywiera wpływ na sytuację materialną mieszkańców. W roku 2024 z pomocy społecznej z powodu bezrobocia korzystało 247 rodzin (z 478 ogółem), czyli 52% ogółu rodzin korzystających z pomocy. Przyczyna pozostawania bez pracy była dominującą wśród rodzin w gminie.

MGOPS w Ornecie współpracował z Powiatowym Urzędem Pracy w Lidzbarku Warmińskim przy organizowaniu programów i projektów skierowanych do grup szczególnych, pozostających bez pracy. W ramach Porozumienia z PUP regulującego zasady i zakres udostępniania danych dotyczących wspólnych beneficjentów obszaru rynku pracy i pomocy społecznej, pracownicy socjalni drogą elektroniczną pozyskiwali zaświadczenia dla osób bezrobotnych ubiegających się o pomoc finansową w MGOPS w Ornecie (Program SEPI).

W 2024 roku 20 osób skorzystało z możliwości czasowego zatrudnienia w ramach prac społecznie użytecznych.

MGOPS informował osoby bezrobotne, korzystające z pomocy społecznej o możliwości udziału w projektach współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej, ale także o rekrutacjach do szkół zaocznych, kursach, szkoleniach, a w razie potrzeby pomagał przy rekrutacji zainteresowanych szkoleniami. Kierował osoby bezrobotne do podmiotów reintegracji społeczno-zawodowej - Spółdzielni Socjalnej „Arka” w Ornecie, Warsztatów Terapii Zajęciowej.

Powiatowy Urząd Pracy – PUP w Lidzbarku Warmińskim realizował wiele programów na rzecz promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji lokalnego rynku pracy¹⁸, w tym:

- projekt pt.: Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych w powiecie lidzbarskim współfinansowany przez Unię Europejską, ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego skierowany do osób bezrobotnych w wieku 18-30 lat należących do kategorii NEET (nie pracowały tj. są bezrobotne), nie kształciły się i nie szkoliły się,
- program Specjalny: pt.: „Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych po 50 roku życia”,
- program aktywizacji zawodowej bezrobotnych w regionach wysokiego bezrobocia finansowany z rezerwy Funduszu Pracy (roboty publiczne, interwencyjne, staże),
- program staży w placówkach Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa finansowany z rezerwy Ministra Rodziny Pracy i Polityki Społecznej,
- E-doradca zawodowy - poradnictwo zawodowe online w urzędach pracy.

Uzupełniając działalność wobec osób pozostających bez pracy – Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej w Olsztynie prowadzony przez Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Spółdzielczości i Przedsiębiorczości Lokalnej WAMA-COOP, prowadził na terenie powiatu i gminy doradztwo, ułatwiał uzyskanie dotacji na założenie przedsiębiorstwa, przeprowadzał szkolenia.

Oferta OWES skierowana była do:

- osób bezrobotnych, defaworyzowanych na rynku pracy (m.in. osób niepełnosprawnych, korzystających z pomocy społecznej, spełniających kryteria Ustawy o zatrudnieniu socjalnym),
- lokalnych liderów – społeczników,
- stowarzyszeń, fundacji, WTZ i innych podmiotów ekonomii społecznej (PES),
- spółdzielni socjalnych i innych przedsiębiorstw społecznych (PS).

WNIOSKI

1. W 2024 roku struktura zatrudnienia w gminie Orneta wskazuje na dominującą rolę przemysłu i budownictwa, w których pracowało 35,4% aktywnych zawodowo mieszkańców, przy jednocześnie istotnym znaczeniu rolnictwa (20,8%) oraz sektora usługowego (14,7%), co potwierdza zróżnicowany charakter lokalnej gospodarki.
2. Rolnictwo pozostaje ważnym sektorem gospodarki gminy, co znajduje odzwierciedlenie zarówno w liczbie gospodarstw rolnych (678 w 2024 r.), jak i w strukturze użytkowania gruntów, gdzie użytki rolne zajmują około 58% powierzchni gminy, a lasy i grunty leśne około 37%.
3. Struktura agrarna gminy wskazuje na przewagę gospodarstw najmniejszych, gdyż w 2024 r. jednostki o powierzchni do 5 ha stanowiły około 42% wszystkich gospodarstw, jednak

¹⁸ <https://praca.gov.pl/>

jednocześnie obserwuje się wzrost liczby gospodarstw o powierzchni powyżej 10 ha, co świadczy o stopniowej koncentracji gruntów i procesach restrukturyzacyjnych w rolnictwie.

4. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w gminie Orneta wzrosła z 1250 w 2020 r. do 1360 w 2024 r., co oznacza wzrost o 110 podmiotów, tj. o 8,8%, i potwierdza rozwój lokalnej przedsiębiorczości.
5. Zdecydowaną większość podmiotów gospodarczych w 2024 r. stanowił sektor prywatny (1216 podmiotów, tj. 89%), z czego 879 jednostek to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, co wskazuje na dominację mikroprzedsiębiorstw w strukturze gospodarki.
6. Najliczniejszą grupą przedsiębiorstw były mikroprzedsiębiorstwa zatrudniające do 9 osób (1322 podmioty), co potwierdza, że lokalna gospodarka opiera się głównie na drobnej działalności usługowej i rodzinnej.
7. W latach 2020–2024 liczba organizacji pozarządowych wzrosła z 48 do 55, co oznacza przyrost o 14,6% i wskazuje na wzmacnianie potencjału społecznego gminy.
8. Liczba osób bezrobotnych zmniejszyła się z 660 w 2020 r. do 423 w 2024 r., czyli o 237 osób (spadek o 36%), jednak nadal wysoki pozostaje udział osób długotrwale bezrobotnych (214 osób, 50,6%) oraz osób powyżej 50. roku życia (122 osoby, ok. 29%).
9. Ujemne saldo dojazdów do pracy (-262 osoby) wskazuje na niedostateczną liczbę atrakcyjnych miejsc pracy na terenie gminy oraz na silne powiązania mieszkańców z rynkami pracy w sąsiednich jednostkach samorządowych.

TENDENCJE I PROGNOZY

1. Prognozuje się dalszy umiarkowany wzrost liczby podmiotów gospodarczych w gminie, przy zachowaniu dominacji mikroprzedsiębiorstw oraz sektora prywatnego.
2. Oczekuje się stopniowego zwiększania znaczenia usług, handlu, transportu oraz działalności okołorolniczej i agroturystycznej w strukturze lokalnej gospodarki.
3. Proces koncentracji gospodarstw rolnych będzie postępował, co oznacza dalszy wzrost udziału gospodarstw średnich i większych oraz spadek znaczenia najmniejszych jednostek.
4. Przewiduje się utrzymanie tendencji spadkowej bezrobocia, jednak tempo zmian może być ograniczane przez starzenie się ludności oraz niedopasowanie kwalifikacji do potrzeb rynku pracy.
5. Wzrośnie znaczenie organizacji pozarządowych oraz podmiotów ekonomii społecznej w aktywizacji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i zawodowym.

REKOMENDACJE

1. Należy wzmacniać rozwój przedsiębiorczości lokalnej, w szczególności mikroprzedsiębiorstw stanowiących dominującą grupę podmiotów w gminie (1322 jednostki zatrudniające do 9 osób), poprzez wsparcie doradcze, szkoleniowe i finansowe dla osób planujących rozpoczęcie lub rozwój działalności gospodarczej.
2. Wskazane jest tworzenie warunków sprzyjających lokalizacji nowych inwestycji usługowych i produkcyjnych, tak aby ograniczać ujemne saldo dojazdów do pracy (-262 osoby) oraz zwiększać liczbę miejsc zatrudnienia na terenie gminy.
3. Pożądane jest rozwijanie oferty szkoleń zawodowych i kursów przekwalifikowujących, w szczególności dla osób długotrwale bezrobotnych (50,6% ogółu bezrobotnych) oraz osób powyżej 50 roku życia (29%), w zawodach zgodnych z potrzebami lokalnego rynku pracy.
4. Celowe jest wspieranie rozwoju działalności pozarolniczej na obszarach wiejskich, w tym agroturystyki, przetwórstwa lokalnego oraz usług okołorolniczych, jako dodatkowych źródeł dochodu dla mieszkańców.
5. Warto rozwijać instrumenty aktywizacji zawodowej, takie jak staże, prace społecznie użyteczne, roboty publiczne oraz zatrudnienie wspierane, jako skuteczne narzędzia powrotu na rynek pracy.
6. Należy wzmacniać współpracę pomiędzy samorządem, MGOPS, PUP oraz organizacjami pozarządowymi, w celu zapewnienia spójnych i kompleksowych działań na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.
7. Uzasadnione jest prowadzenie Klubu Integracji Społecznej jako narzędzia reintegracji społeczno-zawodowej, realizowanych przez samorząd gminy we współpracy z MGOPS oraz organizacjami pozarządowymi, skierowanego do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.
8. Wskazane jest wspieranie rozwoju sektora ekonomii społecznej, w szczególności spółdzielni socjalnych i przedsiębiorstw społecznych, jako alternatywnej formy zatrudnienia dla osób oddalonych od rynku pracy.
9. Pożądane jest prowadzenie działań promujących przedsiębiorczość i aktywność zawodową mieszkańców, zwłaszcza osób młodych, poprzez doradztwo zawodowe, staże i dotacje na rozpoczęcie działalności gospodarczej.

OBSZARY SPOŁECZNE Z PROGNOZĄ ZMIAN

3. EDUKACJA, KULTURA, KULTURA FIZYCZNA I SPORT

EDUKACJA

W 2024 roku - 2 439 mieszkańców gminy Orneta było w wieku potencjalnej nauki (3-24 lata), w tym 1 151 kobiet oraz 1 288 mężczyzn.

Według Narodowego Spisu Powszechnego z 2021 roku :

16,3% ludności posiadało wykształcenie wyższe,

3,6% wykształcenie policealne,

11,7% średnie ogólnokształcące,

a 21,2% średnie zawodowe.

Wykształceniem zasadniczym zawodowym legitymowało się 23,5% mieszkańców gminy Orneta, gimnazjalnym 3,6%, natomiast 16,6% podstawowym ukończonym. 3,6% mieszkańców zakończyło edukację przed ukończeniem szkoły podstawowej¹⁹.

W porównaniu do całego województwa warmińsko-mazurskiego, mieszkańcy gminy Orneta mieli analogiczny poziom wykształcenia. Wśród kobiet mieszkających w gminie Orneta największy odsetek ma wykształcenie wyższe (20,0%) oraz średnie zawodowe (19,4%). Mężczyźni najczęściej mają wykształcenie zasadnicze zawodowe (29,9%) oraz średnie zawodowe (23,1%)²⁰.

Gmina Orneta w roku szkolnym 2024/2025 była organem prowadzącym dla dwóch przedszkoli, trzech szkół podstawowych:

- Przedszkole Nr 1 w Ornecie,
- Przedszkole Nr 2 w Ornecie,
- Szkoła Podstawowa nr 1 im. Majora Henryka Sucharskiego w Ornecie,
- Szkoła Podstawowa nr 4 im. Janusza Korczaka w Ornecie,
- Szkoła Podstawowa w Bażynach im św. Jana Pawła II,

Dodatkowo działały w gminie: 2 podmioty niepubliczne - Domowa Akademia „SMYK” - Niepubliczny Punkt Przedszkolny i Klub Dziecięcy oraz Niepubliczny Żłobek w innej lokalizacji prowadzony przez tę samą placówkę, część Domowej Akademii „SMYK”.

W 2024 r. naukę realizowało w gminie 747 uczennic i uczniów w szkołach podstawowych oraz 314 dzieci w przedszkolach i oddziale przedszkolnym.

Na terenie gminy znajdowały się również szkoły ponadpodstawowe:

- Zespół Szkół Ogólnokształcących - publiczne liceum ogólnokształcące, w jego skład wchodziła liceum oraz szkoła policealna,

¹⁹ https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Orneta#edukacja-i-szkolnictwo

²⁰ jw.

- Zespół Szkół Zawodowych Centrum Kształcenia Ustawicznego– publiczne technikum oraz branżowe szkoły zawodowe prowadzące kształcenie w różnych zawodach (technik informatyk, technik logistik, technik energetyk).

W ramach Zespołu Szkół Ogólnokształcących istniały także szkoły policealne i/lub formy kształcenia dla dorosłych.

W roku 2024 :

- w liceum ogólnokształcącym w 6 oddziałach uczyło się 129 uczniów (100 kobiet oraz 29 mężczyzn), zarejestrowano 25 absolwentów,
- w technikum, w 8 oddziałach uczyło się 215 uczniów (83 kobiety oraz 132 mężczyzn), zarejestrowano 25 absolwentów,
- w branżowej szkole I stopnia, w 3 oddziałach uczyło się 89 uczniów (36 kobiet oraz 53 mężczyzn).

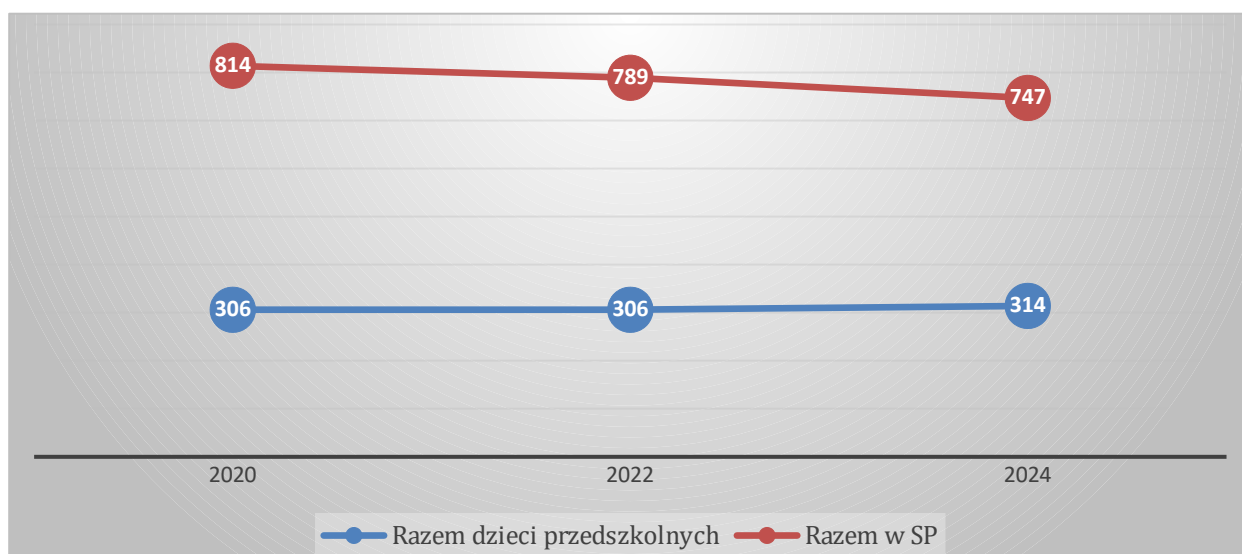
W grupie wiekowej 3-24 lata na poziomie ponadgimnazjalnym (16-18 lat) kształciło się 17,5% mieszkańców (17,4% wśród kobiet i 17,6% wśród mężczyzn).

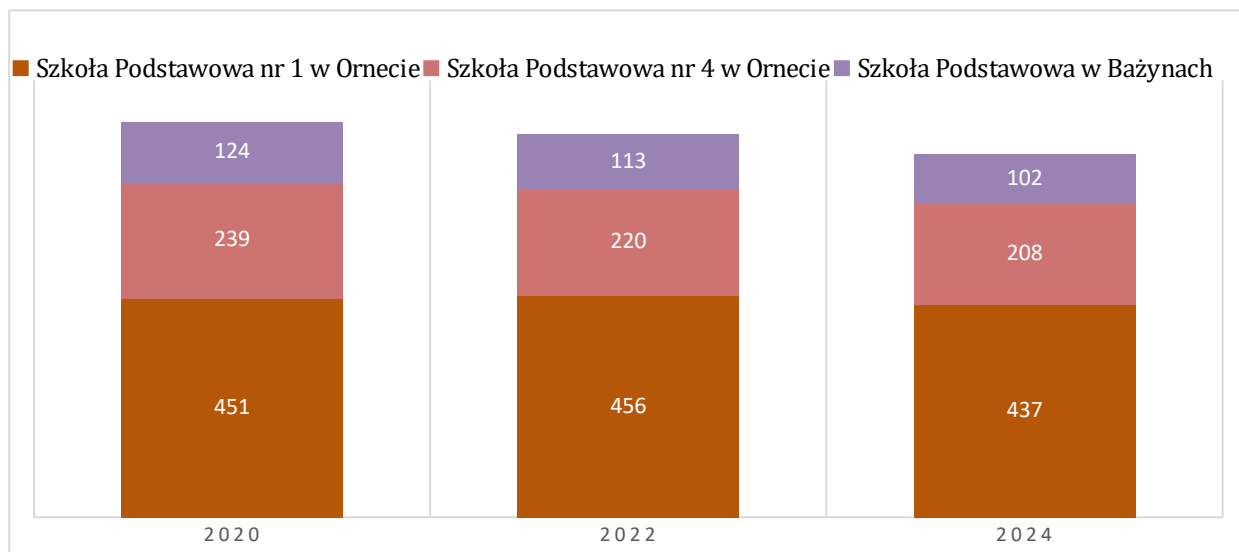
W przedziale wiekowym odpowiadającym edukacji w szkołach wyższych (19-24 lat) znajdowało się 23,1% mieszkańców gminy Orneta w wieku potencjalnej nauki (21,1% kobiet i 24,9% mężczyzn).

Uzupełnieniem kształcenia ustawicznego dla dorosłych i seniorów były zajęcia edukacyjne, wykłady i warsztaty organizowane przez Uniwersytet III Wieku (UTW).

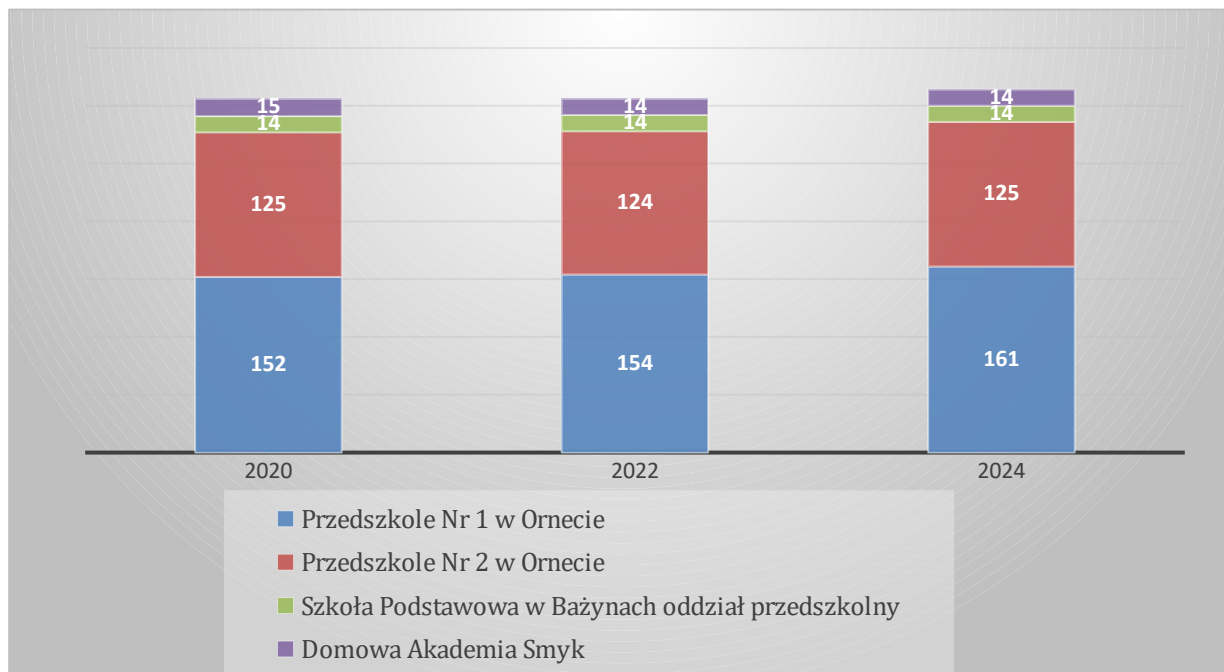
W latach 2020-2024 liczba dzieci w szkołach podstawowych spadła. W roku szkolnym 2020/2021 uczyło się w nich 814 dzieci, zaś w roku szkolnym 2024/2025 już tylko 747 osób.

Wykresy 6,7,8: Dzieci i młodzież w placówkach oświatowych

Liczba dzieci w przedszkolach i oddziale przedszkolnym utrzymała się na podobnym, lekko wzrostowym poziomie podopiecznych.

Dane: Raport o Stanie Gminy z lat 2020-2024

Korzystanie z edukacji przedszkolnej było związane z rosnącą świadomością edukacyjną rodziców oraz zmniejszającą się liczbą bezrobotnych na lokalnym rynku pracy. Pobyt w przedszkolu dobrze rokuje na przyszłą edukację, wcześniejsze rozpoczęcie nauki ma wpływ na późniejsze wyniki egzaminacyjne, a także na lepszą socjalizację dzieci.

Tabela 8: Edukacja w gminie Orneta w latach 2020-2024

Placówka	Liczba uczniów 2020	Liczba uczniów 2022	Liczba uczniów 2024
Przedszkole Nr 1 w Ornecie	152	154	161
Przedszkole Nr 2 w Ornecie	125	124	125
Szkoła Podstawowa w Bażynach oddział przedszkolny	14	14	14
Domowa Akademia „SMYK”	15	14	14
Razem dzieci przedszkolnych	306	306	314
Szkoła Podstawowa nr 1 w Ornecie	451	456	437
Szkoła Podstawowa nr 4 w Ornecie	239	220	208
Szkoła Podstawowa w Bażynach	124	113	102
Razem w SP	814	789	747

Dane: opracowanie własne na podstawie informacji z Raportów o Stanie Gminy z lat 2020-2024

Tabela 9: Wsparcie dzieci w placówkach edukacyjnych

Zajęcia z uczniami o specjalnych potrzebach edukacyjnych	
Przedszkola	2
Szkoły Podstawowe	40
Indywidualne zajęcia edukacyjne	27
Razem	69
Dożywianie	
Przedszkola	257
Szkoły Podstawowe	194
Razem	451
Dzieci z niepełnosprawnością dowożone poza m. gminną	31
Dzieci dojeżdżające do szkół na terenie gminy	195

Dane: opracowanie własne na podstawie informacji Raportów o stanie gminy z lat 2020-2024

Gmina Orneta, zapewniała dowóz do placówek oświatowych na terenie gminy zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa dla 26-30 % uczniów placówek oświatowych, w tym dla 195 dzieci w 2024 roku. Ponadto organizowała transport oraz zwrot kosztów przejazdu dla rodziców 31 uczniów z niepełnosprawnościami, posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia

specjalnego, uczęszczających do specjalnych ośrodków szkolno-wychowawczych w Miłakowie oraz Lidzbarku Warmińskim.

Dla dzieci wymagających pomocy w gminnych szkołach i przedszkolu organizowane były zajęcia specjalistyczne. Stanowiły one konkretną formę pomocy psychologiczno—pedagogicznej, udzielaną uczniom odpowiednio do dokonanego rozpoznania ich potrzeb i możliwości rozwojowych oraz edukacyjnych.

Po dokonaniu diagnozy i rozeznaniu potrzeb uczniów, placówki edukacyjne organizowały zajęcia mające na celu zwiększenie szans edukacyjnych uczniów zdolnych i mających problemy: wyrównawcze, logopedyczne, indywidualne rozwijające kompetencje emocjonalne.

Dla każdego ucznia z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego opracowano indywidualny program edukacyjno – terapeutyczny, który był realizowany przez wykwalifikowanych nauczycieli. Podejmowali oni działania mające na celu dostosowanie wymagań do możliwości psychofizycznych i poziomu rozwoju danego ucznia we współpracy z Poradnią Psychologiczno – Pedagogiczną w Ornecie.

W celu wyrównania szans edukacyjnych szkoły na terenie gminy realizowały projekt w zakresie kształtowania kompetencji kluczowych, umiejętności podstawowych i przekrojowych dla 268 uczniów, w tym 114 dzieci o specjalnych potrzebach rozwojowych i edukacyjnych.

W placówkach oświatowych dzieci i młodzież uczestniczyły w zajęciach dodatkowych w ramach kół zainteresowań: przedmiotowych, artystycznych, informatycznych i innych. Odbýwały się zajęcia sportowe, plastyczne, językowe, artystyczne.

Obok podstawowych zadań placówki oświatowe:

- realizowały rekomendowane programy profilaktyczne (warsztaty dla uczniów, konkursy, wystawy prac, inscenizacje),
- prowadziły pedagogizację rodziców, warsztaty dla rodziców, „Dzieciństwo Mocy bez Przemocy”, szkolenia dla rodziców, kampanie społeczne, wywiady profilaktyczne i konsultacje indywidualne,
- uczestniczyły w zawodach sportowych na szczeblu wojewódzkim i powiatowym,
- wdrażały programy zdrowotne,
- aktywnie brały udział w konkursach przedmiotowych i artystycznych,
- prowadziły współpracę z: Poradniami Psychologiczno-Pedagogicznymi, Strażą Pożarną, Policją,
- prowadziły współpracę ze środowiskiem organizując festyny.

Nauczyciele kształtowali wśród młodzieży postawy obywatelskie, charytatywne i propagowali ideę wolontariatu.

W celu udostępniania usług pomocowych w szkołach nauczyciele podnosili swoje kwalifikacje w ramach studiów podyplomowych i certyfikowanych szkoleń.

W ramach realizacji Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii prowadzona była profilaktyka uzależnień oraz promocja zdrowego stylu życia, a w ramach Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej zajęcia z zakresu bezpieczeństwa, cyberbezpieczeństwa: kampanie profilaktyczne: w zakresie szkodliwości alkoholu, narkotyków, dopalaczy, programy profilaktyczne, warsztaty profilaktyczne.

KULTURA

Istotnym czynnikiem warunkującym aktywność kulturową mieszkańców były dobrze funkcjonujące instytucje kultury, grupy aktywnych liderów, zespoły oraz zaangażowany w ten obszar samorząd, reprezentowany przez jednostki organizacyjne. Na terenie gminy funkcjonowały:

- Centrum Kultury i Biblioteka Miejska w Orniecie,
- Oddział biblioteczny Centrum Kultury i Biblioteki Miejskiej,
- Pomysłownia Ornety (przestrzeń kreatywna dla mieszkańców),
- Galeria Art-Nova (miejsce wystaw i inicjatyw artystycznych),
- Galeria Dziedzictwa Ornety im. Eugeniusza Buchholza.

Centrum Kultury i Biblioteka Miejska im. Franciszka Chruściela w Orniecie powstało 2021 roku w wyniku połączenia dwóch instytucji kultury: Biblioteki Publicznej Miasta i Gminy w Orniecie i Miejskiego Domu Kultury im. Franciszka Chruściela w Orniecie.

Przedmiotem działania Centrum było wykonywanie zadań własnych gminy w zakresie zaspokajania potrzeb kulturalnych i informacyjnych ogółu społeczeństwa oraz uczestniczenie w upowszechnianiu wiedzy i kultury, głównie poprzez zapewnienie mieszkańcom dostępu do materiałów bibliotecznych i informacji oraz organizowanie działalności kulturalnej na terenie gminy Orneta. CKiBM prowadziło wielokierunkową działalność w dziedzinie rozwoju i upowszechniania kultury oraz służyło zaspokajaniu i rozwijaniu potrzeb czytelnich wśród mieszkańców gminy oraz osób przebywających na terenie gminy Orneta.

CKiBM wraz z partnerami dbał o to, by kalendarz wydarzeń był pełen różnorodnych propozycji – od uroczystości patriotycznych i koncertów plenerowych, po spotkania tematyczne, konkursy i projekty edukacyjne. Instytucja regularnie organizowała wystawy, spektakle, koncerty, seanse filmowe, spotkania z twórcami, a także zajęcia dla dzieci, młodzieży i dorosłych:

- sekcja plastyczna,
- sekcja rękodzieła,
- nauka gry na instrumentach: gitara, saksofon oraz pianino, akordeon,
- zajęcia wokalne-instrumentalne DRAGONS,

- Ornecka Orkiestra Dęta.

Placówka:

- prowadziła edukację w zakresie kultury, sztuki, dziedzictwa lokalnego (historycznego, kulturowego),
- rozwijała ideę animacji kulturalnej, czyli ożywiania lokalnej społeczności i pobudzania jej do działania poprzez inicjatywy realizowane w terenie, w przestrzeni miasta, innowacyjne, twórcze, angażujące w nieszablonowy sposób różnorodne grupy społeczne czy jednostki,
- wspierała integrację środowiska lokalnego poprzez realizację szeregu inicjatyw, imprez i programów wzmacniających poczucie tożsamości oraz przynależności.

Cykliczne wydarzenia i imprezy realizowane przez Centrum Kultury to między innymi:

- Finał Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy,
- Ferie w kulturze / Wakacje w kulturze,
- Dni Ornety,
- Ornecka Noc Muzeów,
- Narodowe Czytanie,
- Koncerty okolicznościowe (walentynkowe, świąteczne, rocznicowe),
- Spektakle teatralne i Teatr Małego Widza,
- Festyny rodzinne, pikniki i imprezy plenerowe,
- Kino objazdowe / seanse filmowe,
- Jarmark Bożonarodzeniowy i wydarzenia świąteczne.

Ważną częścią orneckiego życia kulturalnego były organizacje pozarządowe, stowarzyszenia oraz lokalni partnerzy CKiBM. Dzięki nim powstawały inicjatywy społeczne, warsztaty, koncerty charytatywne, festyny i wydarzenia promujące dziedzictwo oraz tradycje naszego regionu. W latach 2020-2024 działały przy Centrum organizacje pozarządowe skupione na kulturze i edukacji dla seniorów - Uniwersytet III Wieku w Ornecie, Polski Związek Emerytów Rencistów i Inwalidów Koło w Ornecie oraz całej społeczności- Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Miasta i Gminy Orneta Ornecianie.

Galeria Art-Nova, Galeria Dziedzictwa Ornety im. Eugeniusza Buchholza oraz Pomysłownia Ornety przy CKiBM funkcjonują jako wyspecjalizowane przestrzenie programowe gminy Orneta.

Galeria Art-Nova pełni funkcję miejskiej galerii sztuki współczesnej i miejsca prezentacji twórczości lokalnej oraz artystów zapraszanych z zewnątrz. Była przestrzenią wystaw czasowych, prezentującą m.in. malarstwo, grafikę, fotografię, linoryt oraz prace uczestników sekcji plastycznych działających przy Centrum Kultury. Galeria to również jeden z głównych punktów programu Orneckiej Nocy Muzeów, realizowanej cyklicznie w kolejnych latach, oraz miejsce wydarzeń towarzyszących dużym imprezom miejskim (Dni Ornety, wydarzenia rocznicowe,

prezentacje dorobku artystycznego mieszkańców). Stałym elementem działalności było łączenie ekspozycji z warsztatami i spotkaniami autorskimi.

Galeria Dziedzictwa Ornety im. Eugeniusza Buchholza koncentruje się na historii miasta, ochronie dziedzictwa kulturowego oraz popularyzacji postaci związanych z Ornetą. W latach 2020–2024 realizowała wystawy tematyczne poświęcone lokalnej historii, zabytkom oraz ważnym osobom dla rozwoju miasta, w tym ekspozycje związaną z patronem galerii – Eugeniuszem Buchholzem. Przestrzeń ta wykorzystywana była także do lekcji regionalnych, spotkań z pasjonatami historii, prezentacji zbiorów i wydarzeń w ramach Nocy Muzeów. Galeria wzmacnia komponent edukacyjny gminy Orneta i buduje świadomość tożsamości lokalnej.

Pomysłownia Ornety funkcjonowała jako otwarta przestrzeń kreatywna dla mieszkańców, nastawiona na działania warsztatowe, animacyjne i partycypacyjne. Pomysłownia to zaplecze dla projektów wakacyjnych i feryjnych, inicjatyw artystycznych (np. murale, działania w przestrzeni publicznej) oraz dla aktywności grup nieformalnych i stowarzyszeń. Jej rola polegała na rozwijaniu kompetencji twórczych i wzmacnianiu zaangażowania mieszkańców. W jej ramach działały:

- Laboratorium dźwięków,
- Pobudka Orneta,
- Eksperymenty przestrzenne,
- Spotkania partnerstwa,
- Centrum Integracji Lokalnej.

Zajęcia warsztatowe, spotkania społeczności i wydarzenia dla różnych grup wiekowych prowadzone były również w poszczególnych świetlicach wiejskich, przy współpracy z OSP i KGW.

Działające w ramach CKiBM Biblioteka Miejska w Ornecie oraz Oddział biblioteczny inspirowały do czytania i twórczego działania.

Do podstawowych zadań w zakresie działalności bibliotecznej należało:

- gromadzenie, opracowywanie, przechowywanie materiałów bibliotecznych ze szczególnym uwzględnieniem dokumentów dotyczących Warmii i Gminy Orneta,
- udostępnianie zbiorów na zewnątrz oraz prowadzenie systemu wypożyczeń międzybibliotecznych ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb dzieci, młodzieży, osób starszych i osób niepełnosprawnych,
- organizowanie konkursów, lekcji bibliotecznych, wycieczek promujących dorobek kultury i sztuki regionalnej, spotkań z czytelnikami,
- organizowanie ekspozycji, wystaw oraz spotkań z autorami książek, artystami oraz twórcami kultury.

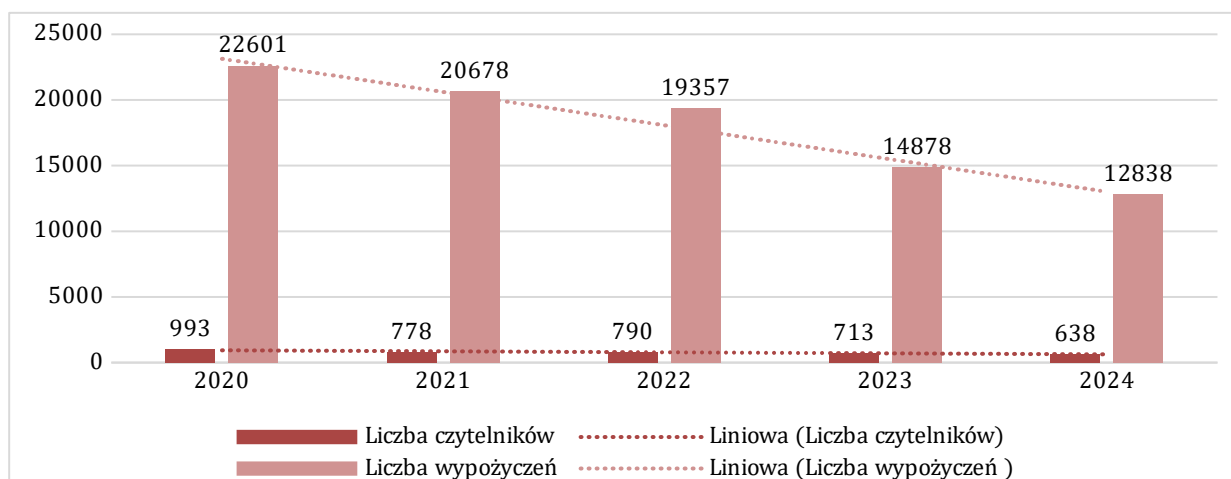
Działalność Biblioteki w latach 2020-2024:

- prowadzenie Wypożyczalni dla Dorosłych i Czytelni dla Dorosłych,
- prowadzenie Oddziału dla Dzieci i Czytelni oraz Filii Bibliotecznej w Henrykowie,
- udostępnianie księgozbioru tradycyjnego i czasopism,
- systematyczny zakup nowości wydawniczych w ramach Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa 2.0 (książki papierowe oraz e-booki, audiobooki, synchrobooki),
- uruchomienie i rozwój zdalnego dostępu do książek na platformie Legimi (od 2021 r.; zakup kodów w 2021, 2023 i 2024 r.),
- obsługa czytelników stacjonarnie, telefonicznie i elektronicznie (szczególnie w okresie pandemii),
- realizacja lekcji bibliotecznych dla grup szkolnych (tematy uzgadniane z nauczycielami),
- współorganizacja i udział w projektach promujących czytelnictwo (m.in. „Przerwa na Wspólne Czytanie”),
- udział w programach grantowych i partnerskich z UTW, organizacjami pozarządowymi i instytucjami kultury,
- prowadzenie statystyki czytelnictwa, wypożyczeń, odwiedzin i udzielanych informacji.

Oddział dla Dzieci – działania stałe i cykliczne:

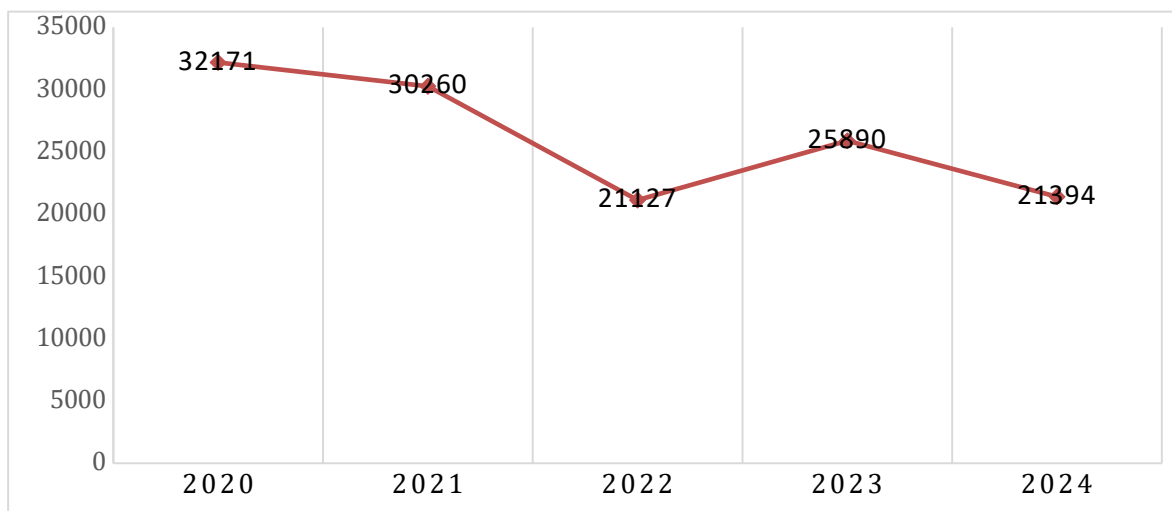
- prowadzenie wypożyczalni książek dziecięcych i młodzieżowych,
- głośne czytanie bajek i opowiadań,
- wizyty przedszkolaków w bibliotece,
- zajęcia promujące czytelnictwo: rozmowy o książkach, zabawy literackie, praca z tekstem,
- teatrzyk kamishibai,
- organizacja konkursów plastycznych i czytelniczych (np. zakładki, ilustracje, prace inspirowane książką),
- organizacja wydarzeń „Dobra nocka z książką”, „Zimowe spotkania z książką”, „Ogniskowe spotkania z książką” (różne miejscowości gminy),
- udział w programie „Mała Książka – Wielki Człowiek” – wyprawki czytelnicze dla dzieci w wieku przedszkolnym,
- lekcje biblioteczne dla klas szkół podstawowych,
- wsparcie projektów literackich i warsztatów ilustratorskich.

Biblioteka i oddział biblioteczny gromadziły i udostępniały materiały biblioteczne, rozwijały działalność i dbały o grono odbiorców. Przy realizacji zadań statutowych współpracowały ze stowarzyszeniami, towarzystwami, fundacjami, organami władz publicznych i innymi podmiotami zajmującymi się działalnością kulturalną.

Wykres nr 9: Statystyka Biblioteki w Ornecie

Dane: Opracowanie własne, Raporty o stanie gminy Orneta za lata 2020-2024, BDL GUS

Liczba wypożyczeń była niska i spadła w analizowanym okresie, z 993 osób w roku 2020 do 638 czytelników w 2024. Statystycznie na jednego mieszkańca gminy przypadało w 2024 roku około 1,2 wypożyczonej książki z biblioteki publicznej (w formie tradycyjnej), średnia krajowa: 2,1.

Wykres nr 10: Księgozbiór Biblioteki

Dane: Opracowanie własne, BDL GUS

W 2024 roku Biblioteka wraz z oddziałem odnotowały spadek liczby woluminów o 10 777 pozycje oraz zwiększyły dostęp do nowości wydawniczych (Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa 2.0) o e-booki, audiobooki, synchrobooki. Wprowadziły też dostęp do platformy Legimi – kody do e-booków i audiobooków dla czytelników biblioteki. Stan księgozbioru w Bibliotece wynosił w 2024 roku ogółem 21 394 woluminów.

KULTURA FIZYCZNA I SPORT

W latach 2020–2024 działania w zakresie kultury fizycznej realizowane były przez Ośrodek Sportu i Rekreacji w Ornece, szkoły, kluby sportowe oraz organizacje pozarządowe, przy wsparciu samorządu gminnego. Systematycznie inwestowano w bazę sportową, udostępnianie obiektów oraz organizację imprez sportowych i rekreacyjnych, co stworzyło warunki do rozwoju amatorskiego ruchu sportowego, sportu dzieci i młodzieży, a także aktywności osób dorosłych i seniorów.

Ośrodek Sportu i Rekreacji zarządzał m.in.: halą widowiskowo-sportową wraz z zapleczem noclegowym, stadionem piłkarskim, boiskiem treningowym, kortem asfaltowym, kompleksem boisk wielofunkcyjnych ORLIK 2012, boiskami do koszykówki i tenisa ziemnego, placami zabaw oraz siłowniami zewnętrznymi. Obiekty były nieodpłatnie udostępniane szkołom i przedszkolom, klubom i stowarzyszeniom sportowym, stowarzyszeniom OSP oraz innym podmiotom realizującym zadania z zakresu rehabilitacji i aktywizacji fizycznej.

Jednocześnie OSiR prowadził działalność odpłatną polegającą m.in. na wynajmie obiektów sportowych, sportowej bazy noclegowej, sprzętu sportowego i wodnego oraz udostępnianiu pomieszczeń na zajęcia komercyjne (fitness, aerobik, joga, boks dla kobiet, taniec, piłka nożna).

Z bazy placówki stale korzystało co najmniej 14 podmiotów, w tym m.in.:

- Miejski Klub Sportowy „Błękitni” – piłka nożna,
- Ludowy Uczniowski Klub Sportowy – lekkoatletyka,
- Szkolny Ludowy Klub Sportowy „Tramp” – badminton,
- Integracyjny Klub Sportowy „SMOK” – lekkoatletyka osób z niepełnosprawnościami,
- Dobromiejski Klub Kyokushin Karate,
- Klub Strzelecki Alfa Orneta,
- Sekcja strzelecka – Reduta Orneta,
- Sekcja tańca nowoczesnego TAIGA,
- Sekcja bokserska – Olympia,
- Sekcja bokserska „Piorun Orneta”,
- Sekcja tenisa stołowego,
- Sekcja brydża sportowego,
- Klub Sportowy OKTS BUDOM – tenis stołowy,
- Stowarzyszenie „Przyszłość” – siatkówka, piłka nożna.

Dodatkowo organizacje pozarządowe realizowały projekty dotacyjne, współfinansowane przez samorząd miasta Orneta - „Sport to zdrowie” (zajęcia sportowe i Paraspartakiada dla osób z niepełnosprawnościami), „Cel w zdrowie” i „Amatorskie Mistrzostwa Miasta i Gminy Orneta w Strzelectwie Pneumatycznym”, promujące aktywny styl życia i integrację międzypokoleniową.

OSiR organizował również zajęcia podczas wakacji letnich i ferii zimowych dla dzieci i młodzieży, łączące gry i zabawy ruchowe z elementami profilaktyki uzależnień.

Wśród najważniejszych wydarzeń sportowych i rekreacyjnych odbywały się:

- turnieje strzeleckie (m.in. WOŚP, Sokole Oko, mistrzostwa miasta i gminy),
- turnieje tenisa stołowego – open,
- halowa liga piłki nożnej,
- turnieje koszykówki ulicznej 3x3,
- Rowerowa Majówka oraz Cyklada Warmińska,
- Mistrzostwa Warmii i Mazur w Boksie,
- Siatkarski Puchar Warmii,
- Memoriał Juliana Kopki – turniej brydża sportowego,
- Mikołajkowy Turniej Szkół Podstawowych w Piłce Nożnej,
- ferie zimowe i wakacje „na sportowo” (zajęcia, zawody, animacje).

Wydarzenia te miały charakter otwarty i były skierowane do dzieci, młodzieży, dorosłych oraz seniorów, często łącząc rywalizację sportową z elementami integracji i rekreacji.

Połączenie dostępnej infrastruktury, aktywności OSiR, pracy klubów i organizacji pozarządowych oraz bogatego kalendarza imprez pozwala mieszkańcom na regularne uczestnictwo w aktywności fizycznej, wzmacniając zdrowie, integrację społeczną i lokalną tożsamość.

WNIOSKI

1. W 2024 r. w Gminie Orneta w wieku potencjalnej nauki (3–24 lata) pozostawało 2 439 mieszkańców, co oznacza utrzymujący się istotny potencjał dla rozwoju usług edukacyjnych, mimo obserwowanego spadku liczby uczniów w szkołach podstawowych o ok. 8% w latach 2020–2024 (z 814 do 747 uczniów).
2. Struktura wykształcenia mieszkańców jest zbliżona do średniej wojewódzkiej, jednak nadal dominują osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym i średnim zawodowym, co wskazuje na potrzebę wzmacniania aspiracji edukacyjnych na poziomie średnim i wyższym.
3. System wsparcia dzieci i młodzieży funkcjonuje kompleksowo – w 2024 r. z zajęć dla uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych korzystało 69 dzieci, a z dożywiania 451 uczniów, co potwierdza skalę zapotrzebowania na pomoc socjalną i psychologiczno-pedagogiczną.
4. Kultura lokalna opiera się na stabilnym zapleczu instytucjonalnym (CKiBM, galerie, Pomysłownia) oraz aktywności organizacji pozarządowych, co umożliwia realizację szerokiej oferty wydarzeń i zajęć dla różnych grup wiekowych.

5. Niska aktywność czytelnicza (ok. 1,2 wypożyczenia na mieszkańca wobec średniej krajowej 2,1) wskazuje na konieczność dalszego wzmacniania działań promujących czytelnictwo i korzystanie z zasobów biblioteki.
6. W obszarze sportu funkcjonuje rozbudowana sieć klubów i sekcji (co najmniej 14 podmiotów), a bogaty kalendarz wydarzeń sprzyja upowszechnianiu aktywności fizycznej i integracji społecznej.

TENDENCJE I PROGNOZY

1. Prognozuje się dalszy stopniowy spadek liczby uczniów w szkołach podstawowych przy względnie stabilnej liczbie dzieci w przedszkolach.
2. Rosnące zapotrzebowanie na pomoc psychologiczną, pedagogiczną i terapeutyczną będzie wymagało zwiększania dostępności specjalistów oraz rozszerzania oferty zajęć wspierających.
3. Zwiększać się będzie znaczenie edukacji cyfrowej, kompetencji kluczowych oraz kształcenia ustawicznego osób dorosłych i seniorów.
4. Kultura i sport będą w coraz większym stopniu pełnić funkcję narzędzi profilaktyki społecznej oraz przeciwdziałania wykluczeniu i bierności społecznej.
5. Można oczekiwać wzrostu roli partnerstw między szkołami, instytucjami kultury, organizacjami pozarządowymi i samorządem.

REKOMENDACJE

1. Należy rozwijać dostępność edukacji przedszkolnej poprzez utrzymanie stabilnej liczby miejsc oraz tworzenie elastycznych form opieki nad dziećmi (żłobki, kluby dziecięce), w szczególności w odpowiedzi na potrzeby rodziców aktywnych zawodowo.
2. Wskazane jest wzmacnianie kompetencji cyfrowych uczniów i nauczycieli poprzez systematyczne doposażanie szkół w sprzęt informatyczny oraz realizację szkoleń z zakresu nowoczesnych metod nauczania.
3. Należy zwiększać dostępność specjalistycznego wsparcia psychologiczno-pedagogicznego (psycholog, pedagog specjalny, logopeda, terapeuta) w odpowiedzi na rosnącą liczbę dzieci wymagających indywidualnego wsparcia.
4. Zasadne jest rozwijanie oferty zajęć wyrównawczych oraz zajęć rozwijających kompetencje kluczowe, w szczególności językowe, matematyczne, społeczne i emocjonalne.
5. Rekomenduje się wzmacnianie współpracy szkół z lokalnymi pracodawcami oraz szkołami ponadpodstawowymi w celu rozwoju doradztwa zawodowego i lepszego powiązania kierunków kształcenia z potrzebami rynku pracy.
6. Wskazane jest intensyfikowanie edukacji kulturalnej dzieci i młodzieży poprzez zwiększenie liczby projektów realizowanych wspólnie z Centrum Kultury i Biblioteką Miejską oraz organizacjami pozarządowymi.

7. Należy rozszerzać działania promujące czytelnictwo, w tym projekty rodzinne, kampanie społeczne oraz rozwój oferty cyfrowej biblioteki (e-booki, audiobooki, platformy online).
8. Celowe jest wspieranie animacji lokalnej i inicjatyw oddolnych w obszarze kultury, w szczególności w sołectwach, poprzez wprowadzanie mechanizmów małych grantów i programów partnerskich.
9. Należy kontynuować modernizację oraz doposażanie infrastruktury sportowej, w tym boisk, hal i obiektów rekreacyjnych, z uwzględnieniem potrzeb dzieci, młodzieży, dorosłych i seniorów.
10. Zasadne jest wzmacnianie potencjału klubów i stowarzyszeń sportowych poprzez wsparcie organizacyjne, szkoleniowe oraz pomoc w pozyskiwaniu środków zewnętrznych.
11. Rekomenduje się rozwijanie oferty ogólnodostępnych zajęć sportowo-rekreacyjnych i programów prozdrowotnych, szczególnie w okresie ferii i wakacji, jako elementu profilaktyki uzależnień i promocji zdrowego stylu życia.
12. Wskazane jest rozwijanie współpracy międzysektorowej (szkoły, instytucje kultury, OSiR, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, samorząd) w celu tworzenia zintegrowanych projektów edukacyjnych, kulturalnych i sportowych, wzmacniających kapitał społeczny gminy.

4.PROMOCJA I OCHRONA ZDROWIA

W latach 2020–2024 mieszkańcy Gminy Orneta korzystali z usług ochrony zdrowia świadczonych na poziomie lokalnym oraz uzupełniając na poziomie powiatowym.

Podstawowa opieka zdrowotna (POZ) w gminie realizowana była przez następujące podmioty:

- Poradnię Podstawowej Opieki Zdrowotnej (POZ): „Świat Zdrowia Centrum Medyczne” – realizująca konsultacje lekarzy medycyny rodzinnej, pielęgniarstwa rodzinnej i położnej, profilaktykę zdrowotną oraz programy zdrowotne,
- NZOZ Zdrowie Krzysztof Kasica - realizujący m.in. konsultacje lekarza POZ oraz zabiegi higieniczno-pielęgnacyjne, pomiary ciśnienia, zmiany opatrunków oraz iniekcje,
- gabinet pielęgniarstwa rodzinnej – prowadzący indywidualną praktykę pielęgniarstwa rodzinnej, zapewniający świadczenia pielęgniarstwa i profilaktyczne.

Działy również gabinety specjalistyczne i diagnostyczne:

- Gabinet stomatologiczny „Art Dent” – udzielający świadczeń stomatologicznych (m.in. stomatologia zachowawcza, chirurgia stomatologiczna, protetyka) w trybie komercyjnym i częściowo finansowanym przez NFZ,
- Niepubliczny Zakład Rehabilitacji Leczniczej „Vitareh”, CARITAS Archidiecezji Warmińskiej oraz Centrum Rehabilitacji „Ada”- usługi z zakresu rehabilitacji medycznej i fizykoterapii,
- CARITAS Archidiecezji Warmińskiej w Lidzbarku Warmińskim świadczące pielęgniarstwą opiekę długoterminową domową,
- Hospicjum Domowe w Lidzbarku Warmińskim- realizujące domową opiekę hospicyjną,
- Psychologiczne Centrum Rozwoju Anna Mackiewicz w Orniecie oraz praktyka Doroty Krasieńskiej – świadczące usługi terapeutyczne, logopedyczne.
- Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Orniecie; Niepubliczne Przedszkole „Domowa Akademia Smyk” w Orniecie; Przyjazne Centrum Promyk w Orniecie- prowadzące terapię integracji sensorycznej, autyzmu, biofeedback,

Dodatkowe usługi medyczne obejmowały:

- 4 apteki ogólnodostępne działające na terenie miasta – zapewniające mieszkańcom dostęp do leków i wyrobów medycznych,
- punkty pobrań badań laboratoryjnych funkcjonujące raz w tygodniu w przychodni POZ,
- Stację Socjalną Joannitów przy Miejsko-Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Orniecie zapewniającą wypożyczalnię sprzętu rehabilitacyjnego.

Dominujące potrzeby i problemy zdrowotne mieszkańców w latach 2020-2024 obejmowały choroby typowe wieku podeszłego, choroby cywilizacyjne (kardiologiczne, diabetologiczne, pulmonologiczne) oraz choroby układu kostno-stawowego.

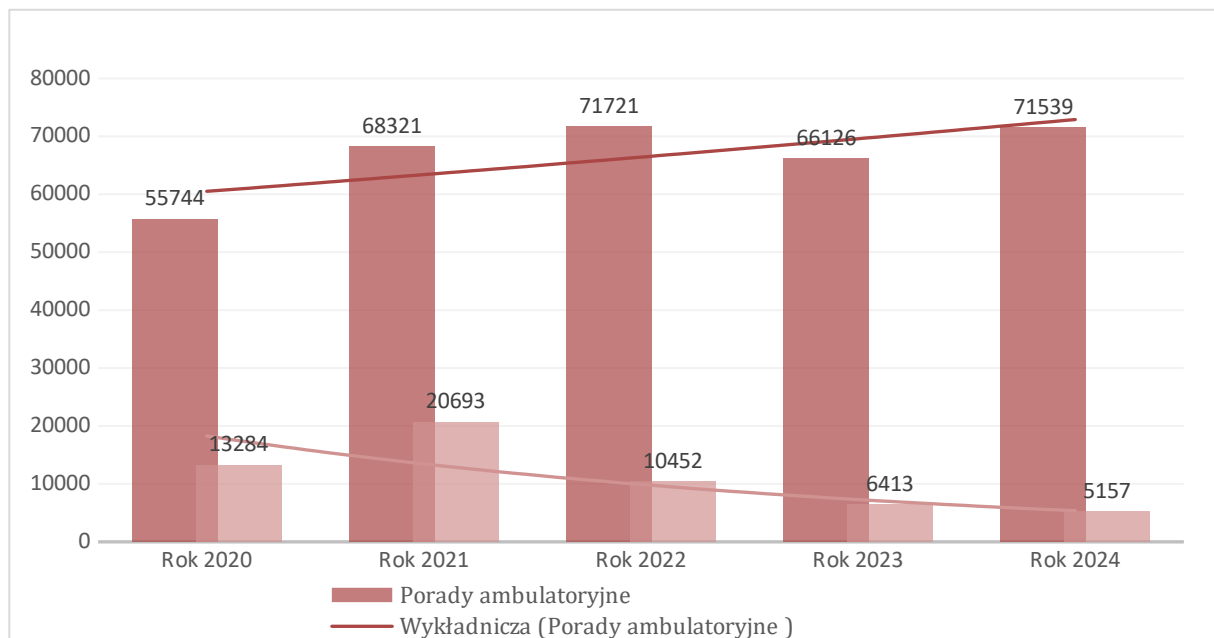
Poza bieżącymi konsultacjami i poradnictwem realizowano:

- programy profilaktyczne z zakresu POZ (ChUK, Gruźlica, 40 Plus),
- edukację zdrowotną pacjentów z zakresu zdrowego stylu życia,
- propagowanie szczepień ochronnych i zalecanych jako profilaktyka chorób,
- współpracę z zewnętrznymi firmami umożliwiającą cyklicznie wykonanie badań USG, badanie wzroku, badanie słuchu,
- zapewnienie opieki medycznej nad uczniami w szkołach na terenie miasta i gminy Orneta.

Świadczenia odbywały się zgodnie z kompetencjami lekarzy, pielęgniarki, położnej przewidzianymi w zawartej umowie z NFZ oraz świadczeniami gwarantowanymi z zakresu POZ oraz innymi aktami prawnymi, związanymi z wykonywaniem zawodu lekarza, pielęgniarki i położnej.

W latach 2020-2024 odnotowano wzrost liczby ambulatoryjnych porad lekarskich związanych z większą dostępnością kadry medycznej, zmniejszyła się liczba teleporad.

Wykres 11:: Liczba ambulatoryjnych porad lekarskich

Dane: opracowanie własne, BDL GUS

W godzinach nocnych oraz w dni wolne, niedziele i święta lekarska i pielęgniarska opieka ambulatoryjna i wyjazdowa realizowana była przez Zespół Opieki Zdrowotnej w Lidzbarku Warmińskim.

Uzupełnieniem lokalnej sieci usług medycznych były placówki i świadczenia realizowane na **poziomie powiatowym**, obejmujące szpitalne leczenie specjalistyczne, diagnostykę i poradnie:

- Zespół Opieki Zdrowotnej w Lidzbarku Warmińskim – etatowe oddziały szpitalne i poradnie specjalistyczne, w tym chirurgia, ginekologia i położnictwo, diagnostyka obrazowa, hospitalizacje oraz konsultacje specjalistyczne,
- Oddział Terapii Uzależnienia od Alkoholu w Lidzbarku Warmińskim; Przychodnia Terapii Uzależnień i Współuzależnień w Lidzbarku Warmińskim,
- Poradnia Zdrowia Psychicznego w Lidzbarku Warmińskim zapewniające ambulatoryjne konsultacje psychiatryczne osobom w kryzysie zdrowia psychicznego.

W 2024 roku 38,3% zgonów w gminie Orneta spowodowanych było chorobami układu krążenia, przyczyną 29,0% zgonów w gminie Orneta były nowotwory, a 7,5% zgonów spowodowanych było chorobami układu oddechowego. Na 1000 ludności gminy Orneta przypada 9,96 zgonów. Jest to mniej od wartości średniej dla województwa warmińsko-mazurskiego oraz mniej od wartości średniej dla kraju²¹.

Wśród potrzeb obszaru zdrowia w gminie Ornecie zauważa się:

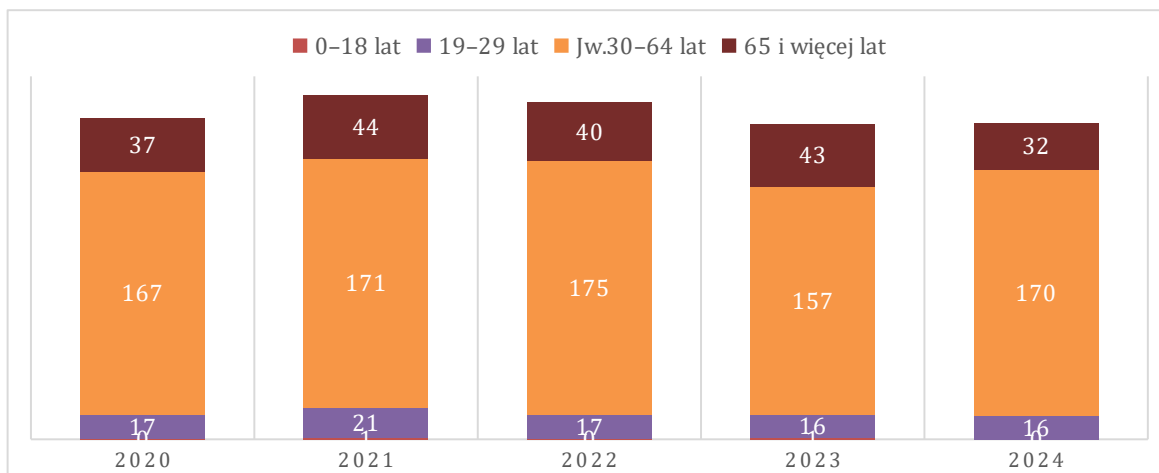
- trudności z dostępem do specjalistów oraz rehabilitacji,
- samotność osób starszych, choroby uniemożliwiające sprawne funkcjonowanie w społeczeństwie, potrzeba usług opieki długoterminowej oraz konieczny rozwój programów rehabilitacyjnych dla osób starszych, które pomogą utrzymać ich sprawność fizyczną i zapobiec izolacji społecznej,
- wzrastający wskaźnik chorób metabolicznych (cukrzycy), układu krążenia, oddechowego i nowotworów, wyznaczający niezbędność programów promocji zdrowia i profilaktyki, skupiających się na edukacji zdrowotnej i profilaktyce chorób przewlekłych,
- cykliczne akcje profilaktyczne.

Obok chorób fizycznych, niezwykle istotnym obszarem są choroby psychiczne i postępujący kryzys zdrowia psychicznego, szczególnie dotkliwy wśród osób młodych. Nadmierne, szkodliwe używanie Internetu, uzależnienie od alkoholu i narkotyków powodują szkody we wszystkich sferach życia człowieka, mając istotny wpływ na ogólny stan zdrowia, zdolność do konkurencji na coraz bardziej wymagającym rynku pracy oraz relacje rodzinne i międzyludzkie.

²¹ https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Orneta#podstawowe-informacje

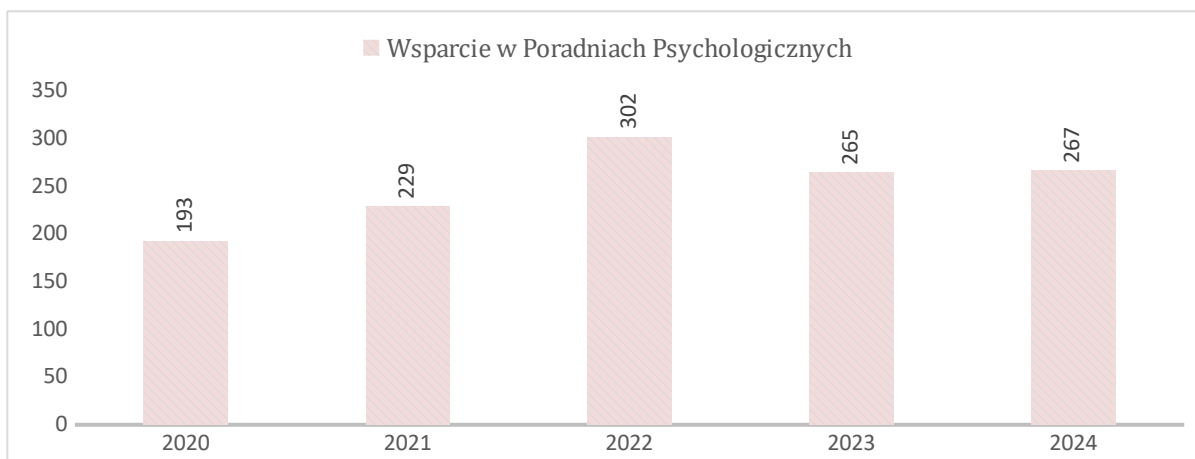

Wykres 12: Osoby z zaburzeniami psychicznymi z terenu gminy leczone w Poradniach Zdrowia Psychicznego²², ośrodkach, szpitalach i oddziałach dziennych

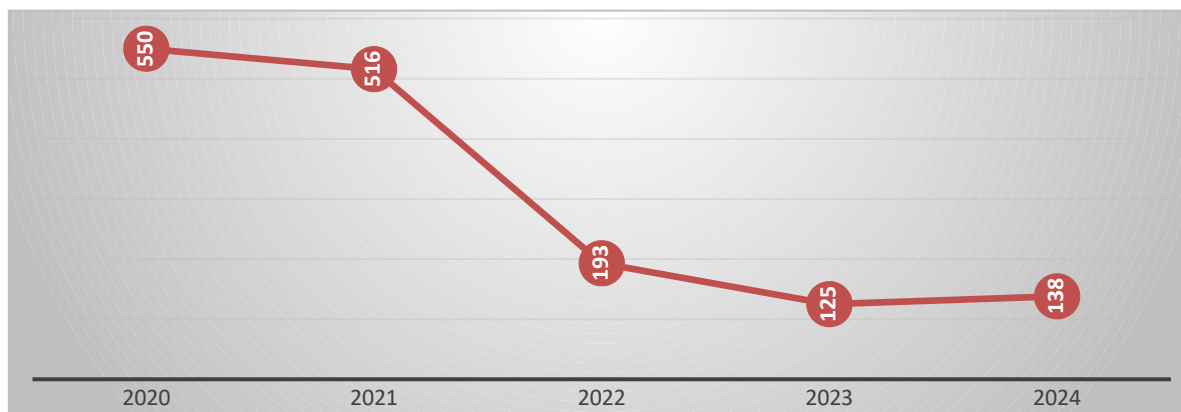
Dane: System statystyki w ochronie zdrowia - Sprawozdanie MZ 15

Wykres 13: Osoby z terenu gminy Orneta objęte wsparciem w poradniach psychologicznych

Dane: System statystyki w ochronie zdrowia - Sprawozdanie MZ-15

Wykres 14: Osoby z terenu powiatu objęte wsparciem w poradniach leczenia uzależnień

Dane: System statystyki w ochronie zdrowia - Sprawozdanie MZ-15

²² System statystyki w ochronie zdrowia - Sprawozdanie MZ-15

Z danych ogólnopolskich wynika, że wraz z wiekiem rośnie częstotliwość sięgania po alkohol, narkotyki, zacierają się różnice między piciem uczniów ostatnich klas szkoły podstawowej (dziewcząt i chłopców). Wyniki ogólnoeuropejskiego badania²³ prowadzonego na 15-latkach w szkołach, pokazują, że: do picia napojów alkoholowych przyznaje się ponad 87,3% uczniów.

Napoje alkoholowe to najpowszechniej używana substancja psychoaktywna przez młodzież, podobnie jak ma to miejsce w świecie dorosłych. Rozpowszechnienie picia wykazuje jednak trend spadkowy. Badani w coraz większych odsetkach oceniają picie alkoholu jako zachowanie ryzykowne. Mimo tendencji spadkowej wskaźników picia alkoholu, rozpowszechnieniu picia w tej grupie daleko jeszcze do spełnienia postulatów abstynencyjnego paradygmatu profilaktyki adresowanej do niepełnoletnich.

W odniesieniu do narkotyków odnotowano spadek rozpowszechnienia ich używania, zmniejszyły się także odsetki badanych deklarujących, że w ich otoczeniu rówieśniczym znajdują się osoby używające tych substancji. Jednocześnie pojawiły się sygnały świadczące o ograniczeniu subiektywnie postrzeganej dostępności narkotyków.

Analiza trendów dotyczących używania nowych substancji psychoaktywnych, tzw. „dopalaczy”, również wskazuje na tendencję spadkową. Zjawisku temu towarzyszy wzrost przekonań młodzieży o ryzyku związanym z używaniem tych substancji, zarówno w przypadku regularnego stosowania, jak i eksperymentowania.

Raport „Problematyczne używanie Internetu przez młodzież” wskazuje, że wśród polskich nastolatków w wieku 12–17 lat problematyczne używanie Internetu (PUI) występuje u 11,9% ogółu młodzieży. Problematyczni użytkownicy Internetu to częściej dziewczęta niż chłopcy oraz starsze nastolatki (w wieku 15–17 lat). Niemal co trzeci badany widział w sieci sceny okrucieństwa i przemocy, a co czwarty – treści dotyczące sposobów samookaleczania się, materiały pornograficzne oraz zachęcające do obrażania innych lub dyskryminujące.

Czynniki ryzyka PUI to: odczuwanie silnego stresu szkolnego, doświadczanie przemocy rówieśniczej, w szczególności wielu jej form, negatywny stosunek do szkoły oraz wiek.

Do czynników ochronnych należą: wsparcie ze strony rodziny, rówieśników i nauczycieli, prowadzenie przez rodziców rozmów z dzieckiem na temat bezpieczeństwa w Internecie, zainteresowanie rodzica aktywnością dziecka online oraz regularne poświęcanie przez dziecko czasu na hobby niezwiązane z Internetem.

Praca z młodzieżą winna uwzględniać strategie profilaktyczne: przekonań normatywnych, osobistych postanowień, wartości, wiedzy o konsekwencjach, z rozszerzeniem o strategie odpierania presji, alternatyw, umiejętność szukania pomocy, radzenia sobie ze stresem.

²³ „Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną.” Raport, prezentacja oraz informacja prasowa z ogólnopolskich badań ankietowych, Europejski program badań ankietowych w szkołach ESPAD. Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii, Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Instytut Psychiatrii i Neurologii

Oddziaływania prewencyjne mają wyposażać młodzież w umiejętność radzenia sobie w trudnych życiowo sytuacjach, zagrażających życiu, zdrowiu.

W ramach Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii, każdego roku w gminie realizowano zadania profilaktyczne ze szczególnym uwzględnieniem młodzieży szkolnej. Program ten finansowany był z budżetu gminy, ze środków pochodzących z wpłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych.

Osoby mające trudność z zachowaniem trzeźwości mogły również bezpłatnie korzystać z konsultacji z terapeutą w Punktach Konsultacyjnych oraz otrzymać wsparcie w stowarzyszeniach abstynenckich.

Punkt Informacyjno-Konsultacyjny dla Osób Doświadczających Przemocy Domowej przy Miejsko-Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Ornecie, Punkt Konsultacyjno -Informacyjny dla Osób Uzależnionych oraz Członków ich Rodzin oraz Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych realizowały:

- ograniczanie zdrowotnych i społecznych skutków wynikających z uzależnienia od alkoholu, narkotyków i innych substancji psychoaktywnych, a także uzależnień behawioralnych poprzez podnoszenie poziomu wiedzy i świadomości mieszkańców gminy oraz prowadzenie działań profilaktycznych i terapeutycznych,
- dofinansowanie alternatywnych form spędzania wolnego czasu dla dzieci i młodzieży w ramach profilaktyki uzależnień,
- organizowanie i wspieranie lokalnych imprez profilaktycznych, przeglądów, wydarzeń o charakterze prozdrowotnym i rekreacyjno – sportowym.

Analiza danych za lata 2020–2024 wskazuje, że w Gminie Orneta obserwowany był systematyczny spadek liczby nowych wniosków kierowanych do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych – z 84 wniosków w 2020 r. do 41 w 2024 r. (spadek o ok. 51%), a także zmniejszenie liczby przeprowadzanych rozmów motywujących do podjęcia leczenia odwykowego – z 85 w 2020 r. do 59 w 2024 r.

Jednocześnie widoczny był wyraźny wzrost skali korzystania z pomocy terapeutycznej w Punkcie Konsultacyjno-Informacyjnym dla Osób Uzależnionych oraz Członków ich Rodzin: liczba konsultacji dla osób dorosłych wzrosła z 144 w 2020 r. do 375 w 2024 r., a dla dzieci i młodzieży z 85 do 156 konsultacji.

Dane te wskazują, że coraz większa grupa mieszkańców korzysta z dobrowolnej, specjalistycznej pomocy psychologicznej i terapeutycznej na wczesnym etapie problemu, co może świadczyć o rosnącej dostępności i rozpoznawalności lokalnych form wsparcia oraz przesuwaniu akcentu z interwencji formalno-prawnych na działania profilaktyczne i terapeutyczne. Jednocześnie utrzymująca się wysoka liczba konsultacji z dziećmi i młodzieżą potwierdza potrzebę dalszego wzmacniania oferty wsparcia dla młodszych grup wiekowych oraz ich rodzin.

Tabela 10: Działania GKRPA i UM w zakresie pomocy osobom zagrożonym uzależnieniem i uzależnionym

Informacja/rok	2020	2021	2022	2023	2024
Liczba nowych wniosków, które wpłynęły do GKRPA	84	82	76	49	41
Liczba przeprowadzonych rozmów motywujących do poddania się leczeniu odwykowemu	85	89	83	62	59
Liczba osób korzystających z pomocy terapeutycznej- konsultacje ze specjalistami	1. Punkt K-I dla Osób Uzależnionych oraz Członków ich Rodzin – przeprowadzono 144 konsultacje osoby dorosłe 85 konsultacji dzieci i młodzież	1. Punkt K-I dla Osób Uzależnionych oraz Członków ich Rodzin – przeprowadzono 170 konsultacji osoby dorosłe 98 konsultacji dzieci i młodzież	1. Punkt K-I dla Osób Uzależnionych oraz Członków ich Rodzin – przeprowadzono 241 konsultacji osoby dorosłe, 106 konsultacji dzieci i młodzież	1. Punkt K-I dla Osób Uzależnionych oraz Członków ich Rodzin – przeprowadzono 367 konsultacji osoby dorosłe, 190 konsultacji dzieci i młodzież	1. Punkt K-I dla Osób Uzależnionych oraz Członków ich Rodzin – przeprowadzono 375 konsultacji osoby dorosłe, 156 konsultacji dzieci i młodzież
Realizowane usługi na rzecz mieszkańców - poradnictwo, konsultacje, terapie	1. W ramach działalności Punktu K-I dla Osób Uzależnionych oraz Członków ich Rodzin: - Konsultacje indywidualne dla osób pijących ryzykownie, szkodliwie, nadużywających środków psychoaktywnych oraz dla członków ich rodzin - Konsultacje indywidualne dla osób utrzymujących trzeźwość, - Spotkania motywująco-wspierające z osobą utrzymującą wieloletnią abstynencję, która doświadczyła problemu choroby alkoholowej.	1. W ramach działalności Punktu K-I dla Osób Uzależnionych oraz Członków ich Rodzin: - Konsultacje indywidualne dla osób pijących ryzykownie, szkodliwie, nadużywających środków psychoaktywnych oraz dla członków rodzin - Konsultacje indywidualne dla osób utrzymujących trzeźwość , - Spotkania motywująco-wspierające z osobą utrzymującą wieloletnią abstynencję, która doświadczyła problemu choroby alkoholowej.	1. W ramach działalności Punktu K-I dla Osób Uzależnionych oraz Członków ich Rodzin: - Konsultacje indywidualne dla osób pijących ryzykownie, szkodliwie, nadużywających środków psychoaktywnych oraz dla członków rodzin - Konsultacje indywidualne dla osób utrzymujących trzeźwość , - Spotkania motywująco-wspierające z osobą utrzymującą wieloletnią abstynencję, która doświadczyła problemu choroby alkoholowej.	1. W ramach działalności Punktu K-I dla Osób Uzależnionych oraz Członków ich Rodzin: - Konsultacje indywidualne dla osób pijących ryzykownie, szkodliwie, nadużywających środków psychoaktywnych oraz dla członków rodzin - Konsultacje indywidualne dla osób utrzymujących trzeźwość, - Spotkania motywująco-wspierające z osobą utrzymującą wieloletnią abstynencję, która doświadczyła problemu choroby alkoholowej. - Konsultacje indywidualne dla młodzieży eksperymentującej ze środkami psychoaktywnymi, zagrożonej uzależnieniami	1. W ramach działalności Punktu K-I dla Osób Uzależnionych oraz Członków ich Rodzin: - Konsultacje indywidualne dla osób pijących ryzykownie, szkodliwie, nadużywających środków psychoaktywnych oraz dla członków ich rodzin, - Konsultacje indywidualne dla osób utrzymujących trzeźwość, - Spotkania motywująco-wspierające z osobą utrzymującą wieloletnią abstynencję, która doświadczyła problemu choroby alkoholowej. - Konsultacje indywidualne dla młodzieży eksperymentującej ze środkami psychoaktywnymi, zagrożonej uzależnieniami

				behawioralnymi, dla dzieci i młodzieży sprawiających trudności wychowawcze, oraz wsparcie dla rodziców oraz nauczycieli .	behawioralnymi, dla dzieci i młodzieży sprawiających trudności wychowawcze, oraz wsparcie dla rodziców oraz nauczycieli ,
Prowadzone miejsca, punkty pomocy /poradnictwa specjalistycznego w gminie, z których mogą korzystać mieszkańcy miasta	1. Punkt Konsultacyjno-Informacyjny dla Osób Uzależnionych oraz Członków ich Rodzin ul. Mickiewicza 1 w Ornecie. 2. Punkt Informacyjno - Konsultacyjny dla Osób Doświadczających Przemocy Domowej ul. Mickiewicza 1 w Ornecie. 3. Prowadzenie przez pedagoga Grupy Wsparcia dla Rodziców ul. Mickiewicza 1 w Ornecie.	1. Punkt Konsultacyjno-Informacyjny dla Osób Uzależnionych oraz Członków ich Rodzin ul. Mickiewicza 1 w Ornecie. 2. Punkt Informacyjno - Konsultacyjny dla Osób Doświadczających Przemocy Domowej ul. Mickiewicza 1 w Ornecie. 3. Prowadzenie przez pedagoga Grupy Wsparcia dla Rodziców ul. Mickiewicza 1 w Ornecie.	1. Punkt Konsultacyjno-Informacyjny dla Osób Uzależnionych oraz Członków ich Rodzin ul. Mickiewicza 1 w Ornecie. 2. Punkt Informacyjno - Konsultacyjny dla Osób Doświadczających Przemocy Domowej ul. Mickiewicza 1 w Ornecie. 3. Prowadzenie przez pedagoga Grupy Wsparcia dla Rodziców ul. Mickiewicza 1 w Ornecie. 4. Konsultacje, pomoc psychologiczna, uzależnieni, współuzależnieni, dzieci, młodzież, małżeństwa ul. Mickiewicza 1 w Ornecie.	1. Punkt Konsultacyjno-Informacyjny dla Osób Uzależnionych oraz Członków ich Rodzin ul. Mickiewicza 1 w Ornecie 2. Punkt Informacyjno - Konsultacyjny dla Osób Doświadczających Przemocy Domowej ul. Mickiewicza 1 w Ornecie. 3. Prowadzenie przez pedagoga Grupy Wsparcia dla Rodziców ul. Mickiewicza 1 w Ornecie. 4. Konsultacje, pomoc psychologiczna, uzależnieni, współuzależnieni, dzieci, młodzież, małżeństwa ul. Mickiewicza 1 w Ornecie. 5. Pomoc psychologiczna, konsultacje dla członków rodzin z problemem alkoholowym, dla osób zagrożonych uzależnieniami behawioralnymi oraz będącymi w kryzysie; w tym dla młodzieży. ul. Mickiewicza 1 w Ornecie.	1. Punkt Konsultacyjno-Informacyjny dla Osób Uzależnionych oraz Członków ich Rodzin ul. Mickiewicza 1 w Ornecie 2. Punkt Informacyjno - Konsultacyjny dla Osób Doświadczających Przemocy Domowej ul. Mickiewicza 1 w Ornecie. 3. Prowadzenie przez pedagoga Grupy Wsparcia dla Rodziców ul. Mickiewicza 1 w Ornecie. 4. Konsultacje, pomoc psychologiczna, uzależnieni, współuzależnieni, dzieci, młodzież, małżeństwa ul. Mickiewicza 1 w Ornecie. 5. Pomoc psychologiczna, konsultacje dla członków rodzin z problemem alkoholowym, dla osób zagrożonych uzależnieniami behawioralnymi oraz będącymi w kryzysie; w tym dla młodzieży. ul. Mickiewicza 1 w Ornecie.

Dane: GKRPA w Ornecie

W celu realizacji usług na rzecz osób i rodzin z problemem uzależnienia samorząd gminy współpracował z Miejsko-Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej, Komendą Powiatową Policji, Prokuraturą, Strażą Miejską, Sądem Rejonowym Wydziałem Rodzinnym i Nieletnich, kuratorami sądowymi, podmiotami medycznymi i oświatowymi oraz organizacjami pozarządowymi.

Ważnym elementem lokalnego systemu wsparcia zdrowotnego były także placówki, które łączyły opiekę medyczną z rehabilitacją oraz wsparciem psychologicznym. Warsztaty Terapii Zajęciowej (WTZ), Środowiskowy Dom Samopomocy (SDS) oraz Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna (PPP) uzupełniały działania medyczne o elementy diagnostyki funkcjonalnej, terapii zajęciowej, psychologicznej i wspierania zdrowia psychicznego oraz zachowań adaptacyjnych, dzięki czemu usprawniały proces zdrowienia i wspierały rehabilitację społeczną pacjentów.

WNIOSKI

1. W Gminie Orneta zapewniony był podstawowy dostęp do świadczeń ochrony zdrowia na poziomie lokalnym oraz w poradniach specjalistycznych funkcjonujących w mieście powiatowym.
2. Analiza struktury przyczyn zgonów w 2024 r. wskazuje, że najpoważniejszymi problemami zdrowotnymi mieszkańców są choroby układu krążenia, które odpowiadają za 38,3% wszystkich zgonów, oraz nowotwory, stanowiące 29,0% zgonów, a w dalszej kolejności choroby układu oddechowego (7,5%). Oznacza to, że łącznie ponad dwie trzecie zgonów w gminie związanych jest z chorobami przewlekłymi i cywilizacyjnymi, co potwierdza konieczność koncentracji lokalnej polityki zdrowotnej na profilaktyce, wczesnej diagnostyce i długofalowym leczeniu tych schorzeń.
3. Wskaźnik zgonów na poziomie 9,96 na 1000 mieszkańców świadczy o relatywnie wysokiej skali obciążeń zdrowotnych w populacji gminy, co w połączeniu z obserwowanymi procesami starzenia się społeczeństwa będzie skutkowało rosnącym zapotrzebowaniem na świadczenia podstawowej opieki zdrowotnej, rehabilitację, opiekę długoterminową.
4. Istotnym elementem lokalnego systemu zdrowia jest funkcjonowanie podmiotów i placówek uzupełniających system medyczny o wsparcie terapeutyczne, diagnostyczne i rehabilitacyjne, takich jak Warsztat Terapii Zajęciowej, Środowiskowy Dom Samopomocy oraz Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, które wspierają osoby z niepełnosprawnościami, dzieci, młodzież oraz osoby doświadczające kryzysów psychicznych.
5. Dane GKRPA za lata 2020–2024 wskazują na wyraźny spadek liczby nowych wniosków kierowanych do Komisji – z 84 do 41 (spadek o ok. 51%), przy jednoczesnym bardzo dynamicznym wzroście liczby konsultacji terapeutycznych w Punkcie Konsultacyjno-

6. Informacyjnym: dla osób dorosłych z 144 do 375 (wzrost o ok. 160%) oraz dla dzieci i młodzieży z 85 do 156 (wzrost o ok. 84%). Oznacza to przesuwanie się ciężaru działań z trybu interwencyjnego w stronę dobrowolnego korzystania z pomocy terapeutycznej i konsultacyjnej.
7. Rosnąca liczba konsultacji dla dzieci i młodzieży, obejmujących m.in. osoby eksperymentujące ze środkami psychoaktywnymi, zagrożone uzależnieniami behawioralnymi oraz sprawiające trudności wychowawcze, wskazuje na narastające potrzeby w obszarze zdrowia psychicznego młodszych mieszkańców gminy oraz konieczność systematycznego wzmacniania profilaktyki i wczesnego wsparcia.
8. System ochrony zdrowia w Gminie Orneta posiada stabilne podstawy organizacyjne, jednak jego skuteczność ograniczana jest przez brak lokalnie dostępnych poradni specjalistycznych oraz niewystarczającą dostępność rehabilitacji medycznej, co powoduje konieczność korzystania przez mieszkańców z usług w innych gminach i na poziomie powiatowym.
9. Zidentyfikowane problemy zdrowotne mieszkańców oraz struktura korzystania z usług wskazują na potrzebę silniejszego powiązania działań ochrony zdrowia z polityką społeczną, edukacją, profilaktyką uzależnień i wsparciem rodzin, tak aby tworzyć spójny, lokalny system promocji zdrowia i zapobiegania kryzysom zdrowotnym.

TENDENCJE I PROGNOZY

1. W perspektywie kolejnych lat należy prognozować dalszy wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym w strukturze ludności gminy, co będzie skutkowało systematycznym zwiększaniem zapotrzebowania na świadczenia podstawowej opieki zdrowotnej, wizyty domowe, rehabilitację medyczną oraz opiekę długoterminową i paliatywną.
2. Dominacja chorób układu krążenia (38,3% zgonów) oraz nowotworów (29,0% zgonów) będzie utrzymywać się jako główne wyzwanie zdrowotne gminy, co oznacza konieczność długofalowego ukierunkowania działań na profilaktykę pierwotną i wtórną, wczesne wykrywanie oraz edukację zdrowotną mieszkańców.
3. Można przewidywać dalszy wzrost zapotrzebowania na świadczenia z zakresu zdrowia psychicznego, w szczególności wśród dzieci i młodzieży, co potwierdza rosnąca liczba konsultacji terapeutycznych realizowanych w Punkcie Konsultacyjno-Informacyjnym.
4. Przy braku istotnego zwiększenia lokalnej oferty specjalistycznej należy oczekiwać, że mieszkańcy nadal w znacznym stopniu będą korzystać z poradni i szpitali na poziomie powiatowym oraz wojewódzkim, co może generować bariery dostępności związane z dojazdem i czasem oczekiwania.

5. Znaczenie podmiotów uzupełniających system medyczny (WTZ, SDS, PPP, organizacje pozarządowe) będzie rosło jako elementu wczesnej interwencji, rehabilitacji społecznej i wsparcia psychologicznego.
6. Coraz większą rolę w lokalnej polityce zdrowotnej będą odgrywać działania środowiskowe i profilaktyczne realizowane blisko miejsca zamieszkania mieszkańców.

REKOMENDACJE

1. Należy utrzymać i wzmacniać funkcjonowanie podstawowej opieki zdrowotnej na terenie gminy poprzez działania na rzecz stabilizacji kadry lekarskiej oraz pielęgniarskiej.
2. Wskazane jest opracowanie i wdrożenie lokalnego programu profilaktyki chorób układu krążenia i nowotworów, obejmującego badania przesiewowe, poradnictwo dietetyczne oraz edukację prozdrowotną.
3. Należy organizować cykliczne, bezpłatne akcje badań profilaktycznych (m.in. pomiar ciśnienia, glukozy, cholesterolu, BMI, badania onkologiczne) we współpracy z podmiotami leczniczymi.
4. Rekomenduje się rozwijanie lokalnej oferty rehabilitacji medycznej i usprawniającej, w tym rehabilitacji środowiskowej dla osób starszych i przewlekle chorych.
5. Należy dążyć do zwiększania dostępności do specjalistów poprzez organizowanie okresowych dyżurów specjalistycznych lub wykorzystanie teleporad.
6. Wskazane jest wzmacnianie systemu wsparcia zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży, w szczególności poprzez współpracę POZ, szkół, PPP oraz Punktu Konsultacyjno-Informacyjnego.
7. Należy kontynuować i rozwijać działalność GKRPA oraz punktów konsultacyjnych jako kluczowych elementów lokalnego systemu przeciwdziałania uzależnieniom.
8. Rekomenduje się rozszerzanie oferty poradnictwa psychologicznego i terapeutycznego dla rodzin, dzieci i młodzieży. Należy wzmacniać współpracę pomiędzy ochroną zdrowia, pomocą społeczną, edukacją i organizacjami pozarządowymi w zakresie wczesnej identyfikacji problemów zdrowotnych i psychospołecznych.
9. Wskazane jest prowadzenie stałych lokalnych kampanii edukacyjnych dotyczących zdrowego stylu życia, profilaktyki uzależnień i zdrowia psychicznego.
10. Należy wspierać inicjatywy prozdrowotne realizowane przez organizacje pozarządowe i partnerów lokalnych.
11. Rekomenduje się systematyczne monitorowanie wskaźników zdrowotnych mieszkańców oraz aktualizację działań strategicznych w oparciu o dane.

5. BEZPIECZEŃSTWO W GMINIE

W latach 2020–2024 bezpieczeństwo na terenie gminy Orneta zapewniała Straż Miejska w Orniecie we współpracy z Komisariatem Policji w Orniecie, działającym w strukturze Komendy Powiatowej Policji w Lidzbarku Warmińskim. Dzielnicowi realizowali zadania prewencyjne, patrolowe i profilaktyczne. Policja wychodząc naprzeciw potrzebom obywateli korzystała z Krajowej Mapy Zagrożeń Bezpieczeństwa.

Interwencje Straży Miejskiej oraz Policji koncentrują się głównie na reagowaniu na bieżące zagrożenia porządkowe oraz sytuacje kryzysowe w przestrzeni publicznej.

Tabela 11: Przestępstwa i wykroczenia na terenie gminy²⁴

Wyszczególnienie	2020	2021	2022	2023	2024
Przestępstwa					
powszechne	206	146	154	182	175
z ustaw szczególnych	10	9	3	5	12
Łączna liczba wykroczeń prewencyjnych	405	2412	1766	492	550
Wykroczenia					
przeciwko porządkowi i spokojowi publicznemu	68	163	99	138	49
przeciwko mieniu	26	17	21	21	8
przeciwko obyczajności publicznej	16	21	29	20	23
przeciwko urządzeniom użytku publicznego	10	16	12	6	14
przeciwko przepisom ustawy o wych. w trzeźw. i przec. alk.	90	152	100	50	63
przeciwko innym przepisom	58	1633	1047	108	54
w ruchu drogowym	158	702	1047	1086	354

Dane: Komisariat Policji w Orniecie

Na podstawie danych Komisariatu Policji w Orniecie oraz informacji ujętych w raportach o stanie Gminy Orneta można wskazać, że w latach 2020–2024 na terenie gminy utrzymywał się relatywnie stabilny poziom przestępstw i wykroczeń o charakterze porządkowym, drogowym oraz przeciwko mieniu, typowy dla gmin miejsko-wiejskich o zbliżonej liczbie mieszkańców.

Najczęściej odnotowywane kategorie zdarzeń dotyczyły naruszeń porządku publicznego, wykroczeń drogowych (m.in. przekroczenia prędkości, kolizje), drobnych kradzieży oraz zdarzeń związanych z nadużywaniem alkoholu. Dane wskazują, że skala najpoważniejszych przestępstw pozostaje umiarkowana, jednak istotnym wyzwaniem pozostają zachowania generujące poczucie zagrożenia w przestrzeni publicznej, szczególnie w rejonach osiedlowych oraz w centrum miasta. Struktura zdarzeń potwierdza, że kluczowe znaczenie dla poprawy bezpieczeństwa mają działania prewencyjne, w tym patrole, monitoring oraz profilaktyka społeczna.

Straż Miejska wspólnie ze Strażą Leśną pełniła też wspólne służby, a funkcjonariusze

²⁴ Dane dotyczące wykroczeń dotyczą gminy Lubomino i Ornety.

przewodzą kontrolę wjazdu do lasu oraz przestrzegania przepisów przeciwpożarowych.

W 2020²⁵ r. Straż Miejska przeprowadziła 482 interwencje, z czego 220 (45,6%) wynikało ze zgłoszeń mieszkańców, w tym m.in. 18 przypadków zakłócania porządku publicznego (8,2% zgłoszeń), 38 zagrożeń w ruchu drogowym (17,3%) oraz 70 zdarzeń dotyczących ochrony środowiska i gospodarki odpadami (31,8%) .

W 2022 r. liczba interwencji wzrosła do 1235, z czego 242 (19,6%) stanowiły zgłoszenia mieszkańców, a w ich strukturze dominowały sprawy związane z ochroną środowiska i odpadami – 66 przypadków (27,3%), zagrożenia w ruchu drogowym – 36 przypadków (14,9%) oraz zdarzenia dotyczące zwierząt – 89 przypadków (36,8%) .

W 2023 r. Straż Miejska zrealizowała 632 interwencje, w tym 289 zgłoszeń mieszkańców (45,7%), w których największy udział miały zdarzenia dotyczące zwierząt – 96 przypadków (33,2%), ochrony środowiska i odpadów – 83 przypadki (28,7%) oraz zagrożeń w ruchu drogowym – 53 przypadki (18,3%) .

W 2024 r. liczba interwencji wyniosła 708, z czego 310 (43,8%) pochodziło ze zgłoszeń mieszkańców. Najczęstsze kategorie to zdarzenia dotyczące zwierząt – 98 (31,6%), ochrona środowiska i gospodarki odpadami – 76 (24,5%) oraz zagrożenia w ruchu drogowym – 49 (15,8%)

Dane te wskazują, że dominują wykroczenia o charakterze porządkowym i środowiskowym, natomiast ciężkie przestępstwa nie stanowią głównej kategorii zdarzeń na terenie gminy.

W 2024 na każdych 1000 mieszkańców odnotowano 11,72 przestępstw. Jest to wartość mniejsza od wartości dla województwa warmińsko-mazurskiego oraz znacznie mniejsza od średniej dla całej Polski. Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw dla wszystkich przestępstw w gminie Orneta wynosi 74,90% i był porównywalny do wskaźnika wykrywalności dla województwa warmińsko-mazurskiego oraz większy od wskaźnika dla całej Polski²⁶.

Działania Policji i Straży Miejskiej koncentrowały się również na zapobieganiu przestępczości. Programy edukacyjne kierowane były do dzieci przedszkolnych, młodzieży szkolnej oraz grona pedagogicznego, a także rodziców.

Podejmowano działania zmierzające do propagowania sposobów ograniczania i zapobiegania przestępczości oraz zjawiskom kryminogennym, w tym realizowano:

- działania „Nie Bądźmy Obojętni” — skierowane do osób narażonych na wychłodzenie organizmu lub zamarznięcie (nadużywających alkoholu, samotnych),
- programy adresowane do seniorów — Świadomy Senior, Bezpieczny Senior, Cyberświadomi Cyberbezpieczni,

²⁵ Raporty o stanie gminy z lat 2020-2024

²⁶ https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Orneta#poziom-przestepczosci

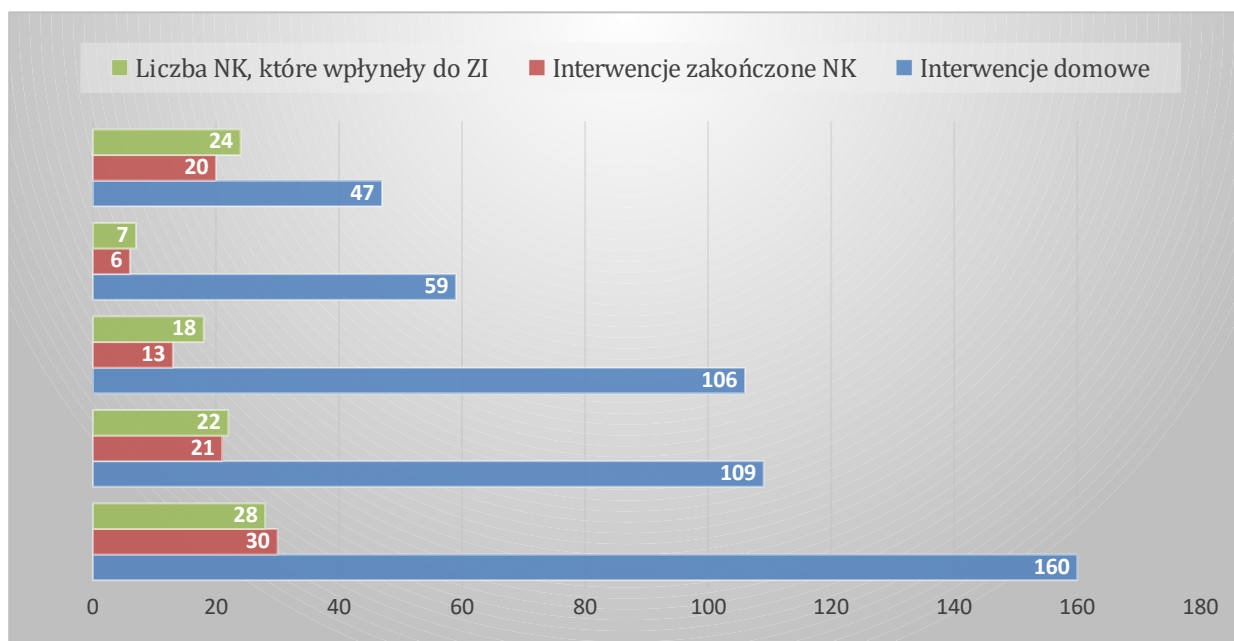

- działania dla ogółu mieszkańców: Przeciwdziałanie handlu ludźmi,
- działania skierowane do dzieci i młodzieży: Bezpieczne wakacje, Bezpieczne ferie, Bezpieczna woda, Bezpieczna droga do szkoły i inne.

Katalog działań Policji i Straży Miejskiej w latach 2020-2024 był modyfikowany z uwzględnieniem działań lokalnych na bazie monitoringu i zmieniających się potrzeb.

Jedną z istotnych form zagrożenia bezpieczeństwa człowieka i rodziny jest przemoc domowa. Dane z lat 2020–2024 pokazują zmienną, lecz utrzymującą się skalę problemu przemocy domowej. Liczba Niebieskich Kart wahała się od 7 do 28 rocznie, przy czym w 2024 r. nastąpił ponowny wzrost do 24 przypadków. Równolegle spadła liczba interwencji związanych z przemocą ze 160 w roku 2020 do 47 w roku 2024.

Wykres 15: Interwencje oraz procedura Niebieskich Kart

Dane: Komisariat Policji w Ornecie, ZI w Ornecie

W ramach współpracy z instytucjami oraz organizacjami działającymi na rzecz osób dotkniętych przemocą prowadzono realizację procedury „Niebieskie Karty”²⁷.

²⁷ Niebieska Karta to procedura stosowana w przypadku podejrzenia przemocy domowej, polegająca na formalnym udokumentowaniu zdarzenia oraz uruchomieniu działań pomocowych wobec osoby doświadczającej przemocy i jej rodziny, a także na monitorowaniu sytuacji i koordynacji pomocy między instytucjami. Podstawę prawną procedury stanowi **ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej oraz Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 6 września 2023 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” i wzorów formularzy „Niebieska Karta”.

Tabela 12: Formy pomocy udzielonej osobom doświadczającym przemocy domowej

Rodzaj pomocy	2020	2021	2022	2023	2024
Liczba NK, które wpłynęły do Zespołu	28	22	18	7	24
Liczba posiedzeń ZI	4	4	5	4	7
Liczba grup roboczych / diagnostyczno – pomocowych	25	17	32	7	31
Liczba osób skierowanych do programów korekcyjno-terapeutycznych	0	0	5	0	2
Specjaliści w zakresie bezpieczeństwa					
Pomoc psychologiczna (wsparcie emocjonalne, konsultacje psychologiczne, terapia indywidualna lub grupowa: udziela <u>psycholog</u> w PIK przy MGOPS	49	16	10	15	15
Pomoc prawna (informowanie o przysługujących prawach, pomoc w sporządzeniu pism procesowych: udziela <u>prawnik</u> w PIK przy MGOPS	10	6	9	8	14
Pomoc socjalna (wsparcie zaspokojeniu podstawowych potrzeb bytowych, praca socjalna: udzielana <u>przez pracowników socjalnych MGOPS</u>)	43	37	28	29	76
Interwencja i ochrona prawna (działania mające na celu ochronę życia i zdrowia, wydawanie nakazów i zakazów: udzielana <u>przez Policję, Sądy</u> .		14-interwencji domowych 3- wydane zakazy zbliżania się	99-interwencji domowych 3- orzeczone dozory 5- wydanych zakazów zbliżania	52-interwencje domowe 2- wydane zakazy zbliżania 2 wydane nakazy opuszczenia lokalu	52-interwencje domowe 6- wydanych zakazów zbliżania się do wskazanego lokalu i osoby
5. Wsparcie instytucjonalne i środowiskowe (koordynacja działań pomocowych, opracowanie i realizacja indywidualnego planu działań, prowadzenie monitoringu: udzielana przez ZI, GD-P, przedstawicieli Oświaty, Policji, Sądu , MGOPS, służby zdrowia, PIK)	51	76	142	64	56

Dane: opracowanie własne, Zespół Interdyscyplinarny w Ornecie

W analizowanym okresie zwiększyła się liczba posiedzeń Zespołu Interdyscyplinarnego oraz grup roboczych / diagnostyczno-pomocowych, co świadczy o większej intensywności działań koordynacyjnych. Szczególnie widoczny jest rozwój wsparcia instytucjonalnego i środowiskowego – w 2022 r. odnotowano aż 142 przypadki takiego wsparcia, a w kolejnych latach poziom utrzymywał się na kilkudziesięciu interwencjach rocznie.

Grupy diagnostyczno-pomocowe zapewniały kompleksową pomoc, kierowały osoby, wobec których istniało podejrzenie, że są dotknięte przemocą domową i osoby, wobec których istniało podejrzenie, że są sprawcami do odpowiednich specjalistów, monitorowały sytuacje w rodzinach, w których dochodziło do przemocy.

Struktura pomocy pokazuje, że dominują działania psychologiczne, socjalne i prawne, a także interwencje Policji i decyzje ochronne (zakazy zbliżania, nakazy opuszczenia lokalu). Stosunkowo niska liczba osób kierowanych do programów korekcyjno-terapeutycznych dla sprawców (0–5 rocznie) wskazuje na lukę wymagającą wzmocnienia w strategii. Z perspektywy planowania strategicznego kluczowe jest utrzymanie szerokiego wachlarza wsparcia dla ofiar, równoczesne rozwijanie oddziaływań wobec sprawców oraz dalsza integracja działań instytucji, tak aby reakcja na przemoc była szybka, kompleksowa i długofalowa.

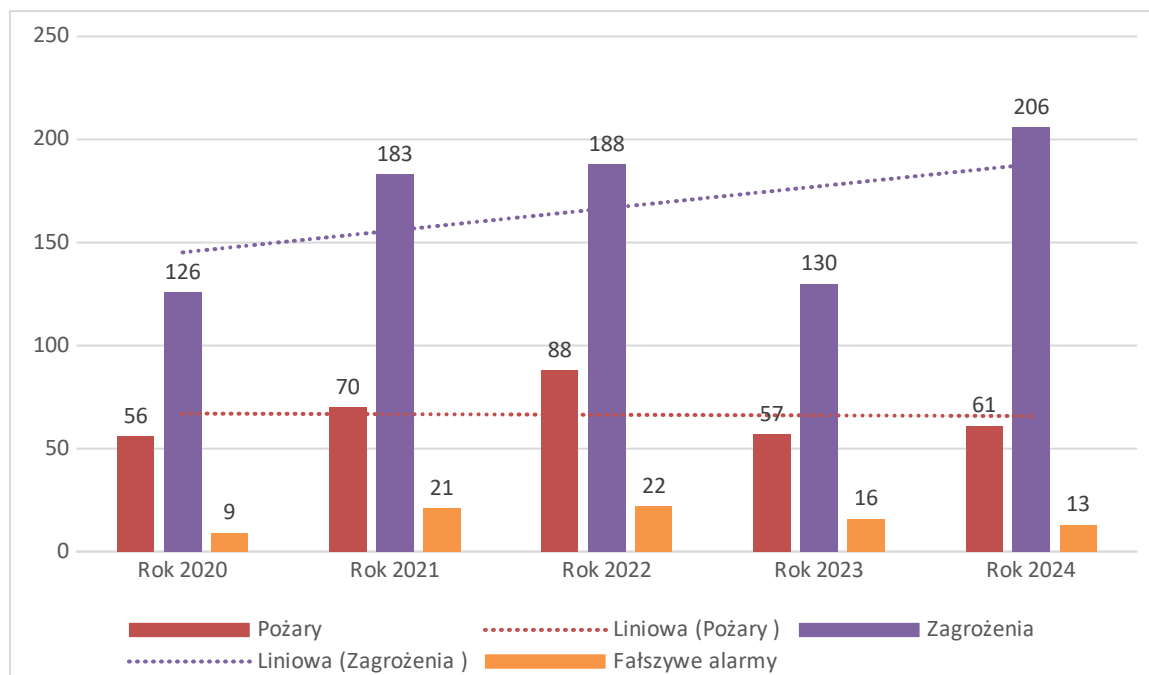
W ramach współpracy z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Lidzbarku Warmińskim sprawcy przemocy, mogli skorzystać z prowadzonego programu korekcyjno-edukacyjnego. Do udziału w programie sprawcy mogli zgłosić się dobrowolnie, zostać skierowani przez policję lub postanowieniem Sądu.

Instytucjami zapewniającymi ochronę przeciwpożarową były 4 jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych, w tym dwie jednostki OSP Orneta i OSP Mingajny w Krajowym Systemie Ratowniczo-Gaśniczym, a pozostałe OSP Bażyny i OSP Henrykowo poza systemem.

Stale, wg potrzeb i wymaganych terminów dokonywano przeglądów i napraw samochodów, sprzętu ochrony dróg oddechowych (aparaty powietrzne), sprzętu hydraulicznego, agregatów prądotwórczych. Uzupełniono zużyte lub uszkodzone elementy wyposażenia ochrony osobistej strażaka oraz armatury wodnej i sprzętu ratowniczego. W roku 2024 na terenie gminy zanotowano łącznie 280 zdarzeń, w tym 61 stanowiły pożary, 206 miejscowe zagrożenia, 13 alarmy fałszywe.

Na terenie gminy Orneta w latach 2020-2024 r. wzrosła liczba zdarzeń i interwencji ogółem, w tym działań ratowniczo – gaśniczych oraz liczba miejscowych zagrożeń. Głównymi przyczynami miejscowych zagrożeń były zazwyczaj niezachowanie zasad bezpieczeństwa ruchu oraz wady środków transportu, nietypowe zachowanie zwierząt, silne wiatry oraz pozostałe przyczyny niemożliwe do ustalenia.

Największy skok nastąpił między 2020 a 2021 r. (+83 zdarzenia), a największy spadek między 2022 a 2023 r. (–95 zdarzeń). Oznacza to, że obciążenie służb w analizowanym okresie nie rośnie liniowo, tylko podlegało silnym wahaniom rocznym.

Wykres 16: Wydarzenia pożarnicze w gminie

Dane: analiza własna, raporty o stanie gminy z lat 2020-2024

Strukturalnie dominują zagrożenia (nie pożarowe), które w każdym roku stanowią największą część wszystkich wyjazdów – szczególnie w 2024 r., gdy osiągnęły 206 (najwięcej w całej serii) i odpowiadały za ok. 3/4 wszystkich zdarzeń. Pożary były najwyższe w 2022 r. (88), a później spadły (57 w 2023) i lekko wzrosły w 2024 r. (61). Fałszywe alarmy utrzymywały się na relatywnie niskim poziomie (9–22), z najwyższymi wartościami w latach 2021–2022 i spadkiem w 2024 r. (13).

Główną przyczyną powstawania pożarów na terenie gminy była zazwyczaj nieprawidłowa eksploatacja i wady urządzeń grzewczych, natomiast na drugim miejscu plasowała się nieostrożność osób dorosłych i nieletnich z otwartym ogniem.

OSP poza przeciwdziałaniem zagrożeniom wynikającym z nieszczęśliwych zdarzeń losowych, podejmowała również:

- szkolenia członków OSP i współdziałanie z Państwową Strażą Pożarną oraz innymi podmiotami w organizowaniu przez nich szkoleń członków OSP,
- edukację z zakresu bezpieczeństwa pożarowego,
- popularyzację zagadnień bezpieczeństwa pożarowego dla mieszkańców przy okazji ćwiczeń, zawodów sportowych, festynów z pokazami,
- zabezpieczenie imprez gminnych głównie z zakresie bezpieczeństwa w ruchu drogowym,
- zabezpieczenie pożarowe oraz zabezpieczenie medyczne podczas wydarzeń gminnych,
- przedstawianie organom władzy samorządowej i administracji rządowej wniosków w sprawach ochrony przeciwpożarowej,
- organizowanie młodzieżowych i kobiecych drużyn pożarniczych.

Na obszarze powiatu lidzbarskiego, poza Komendą Powiatową Policji, Komendą Powiatową Państwowej Straży Pożarnej, swoją siedzibę miały inne podmioty działające w obszarze bezpieczeństwa:

- Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Lidzbarku Warmińskim,
- Powiatowy Inspektorat Weterynaryjny w Lidzbarku Warmińskim.

WNIOSKI

1. W latach 2020–2024 liczba przestępstw powszechnych na terenie gminy Orneta wahała się od 146 do 206 rocznie, natomiast przestępstwa z ustaw szczególnych od 3 do 12, co potwierdza umiarkowany poziom najpoważniejszych zdarzeń kryminalnych.
2. Łączna liczba wykroczeń prewencyjnych była najwyższa w 2021 r. (2412) i 2022 r. (1766), a następnie spadła do 492 w 2023 r. i 550 w 2024 r., co wskazuje na dużą zmienność skali ujawnianych wykroczeń.
3. W 2024 r. Straż Miejska w Ornece zrealizowała 708 interwencji, z czego 310 pochodziło ze zgłoszeń mieszkańców, co stanowiło 43,8% wszystkich interwencji.
4. W strukturze interwencji Straży Miejskiej w 2024 r. dominowały zdarzenia dotyczące zwierząt – 98 przypadków (31,6%), ochrony środowiska i gospodarki odpadami – 76 przypadków (24,5%) oraz zagrożeń w ruchu drogowym – 49 przypadków (15,8%).
5. W 2024 r. w gminie Orneta na każdych 1000 mieszkańców przypadało 11,72 przestępstw, a wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw ogółem wyniósł 74,9%, co potwierdza wysoką skuteczność działań Komisariatu Policji w Ornece.
6. Policja i Straż Miejska w Ornece realizowały równoległe liczne programy profilaktyczne, m.in. „Nie Bądźmy Obojętni”, „Świadomy Senior”, „Bezpieczny Senior”, „Cyberświadomi Cyberbezpieczni”, „Stop włamaniom do domów” oraz „Bezpieczna droga do szkoły”.

TENDENCJE

1. Utrzymuje się stabilny poziom przestępstw powszechnych przy jednoczesnych znaczących wahaniami liczby wykroczeń prewencyjnych, szczególnie widocznych w latach 2021–2022.
2. Widoczna jest rosnąca rola działań interwencyjnych i prewencyjnych Straży Miejskiej w Ornece w obszarach ochrony środowiska, bezpieczeństwa ruchu drogowego oraz zdarzeń z udziałem zwierząt.
3. Stały, wysoki udział zgłoszeń mieszkańców w interwencjach Straży Miejskiej (od 19,6% w 2022 r. do 45,7% w 2023 r.) wskazuje na utrwalony mechanizm reagowania społeczności lokalnej na zagrożenia.

4. Policja oraz Straż Miejska w Orniecie konsekwentnie rozszerzają ofertę działań profilaktycznych kierowanych do dzieci, młodzieży, seniorów i rodzin.

REKOMENDACJE

1. Zaleca się dalsze wzmacnianie współpracy Komisariatu Policji w Orniecie oraz Straży Miejskiej w Orniecie w zakresie wspólnych patroli i skoordynowanych działań prewencyjnych, szczególnie w obszarze bezpieczeństwa ruchu drogowego oraz naruszeń porządku publicznego.
2. Należy zwiększać liczbę działań kontrolnych i profilaktycznych w miejscach, w których najczęściej dochodzi do wykroczeń drogowych, w tym w rejonach szkół, osiedli mieszkaniowych oraz głównych ciągów komunikacyjnych.
3. Wskazane jest dalsze rozwijanie programów edukacyjnych realizowanych przez Policję i Straż Miejską, takich jak „Bezpieczna droga do szkoły”, „Bezpieczne wakacje” i „Bezpieczne ferie”, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży.
4. Rekomenduje się rozszerzenie działań profilaktycznych skierowanych do seniorów, w tym programów „Świadomy Senior”, „Bezpieczny Senior” oraz „Cyberświadomi Cyberbezpieczni”, w odpowiedzi na zagrożenia związane z oszustwami i cyberprzestępczością.
5. Należy kontynuować i rozwijać wykorzystanie Krajowej Mapy Zagrożeń Bezpieczeństwa jako narzędzia stałej identyfikacji problemów występujących na terenie gminy.
6. Wskazane jest systematyczne analizowanie danych statystycznych dotyczących przestępstw, wykroczeń i interwencji w celu szybkiego reagowania na pojawiające się niekorzystne tendencje.
7. Rekomenduje się dalsze wzmacnianie działań w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej poprzez utrzymanie wysokiej aktywności Zespołu Interdyscyplinarnego oraz diagnostyczno-pomocowych.
8. Należy zwiększać dostępność programów korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy oraz promować ich wykorzystanie przez Policję i inne służby.
9. Należy zwiększyć liczbę punktów monitoringu miejskiego na terenie gminy Orneta, w szczególności w rejonach osiedli mieszkaniowych, centrum miasta oraz miejsc wskazywanych przez Komisariat Policji w Orniecie i Straż Miejską w Orniecie jako obszary podwyższonego ryzyka.
10. Rekomenduje się rozbudowę i modernizację oświetlenia ulicznego, zwłaszcza w rejonach przejść dla pieszych, skrzyżowań oraz ciągów komunikacyjnych o dużym natężeniu ruchu.
11. Wskazane jest zwiększenie nakładów na infrastrukturę drogową, w tym poprawę oznakowania pionowego i poziomego oraz montaż elementów uspokajania ruchu.

6. POMOC SPOŁECZNA I WSPIERANIE OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

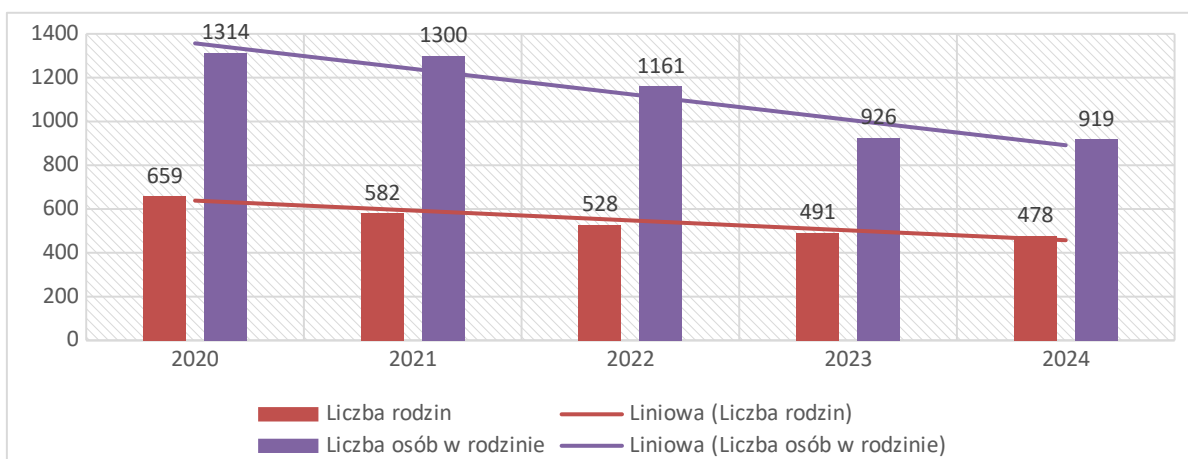
System pomocy społecznej ma za zadanie wspieranie osób i rodzin, które z przyczyn obiektywnych nie są w stanie zaspokoić swoich elementarnych potrzeb życiowych. Zgodnie z obowiązującymi przepisami ustawy o pomocy społecznej podstawowe zadania w zakresie problemów i potrzeb społecznych na terenie gminy realizuje Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Ornecie.

MGOPS współpracował z instytucjami rządowymi, powiatowymi i lokalnymi, m.in. PUW, PCPR, PUP, ZUS, KRUS, placówkami oświatowymi, Policją, Strażą Miejską oraz organizacjami pozarządowymi. Zakres współpracy obejmował wymianę informacji, koordynację działań wsparciowych oraz prowadzenie wspólnych działań na rzecz rodzin, seniorów i osób z niepełnosprawnościami. Od lat prowadzona jest współpraca ze szkołami i przedszkolami z terenu gminy, których uczniowie objęci są programem „Posiłek w szkole i w domu”.

W zależności od złożoności sytuacji rodziny, dzieci, osób starszych zakres współpracy międzyinstytucjonalnej się różnił i był podejmowany w celu zwiększenia efektywności pomocy i usamodzielnienia.

Pomoc udzielana była bezpośrednio dla rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, dotkniętych bezrobociem lub inną z przyczyn powodujących trudną sytuację. Środki na pomoc społeczną to głównie środki pochodzące z budżetu państwa oraz środki własne budżetu gminy.

Wykres 17: Rodziny korzystające z pomocy społecznej w latach 2020-2024

Dane: OZPS, MGOPS w Ornecie

W gminie zgodnie z danymi, z pomocy społecznej najwięcej rodzin skorzystało z pomocy społecznej w 2020 roku tj. 659 rodzin, zaś najmniej w 2024 roku 478 rodzin.

Pomoc społeczną udzielano osobom i rodzinom, w szczególności z powodów, które określa art. 7 ustawy o pomocy społecznej. Dane te obrazuje poniższa tabela:

Tabela 13: Powody przyznawania pomocy w gminie w latach 2020-2024²⁸

Wyszczególnienie	2020	2021	2022	2023	2024
	Liczba rodzin	Liczba rodzin	Liczba rodzin	Liczba rodzin	Liczba rodzin
Ubóstwo	290	249	241	255	226
Potrzeba ochrony macierzyństwa	32	29	26	23	27
w tym: wielodzietność	16	22	19	21	22
Bezrobocie	362	310	280	224	247
Niepełnosprawność	177	160	146	129	118
Długotrwała lub ciężka choroba	241	223	231	219	198
Bezradność w sprawach opiek-wych. i prowadzenia gospodarstwa domowego	46	49	72	62	58
Przemoc w rodzinie	8	17	22	12	20
Alkoholizm	56	64	62	56	54
Bezdomność	6	3	6	7	5
Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	9	6	5	10	5
Zdarzenie losowe	3	16	10	1	1

Dane: OZPS, MGOPS w Ornecie

W 2024 roku 5,4% mieszkańców Gminy Orneta korzystało z pomocy społecznej w formie świadczeń. Najczęstszymi powodami przyznawania świadczeń były: **bezrobocie, ubóstwo, długotrwała lub ciężka choroba oraz niepełnosprawność**. Głównym celem pomocy społecznej jest umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenia trudnych sytuacji życiowych i osiągnięcia samodzielności życiowej oraz integracji ze środowiskiem.

W ciągu 2024 roku MGOPS wydał 1634 decyzje administracyjne z zakresu pomocy społecznej. W strukturze osób korzystających z pomocy najwięcej beneficjentów stanowiły osoby samotne prowadzące jednoosobowe gospodarstwa domowe.

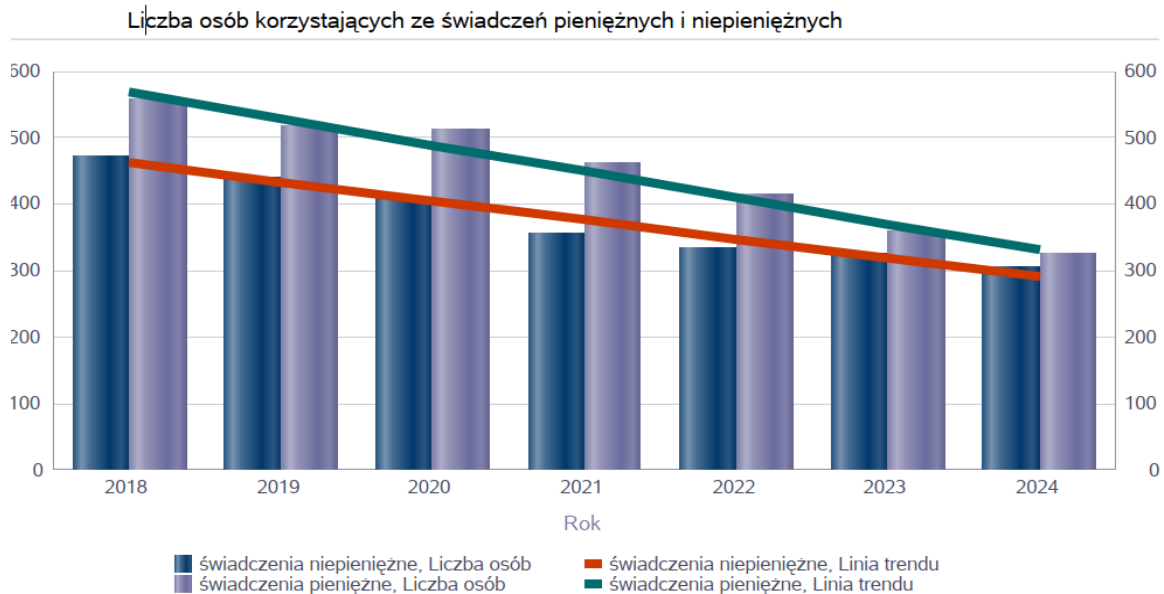
Pomoc społeczna polegała w szczególności na:

- przyznawaniu i wypłacaniu przewidzianych ustawą świadczeń pieniężnych;
- pracy socjalnej;
- analizie i ocenie zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej;
- realizacji zadań wynikających z rozeznaczonych potrzeb społecznych;
- rozwijaniu nowych form pomocy i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb.

²⁸ Wartości **nie sumują się** do liczby rodzin korzystających ogółem (jedna rodzina może mieć kilka powodów).

Wykres 18: Świadczenia pieniężne i niepieniężne

Rodzaj świadczenia	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
świadczenia niepieniężne	471	439	409	356	333	325	305
świadczenia pieniężne	558	517	513	462	413	359	326

Dane OZPS, MGOPS w Ornecie

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej gmina ponosiła praktycznie pełne koszty pobytu swoich mieszkańców w domach pomocy społecznej, gdyż świadczenia osób umieszczanych są zazwyczaj niskie. W 2024 roku gmina poniosła współodpłatność za 19 osób (17 w domach pomocy społecznej, 2 w Rodzinnym Domu Pomocy Społecznej) oraz 13 dzieci w pieczy zastępczej.

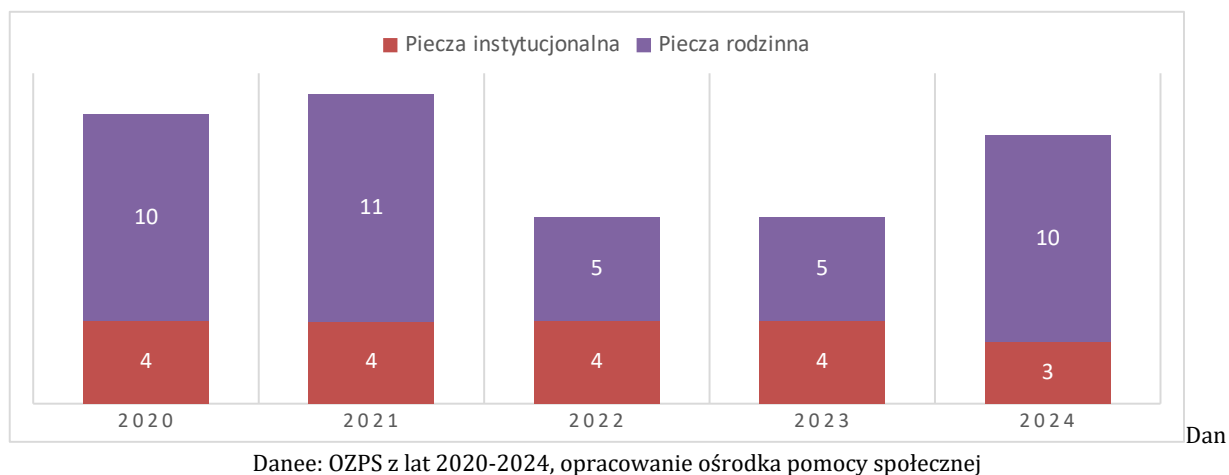
Tabela 14: Liczba osób przebywających w DPS, za którą gmina ponosiła odpłatność

	2020	2021	2022	2023	2024
DPS	24	21	24	22	17
RDPS	3	4	2	2	2
Razem	27	25	26	24	19

Dane: opracowanie własne, sprawozdania ośrodka pomocy społecznej

Wykres 19: Dzieci w pieczy zastępczej

Pomoc świadczona rodzinom przez MGOPS pozwala w większości przypadków na utrzymanie dzieci w środowiskach domowych, jedynie w skrajnie trudnych sytuacjach, kiedy ich życie było zagrożone przekazane do interwencyjnego wsparcia w instytucjach pieczy zastępczej.

Zanim osoba starsza, z niepełnosprawnością lub chora trafiła do pomocy całodobowej, w związku z niemożnością samodzielnej egzystencji związanej ze stanem zdrowia, gmina zapewniała jej wsparcie w postaci usług w środowisku domowym (opiekuńczych, teleopieki bądź asystencji).

Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych:

2020 -129

2021 -115

2022 -108

2023 -116

2024 -93, w tym 42 z programu „Opieka 75+²⁹”

W drodze otwartego konkursu ofert na realizację zadania publicznego z zakresu pomocy społecznej pod nazwą „Świadczenie usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania osób uprawnionych do świadczeń, na terenie Gminy Orneta” została wyłoniona Spółdzielnia Socjalna Arka, która świadczyła usługi opiekuńcze. Takie rozwiązanie realizacji zadania dało możliwość świadczenia usług opiekuńczych w godzinach popołudniowych, wieczornych, w dni wolne od pracy i święta. Objęcie podopiecznych zwiększoną liczbą godzin pozwala na utrzymanie ich w środowisku i nieumieszczanie w Domach Pomocy Społecznej.

²⁹ Celem Programu „Opieka 75+” jest poprawa dostępności do usług opiekuńczych, zarówno dla osób samotnych, jak również pozostających w rodzinach będących w wieku 75 lat i więcej.

Tabela 15: Świadczenia na rzecz osób z niepełnosprawnościami

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Specjalny zasiłek opiekuńczy	436	122	97	63	41	46	33
Zasiłek pielęgnacyjny - osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16. roku życia legitymującej się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, jeżeli niepełnosprawność powstała w wieku do ukończenia 21 roku życia	1 843	1 727	1 719	1 688	1 615	1 576	1 567
Zasiłek pielęgnacyjny - dla niepełnosprawnego dziecka	822	755	693	683	693	726	766
Zasiłek pielęgnacyjny - ogółem	3 821	3 628	3 498	3 362	3 365	3 277	3 280
Zasiłek pielęgnacyjny - osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16. roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności	1 096	1 093	1 038	941	968	889	859
Zasiłek pielęgnacyjny - osobie, która ukończyła 75 lat	60	53	48	50	89	86	88
Świadczenia opiekuńcze ogółem - Zasiłek pielęgnacyjny, świadczenia pielęgnacyjne, specjalny zasiłek opiekuńczy	4 826	4 747	4 744	4 707	4 695	4 791	4 921
Świadczenie pielęgnacyjne	569	997	1 149	1 282	1 289	1 468	1 489

Dane: OZPS, MGOPS w Orniecie

MGOPS realizował szereg usług i wsparcia kierowanego do osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin, w tym program „Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością” ze środków z Funduszu Solidarnościowego Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej, skierowany do pełnoletnich osób z niepełnosprawnościami posiadających orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności oraz do niepełnosprawnych dzieci ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji. W ramach programu zapewniono w 2024 roku usługi wsparcia asystenta osobistego osoby z niepełnosprawnością w czynnościach dnia codziennego dla 17 osób.

20 seniorom udostępniono urządzenia bezpieczeństwa (telefony, breloczki) wyposażone w przycisk bezpieczeństwa - sygnał SOS oraz funkcje umożliwiające komunikowanie się z centrum obsługi i opiekunami w ramach Teleopieki.

W ramach programu „Posiłek w szkole i w domu” z pomocy w formie posiłku, świadczenia pieniężnego na zakup posiłku lub żywności w roku 2024 skorzystało 289 osób w tym 188 dzieci (z tego 174 dzieci skorzystało z posiłku w szkołach).

Miejsko - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej prowadzi dwa mieszkania wspomagane oraz Noclegownię we wsi Opin. Od 2023 roku zwiększono liczbę miejsc w noclegowni z 5 na 7 poprzez zakup 2 łóżek piętrowych. Nieduża noclegownia zaspokaja potrzeby gminy. W 2024 roku z noclegowni skorzystało 6 osób bezdomnych. Noclegownia spełnia minimalny standard

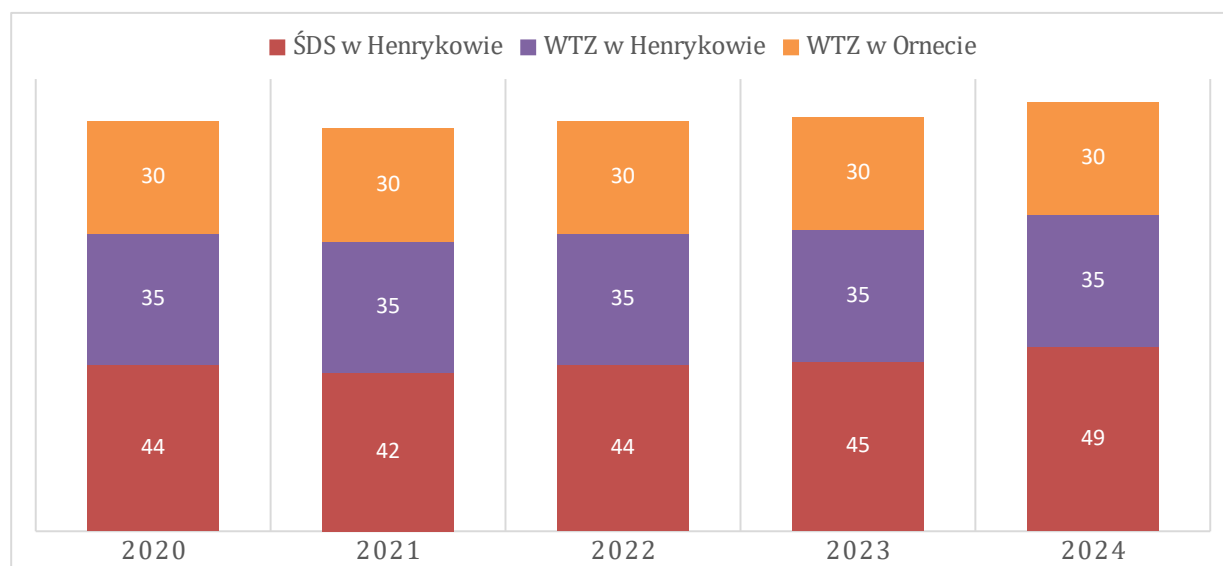

podstawowych usług świadczonych w noclegowniach oraz minimalny standard obiektów, w których mieszczą się noclegownie.

W Gminie Orneta Placówka Wsparcia Dziennego – Świetlica Socjoterapeutyczna wchodzi w strukturę Miejsko - Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej. Placówka prowadzona była w formie specjalistycznej. W 2024 roku wsparciem w postaci udziału w zajęciach objęto: styczeń – czerwiec 2024 r. - 15 dzieci w wieku od 8 do 13 lat, sierpień – grudzień 2024 r. - 11 dzieci.

Mieszkańcy gminy mogli korzystać też z usług specjalistycznych jednostek powiatowych: Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Lidzbarku Warmińskim w zakresie pieczy zastępczej i niepełnosprawności, oraz pobytu dziennego osób z niepełnosprawnościami w podmiotach reintegracji społeczno-zawodowej: Warsztatów Terapii Zajęciowej (WTZ) w Henrykowie i w Ornece.

Wykres 20: Liczba osób korzystających z usług w poszczególnych ŚDS, WTZ

Dane: opracowanie własne ośrodka pomocy społecznej

Uczestnikami **ŚDS** były osoby niepełnosprawne intelektualnie i przewlekłe psychicznie chore, a także osoby z lekką niepełnosprawnością intelektualną, gdy jednocześnie występowały inne zaburzenia zwłaszcza neurologiczne oraz osoby wykazywały inne przewlekłe zaburzenia czynności psychicznych, które zgodnie ze stanem wiedzy medycznej są zaliczane do zaburzeń psychicznych (z wyłączeniem osób czynnie uzależnionych od środków psychoaktywnych).

Gmina Orneta zleciła Caritas Eparchii Olsztyńsko - Gdańskiej realizację zadania publicznego pod tytułem: Prowadzenie **Środowiskowego Domu Samopomocy w Henrykowie**. Umowa została zawarta na 5 lat. Środowiskowy Dom Samopomocy jest profesjonalną placówką dziennego pobytu typu A i B, dla 45 osób dorosłych, przeznaczoną dla osób przewlekłe psychicznie chorych i z niepełnosprawnością intelektualną.

Do **WTZ** uczęszczały osoby niepełnosprawne po 18 roku życia, które posiadały aktualne orzeczenie o stopniu niepełnosprawności (umiarkowanym lub znacznym) z odpowiednimi wskazaniem do terapii zajęciowej. Głównie są to osoby z upośledzeniem umysłowym, chorobami neurologicznymi i zaburzeniami psychicznymi. Terapia zajęciowa (główna metoda terapeutyczna) odbywa się w pracowniach tematycznych.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Lidzbarku Warmińskim wspierało mieszkańców powiatu, w tym gminy Orneta w obszarach wspierania rodziny i pieczy zastępczej, niepełnosprawności oraz prowadziło usługi poradnicze dla społeczności lokalnej mającej na celu zwiększanie świadomości pedagogicznej rodzin zastępczych.

WNIOSKI

1. W latach 2020–2024 liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w gminie Orneta zmniejszyła się z 659 rodzin w 2020 r. do 478 rodzin w 2024 r., co oznacza spadek o 181 rodzin (ok. 27%) i może wskazywać na ograniczenie skali korzystania z systemu świadczeń.
2. W 2024 r. z pomocy społecznej w formie świadczeń korzystało 5,4% mieszkańców gminy Orneta, a MGOPS wydał w tym roku 1634 decyzje administracyjne, co potwierdza utrzymujące się wysokie obciążenie pracą administracyjną i operacyjną Ośrodka.
3. Najczęstsze powody przyznawania pomocy w 2024 r. dotyczyły bezrobocia (247 rodzin), ubóstwa (226 rodzin), długotrwałej lub ciężkiej choroby (198 rodzin) oraz niepełnosprawności (118 rodzin), co wskazuje, że dominują problemy ekonomiczne i zdrowotne.
4. W latach 2020–2024 spadła liczba rodzin, którym przyznawano pomoc z tytułu bezrobocia (z 362 do 247) oraz niepełnosprawności (z 177 do 118), jednak nadal są to jedne z głównych przyczyn korzystania z systemu wsparcia.
5. W obszarze przemocy domowej odnotowano wahania, lecz w 2024 r. pomoc z tego powodu dotyczyła 20 rodzin, co oznacza wzrost względem 2023 r. (12 rodzin) i potwierdza potrzebę stałej współpracy MGOPS z Policją i podmiotami systemu przeciwdziałania przemocy.
6. Gmina ponosi istotne koszty wsparcia instytucjonalnego, ponieważ w 2024 r. finansowała pobyt 19 osób łącznie w DPS i RDPS (17 w DPS i 2 w RDPS) oraz 13 dzieci w pieczy zastępczej, co wskazuje na wagę działań profilaktycznych i środowiskowych ograniczających konieczność opieki całodobowej i pieczy.
7. W latach 2020–2024 zmniejszyła się liczba osób korzystających z usług opiekuńczych z 129 do 93, a jednocześnie w 2024 r. aż 42 osoby korzystały z usług w ramach programu

- „Opieka 75+”, co potwierdza rosnące znaczenie usług kierowanych do najstarszych mieszkańców.
8. W 2024 r. w ramach programu „Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością” wsparciem objęto 17 osób, a 20 seniorom zapewniono urządzenia bezpieczeństwa w ramach Teleopieki, co pokazuje rozwój usług społecznych uzupełniających tradycyjne świadczenia pieniężne.
 9. W 2024 r. w ramach programu „Posiłek w szkole i w domu” wsparcie otrzymało 289 osób, w tym 188 dzieci, a 174 dzieci skorzystało z posiłków w szkołach, co potwierdza znaczącą skalę działań dożywiania.
 10. Gmina posiada lokalną infrastrukturę wsparcia, ponieważ MGOPS prowadzi dwa mieszkania wspomagane oraz Noclegownię w miejscowości Opin (zwiększoną od 2023 r. z 5 do 7 miejsc). W 2024 r. z noclegowni skorzystało 6 osób, co wskazuje na relatywnie niewielką, ale realną skalę bezdomności rejestrowanej w systemie.

TENDENCJE

1. Utrzymuje się tendencja spadkowa w liczbie rodzin korzystających z pomocy społecznej, jednak struktura powodów wsparcia wskazuje na stałą obecność problemów ekonomicznych i zdrowotnych, szczególnie bezrobocia, ubóstwa oraz chorób przewlekłych.
2. Występuje przesuwanie ciężaru systemu z pomocy pieniężnej w stronę usług społecznych, co potwierdza rozwój Teleopieki (20 osób), asystencji osobistej (17 osób) oraz programu „Opieka 75+” (42 osoby w 2024 r.).
3. Utrzymuje się znacząca skala dożywiania oraz wsparcia żywnościowego, co szczególnie dotyczy dzieci, ponieważ w 2024 r. z programu „Posiłek w szkole i w domu” skorzystało 188 dzieci, w tym 174 w formie posiłków w szkołach.
4. Wydatki gminy związane z opieką instytucjonalną (DPS/RDPS) oraz pieczę zastępczą pozostają istotnym obciążeniem, co wzmacnia potrzebę inwestowania w usługi środowiskowe i wsparcie rodzin, aby ograniczyć eskalację problemów.
5. Widoczna jest zmienność liczby rodzin, którym przyznawano pomoc z powodu przemocy (np. 12 w 2023 r. i 20 w 2024 r.), co wskazuje na potrzebę stałej czujności i szybkiej reakcji systemu pomocowego.

REKOMENDACJE

1. Należy utrzymać i wzmacniać działania aktywizujące osoby bezrobotne, ponieważ w 2024 r. bezrobocie nadal było najczęstszą przesłanką pomocy (247 rodzin), a ograniczenie tego powodu wprost zmniejsza presję na system świadczeń.

2. Rekomenduje się rozwijanie zintegrowanych form wsparcia dla osób i rodzin dotkniętych ubóstwem (226 rodzin w 2024 r.), łączących pracę socjalną z instrumentami żywnościowymi i usługami, aby przechodzić od doraźnej pomocy do trwałej stabilizacji sytuacji.
3. Należy zwiększać dostępność usług środowiskowych dla osób przewlekle chorych i z niepełnosprawnościami (198 rodzin korzystało z pomocy społecznej z powodu choroby i 118 z powodu niepełnosprawności w 2024 r.), aby ograniczać ryzyko konieczności umieszczenia w opiece całodobowej.
4. Wskazane jest dalsze rozwijanie usług opiekuńczych, w tym elastycznych godzin świadczenia usług przez Spółdzielnię Socjalną Arka, ponieważ spadek liczby korzystających do 93 osób w 2024 r. powinien być analizowany pod kątem dostępności i adekwatności wsparcia.
5. Rekomenduje się utrzymanie i rozwój programu „Opieka 75+” oraz Teleopieki, ponieważ w 2024 r. z usług opiekuńczych w ramach programu skorzystały 42 osoby powyżej 75 roku życia, a 20 seniorom zapewniono urządzenia do Teleopieki, co zwiększa ich bezpieczeństwo oraz wspiera samodzielne funkcjonowanie w środowisku zamieszkania.
6. Należy kontynuować program „Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością” oraz dążyć do zwiększania zasięgu, ponieważ w 2024 r. wsparciem objęto 17 osób, a potrzeby w tym zakresie będą rosły wraz ze starzeniem się ludności i skumulowaniem problemów zdrowotnych.
7. Wskazane jest utrzymanie wysokiej dostępności dożywiania i wsparcia żywnościowego, ponieważ w 2024 r. program „Posiłek w szkole i w domu” objął 289 osób, w tym 188 dzieci, co ma bezpośredni wpływ na wyrównywanie szans rozwojowych.
8. Rekomenduje się wzmocnienie działań osłonowych i interwencyjnych wobec przemocy domowej, ponieważ liczba rodzin, którym przyznano pomoc z tego powodu wzrosła z 12 w 2023 r. do 20 w 2024 r., co wymaga ścisłej współpracy MGOPS z Policją i Zespołami Interdyscyplinarnymi.
9. Należy rozwijać działania profilaktyczne i pracę z rodziną w celu ograniczania kierowania dzieci do pieczy zastępczej, ponieważ w 2024 r. gmina współfinansowała pobyt 13 dzieci w pieczy, co generuje długofalowe koszty społeczne i finansowe.
10. Wskazane jest utrzymanie i doskonalenie lokalnej infrastruktury wsparcia (Noclegownia Gminna oraz Mieszkania Wspomagane), a także bieżące monitorowanie potrzeb, ponieważ w 2024 r. z noclegowni skorzystało 6 osób, a liczba miejsc została zwiększona do 7, co wymaga stałego nadzoru jakości i adekwatności usług.

7. Potencjał podmiotów i organizacji społecznych

Zgodnie z art. 16b. ust 2 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej - strategia, powinna zawierać w szczególności: określenie zdolności podmiotów ekonomii społecznej do realizacji usług społecznych w zakresie, o którym mowa w art. 2 ust. 1 pkt 1-14 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych oraz zadania publiczne, o których mowa w art. 4 sfera zadań publicznych ust. 1 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2023 r. poz. 571), zlecane w trybach, o których mowa w tej ustawie.

Ekonomia społeczna to sfera aktywności obywatelskiej, która poprzez działalność ekonomiczną i działalność pożytku publicznego służy: integracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych marginalizacją społeczną, tworzeniu miejsc pracy, świadczeniu usług społecznych użyteczności publicznej (na rzecz interesu ogólnego) oraz rozwojowi lokalnemu.

Do takich osób zalicza się m.in. osoby z niepełnosprawnościami, długotrwale bezrobotne, uzależnione, itp., które mogą mieć problem w znalezieniu pracy, dlatego ekonomia społeczna daje im szansę na zmiany w życiu zawodowym.

Podmiotami ekonomii społecznej są m.in. Centra Integracji Społecznej, Kluby Integracji Społecznej, Spółdzielnie Socjalne, Firmy Społeczne, Zakłady Aktywizacji Zawodowej, Warsztaty Terapii Zajęciowej, Spółdzielnie Inwalidów, Organizacje Pozarządowe.

Według Krajowego Rejestru Sądowego na terenie gminy na dzień 31 grudnia 2024 roku było zarejestrowanych **50 NGO**, 6 w likwidacji, a wg Krajowego Rejestru KGW ARMIR **6 Koł Gospodyń Wiejskich (KGW)**, **4 OSP**.

Wśród aktywnych organizacji współpracujących z gminą w latach 2020-2024 należy wskazać:

- Stowarzyszenie Rozwoju Miasta i Gminy „Ornecianie”,
- Orneckie Stowarzyszenie Wspierania Osób Niepełnosprawnych prowadzące Warsztat Terapii Zajęciowej,
- Uniwersytet Trzeciego Wieku, Spółdzielnię Socjalną „Arka”, realizującą usługi opiekuńcze i edukacyjne,
- Fundację „Przyjazne Centrum Promyk”
- lokalne kluby sportowe, m.in. MKS „Błękitni” i Integracyjny Klub Sportowy „Smok”, Sportowy Klub Strzelecki „Orneckie Smoki”, Stowarzyszenie Warmiński Klub Motocyklowy „DRAGER” Orneta, Miejski Klub Sportowy „BŁĘKITNI” Orneta, Polski Związek Wędkarski w Elblągu - Koło Nr 13 w Ornecie,
- Orneckie Stowarzyszenie Wspierania Osób Niepełnosprawnych,
- Stowarzyszenie REDUTA ORNETA,

- Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów,
- Caritas Eparchii Olsztyńsko-Gdańskiej Kościoła Grekokatolickiego.

TABELA 16: ORGANIZACJE POZARZĄDOWE ŚWIADCZĄCE USŁUGI SPOŁECZNE³⁰

Liczba NGO świadczących usługi społeczne na rzecz:				
seniorów 4	OzN 2	osób w kryzysie bezdolności i zagrożonych bezdolnością	osób w kryzysie psychicznym 2	rodzin z dziećmi/ pieczy zastępczej 3
Spółdzielnia Socjalna Arka STOWARZYSZENIE ORNECKIE "AGRORELAKS" STOWARZYSZENIE ROZWOJU MIASTA I GMINY ORNETA "ORNECIANIE" UNIwersytet TRZECIEGO WIEKU W ORNECIE	INTEGRACYJNY KLUB SPORTOWY SMOK CARITAS ARCHIDIECEZJI OLSZTYŃSKO- GDAŃSKIEJ		CARITAS ARCHIDIECEZJI OLSZTYŃSKO- GDAŃSKIEJ ORNECKIE STOWARZYSZENIE ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW UZALEŻNIEŃ	FUNDACJA PRZYJAZNE CENTRUM PROMYK MIEJSKI KLUB SPORTOWY "BŁĘKITNI" W ORNECIE WARMIŃSKIE STOWARZYSZENIE ZASTĘPCZEGO RODZICIELSTWA

Dane: opracowanie własne, KRS

Ich działania dotyczyły realizacji usług, a także współpracy we wdrażaniu usług w partnerstwach publiczno-społecznych. Większość NGO pozyskiwała zewnętrzne źródła finansowania na wdrażanie usług na rzecz mieszkańców. Organizacje wdrażały nowatorskie sposoby rozwiązywania problemów, pozyskiwały środki z innych źródeł, ich atutem była umiejętność wykorzystywania potencjału tkwiącego w lokalnej społeczności.

Współpracę z organizacjami pozarządowymi regulowały Programy Współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, które określały obszary, zasady, formy oraz wykaz zadań priorytetowych realizowanych w ramach tej współpracy.

Głównym celem Programów w latach 2020-2024 było budowanie partnerstwa pomiędzy gminą Orneta, a sektorem pozarządowym, służące poprawie jakości życia mieszkańców gminy, integracji środowiska, wzmacnianiu potencjału organizacji w rozwiązywaniu lokalnych problemów oraz budowanie społeczeństwa obywatelskiego. Współpraca polegała na promowaniu przez samorząd działalności organizacji w tworzeniu jego dobrego wizerunku, udzielaniu wsparcia finansowego oraz pomocy pozafinansowej.

³⁰ Usługi społeczne zgodnie z definicją art. 2 ust 1 ustawy z dnia 12 lipca 2019 o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych, Dz. U. 2019 r.

Współpraca finansowa z NGO polegała na udzielaniu podmiotom dotacji celowych na realizację zadań własnych w formie: zlecenia lub wsparcia realizacji zadań publicznych w trybie otwartego konkursu ofert oraz na podstawie trybu małych zleceń.

Współpraca pozafinansowa odbywała się w formach:

1. informowania o planowanych kierunkach działalności i realizowanych zadaniach,
2. prowadzenia zakładki dedykowanej podmiotom w Biuletynie Informacji Publicznej Urzędu Miejskiego w Orniecie,
3. obejmowania patronatem Burmistrza Ornety przedsięwzięć realizowanych przez podmioty zgodnie z przyjętymi wytycznymi,
4. przekazywania podmiotom, w miarę możliwości, materiałów promocyjnych miasta, fundowanie trofeów sportowych (pucharów, dyplomów).

W 2024 roku Gmina Orneta zleciła realizację zadań na podstawie ustawy, z zastosowaniem trybu konkursowego – złożono 24 oferty, podpisano 18 umów na realizację zadań.

Po przeprowadzeniu otwartych konkursów ofert, przekazała lokalnym stowarzyszeniom 77.300,00 zł dotacji z budżetu JST, głównie na zadania w zakresach:

- organizacja wydarzeń społeczno-kulturalnych, imprez, spotkań, konkursów, zabaw adresowanych do mieszkańców Gminy Orneta stanowiących promocję zdrowego stylu życia,
- działalność na rzecz kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego,
- działalność na rzecz osób niepełnosprawnych.

Każde przedsięwzięcie skierowane na rozwiązywanie konkretnego problemu społecznego lub integrację mieszkańców mogło zostać współfinansowane.

Organizacje pozarządowe jako podmioty ekonomii społecznej, które działały na rzecz społeczności lokalnej stanowiły ważne zaplecze i potencjał do rozwiązywania problemów społecznych.

Strategia powinna zawierać zebrane usługi społeczne, świadczone przez podmioty publiczne i niepubliczne w zakresie, o którym mowa w art. 2 ust. 1 pkt 1–14 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych.

W celu dokonania inwentaryzacji usług na terenie gminy oraz wskazania potencjału usługowego opracowano listę usług społecznych. Została ona zaprezentowana w kolejnym podrozdziale.

ROZDZIAŁ II

LISTA USŁUG SPOŁECZNYCH

Usługami społecznymi są działania powtarzalne, dostępne, podejmowane przez gminę, powiat w celu zaspokajania potrzeb wspólnoty samorządowej, świadczone w formie niematerialnej bezpośrednio na rzecz osób, rodzin, grup społecznych, grup mieszkańców o określonych potrzebach lub ogółu mieszkańców³¹ z zakresu :

- 1) polityki prorodzinnej,
- 2) wspierania rodziny,
- 3) systemu pieczy zastępczej,
- 4) pomocy społecznej,
- 5) promocji i ochrony zdrowia,
- 6) wspierania osób niepełnosprawnych,
- 7) edukacji publicznej,
- 8) przeciwdziałania bezrobociu,
- 9) kultury,
- 10) kultury fizycznej i turystyki,
- 11) pobudzania aktywności obywatelskiej,
- 12) mieszkalnictwa,
- 13) ochrony środowiska,
- 14) reintegracji zawodowej i społecznej.

Tabela usług będzie uaktualniana razem z dokumentem strategicznym.

³¹ Art. 2 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o usługach społecznych realizowanych przez centra usług społecznych

TABELA 17: USŁUGI SPOŁECZNE ZGODNIE Z ART. 2.1 UOUSRPCUS GMINY ORNETA – GRUDZIEŃ 2025

Nr obszaru	Obszar	Usługa	Odbiorca	Usługodawca
1	Polityka prorodzinna	Dzienna opieka nad dziećmi do lat 3	rodziny z dziećmi	Domowa Akademia „Smyk” w Ornece; Niepubliczne Przedszkole Domowa Akademia „Smyk”
1	Polityka prorodzinna	Edukacja przedszkolna dzieci w wieku 3–6 lat	dzieci	Przedszkole Nr 1 w Ornece; Przedszkole Nr 2 w Ornece; Szkoła Podstawowa w Bażynach – oddział przedszkolny; Niepubliczne Przedszkole Domowa Akademia „Smyk”
1	Polityka prorodzinna	Konsultacje wychowawcze	rodziny z dziećmi	Domowa Akademia „Smyk” w Ornece; Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Ornece
1	Polityka prorodzinna	Ogólnopolska Karta Dużej Rodziny – obsługa i wydawanie	rodziny wielodzietne	Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Ornece
1	Polityka prorodzinna	Ornecka Karta Seniora – system ulg i preferencji	mieszkańcy gminy Orneta powyżej 60 roku życia	Urząd Miejski w Ornece
2	Wspieranie rodziny	Asystentura rodziny	rodziny z dziećmi	Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Ornece
2	Wspieranie rodziny	Opieka świetlicowa dla dzieci	dzieci i młodzież	Szkoła Podstawowa nr 1 w Ornece; Szkoła Podstawowa nr 4 w Ornece; Szkoła Podstawowa w Bażynach
2	Wspieranie rodziny	Organizacja zajęć pozalekcyjnych	dzieci i młodzież	Szkoła Podstawowa nr 1 w Ornece; Szkoła Podstawowa nr 4 w Ornece; Szkoła Podstawowa w Bażynach
2	Wspieranie rodziny	Edukacja rodziców i opiekunów	rodziny, opiekunowie	Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Ornece; Spółdzielnia Socjalna „Arka” w Ornece; Niepubliczne Przedszkole Domowa Akademia „Smyk”
2	Wspieranie rodziny	Poradnictwo dla osób doświadczających przemocy domowej	mieszkańcy gminy Orneta	Punkt Informacyjno-Konsultacyjny przy Miejsko-Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Ornece
2	Wspieranie rodziny	Konsultacje i poradnictwo prawne	mieszkańcy gminy Orneta	Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Ornece; Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Lidzbarku Warmińskim; Starostwo Powiatowe w Lidzbarku Warmińskim
3	System pieczy zastępczej	Poradnictwo dla rodzin zastępczych	rodziny zastępcze	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Lidzbarku Warmińskim
4	Pomoc społeczna	Praca socjalna	mieszkańcy gminy Orneta	Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Ornece
4	Pomoc społeczna	Pomoc żywnościowa	mieszkańcy gminy Orneta	Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Ornece
4	Pomoc społeczna	Pomoc rzeczowa	mieszkańcy gminy Orneta	Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Ornece

Nr obszaru	Obszar	Usługa	Odbiorca	Usługodawca
4	Pomoc społeczna	Usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania	osoby starsze, osoby z niepełnosprawnościami	Gmina Orneta – zlecenie realizacji dla Spółdzielni Socjalnej „Arka” w Ornece
4	Pomoc społeczna	Teleopieka	osoby starsze, osoby z niepełnosprawnościami	Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Ornece
4	Pomoc społeczna	Socjoterapia w świetlicy socjoterapeutycznej	dzieci i młodzież	Świetlica Socjoterapeutyczna przy Miejsko-Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Ornece
4	Pomoc społeczna	Interwencja kryzysowa	mieszkańcy gminy Orneta	Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Ornece; Punkt Informacyjno-Konsultacyjny przy MGOPS w Ornece; Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Ornece; Psychologiczne Centrum Rozwoju Anna Mackiewicz w Ornece
5	Promocja i ochrona zdrowia	Diagnostyka i pomoc medyczna	mieszkańcy gminy Orneta	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Ornece
5	Promocja i ochrona zdrowia	Pielęgniarka środowiskowa	osoby starsze	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Ornece
5	Promocja i ochrona zdrowia	Ambulatoryjne konsultacje psychiatryczne	osoby w kryzysie zdrowia psychicznego, rodziny	Poradnia Zdrowia Psychicznego w Lidzbarku Warmińskim; Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Ornece
5	Promocja i ochrona zdrowia	Terapia uzależnień	osoby uzależnione i ich rodziny	Oddział Terapii Uzależnienia od Alkoholu w Lidzbarku Warmińskim; Przychodnia Terapii Uzależnień i Współuzależnień w Lidzbarku Warmińskim
5	Promocja i ochrona zdrowia	Domowa opieka hospicyjna	osoby starsze, osoby z niepełnosprawnościami	Hospicjum Domowe w Lidzbarku Warmińskim
5	Promocja i ochrona zdrowia	Rehabilitacja medyczna oraz rehabilitacja domowa	mieszkańcy gminy Orneta	Caritas Archidiecezji Warmińskiej – Ośrodek w Lidzbarku Warmińskim
6	Wspieranie osób niepełnosprawnych	Asystencja Osobista Osób z Niepełnosprawnościami	osoby z niepełnosprawnościami	Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Ornece
6	Wspieranie osób niepełnosprawnych	Rehabilitacja społeczna i medyczna	osoby z niepełnosprawnościami	Warsztat Terapii Zajęciowej przy Orneckim Stowarzyszeniu Wspierania Osób Niepełnosprawnych; Środowiskowy Dom Samopomocy w Henrykowie, gmina Orneta
6	Wspieranie osób niepełnosprawnych	Wypożyczalnia sprzętu rehabilitacyjnego	mieszkańcy gminy Orneta	Stacja Socjalna Joannitów przy Miejsko-Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Ornece
6	Wspieranie osób niepełnosprawnych	Diagnozowanie (integracja sensoryczna, autyzm, zespół Aspergera, wczesne wspomaganie rozwoju)	dzieci, osoby z niepełnosprawnościami	Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Ornece; Niepubliczne Przedszkole Domowa Akademia „Smyk”

Nr obszaru	Obszar	Usługa	Odbiorca	Usługodawca
7	Edukacja publiczna	Edukacja w szkołach podstawowych	dzieci i młodzież	Szkoła Podstawowa nr 1 w Ornecie; Szkoła Podstawowa nr 4 w Ornecie; Szkoła Podstawowa w Bażynach
7	Edukacja publiczna	Edukacja w szkołach ponadpodstawowych	młodzież	Zespół Szkół Zawodowych Centrum Kształcenia Ustawicznego – publiczne technikum oraz branżowe szkoły zawodowe, Zespół Szkół Ogólnokształcących w Ornecie
7	Edukacja publiczna	Dowóz uczniów do szkół	dzieci i młodzież	Gmina Orneto
7	Edukacja publiczna	Terapia pedagogiczna i logopedyczna	dzieci	Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Ornecie; Dorota Krasińska – usługi terapeutyczne, Niepubliczna Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna Wczesne Wspomaganie Rozwoju Dziecka „Przyjazne Centrum Promyk” Orneto
8	Przeciwdziałanie bezrobociu	Doradztwo zawodowe i poradnictwo pracy	osoby bezrobotne	Powiatowy Urząd Pracy w Lidzbarku Warmińskim; Spółdzielnia Socjalna „Arka” w Ornecie; Klub Integracji Społecznej przy Miejsko-Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Ornecie
9	Kultura	Zajęcia plastyczne i artystyczne	dzieci, młodzież, dorośli	Centrum Kultury i Biblioteka Miejska im. Franciszka Chruściela w Ornecie
9	Kultura	Zajęcia rękodzielnicze	dzieci, dorośli	Centrum Kultury i Biblioteka Miejska im. Franciszka Chruściela w Ornecie
9	Kultura	Zajęcia wokalne i zespoły muzyczne	młodzież, dorośli, seniorzy	Centrum Kultury i Biblioteka Miejska im. Franciszka Chruściela w Ornecie
9	Kultura	Nauka gry na instrumentach	dzieci, młodzież, dorośli	Centrum Kultury i Biblioteka Miejska im. Franciszka Chruściela w Ornecie
9	Kultura	Wypożyczanie zbiorów bibliotecznych	mieszkańcy gminy Orneto	Centrum Kultury i Biblioteka Miejska im. Franciszka Chruściela w Ornecie
10	Kultura fizyczna i turystyka	Zajęcia sportowo-rekreacyjne	dzieci, młodzież, dorośli	Ośrodek Sportu i Rekreacji w Ornecie
11	Pobudzanie aktywności obywatelskiej	Wolontariat lokalny	mieszkańcy gminy Orneto	Centrum Kultury i Biblioteka Miejska im. Franciszka Chruściela w Ornecie; szkoły; organizacje pozarządowe
11	Pobudzanie aktywności obywatelskiej	Warsztaty, integracja, rękodzieło	mieszkańcy gminy Orneto	Koła Gospodyń Wiejskich z terenu Gminy Orneto
12	Mieszkalnictwo	Zapewnienie schronienia w noclegowni lub kierowanie do schronisk	osoby w kryzysie bezdomności	Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Ornecie

Nr obszaru	Obszar	Usługa	Odbiorca	Usługodawca
12	Mieszkalnictwo	Czasowy pobyt całodobowy – mieszkania wspomagane	osoby starsze, osoby z niepełnosprawnościami	Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Ornece
12	Mieszkalnictwo	Czasowy pobyt całodobowy – dom opieki	osoby starsze, osoby z niepełnosprawnościami	Dom Opieki im. Sióstr Męczenniczek z Ornety
13	Ochrona środowiska	Edukacja ekologiczna mieszkańców	mieszkańcy gminy Orneta, dzieci, młodzież	Urząd Miejski w Ornece; szkoły, Centrum Kultury i Biblioteka Miejska im. Franciszka Chruściela w Ornece
14	Reintegracja zawodowa i społeczna	Reintegracja społeczna i zawodowa w Warsztacie Terapii Zajęciowej	osoby z niepełnosprawnościami	Warsztat Terapii Zajęciowej przy Orneckim Stowarzyszeniu Wspierania Osób Niepełnosprawnych
14	Reintegracja zawodowa i społeczna	Reintegracja społeczna w Środowiskowym Domu Samopomocy	osoby z zaburzeniami psychicznymi	Środowiskowy Dom Samopomocy w Henrykowie

ROZDZIAŁ III

STRATEGICZNO-PROGRAMOWY

1. WIZJA, CELE STRATEGICZNE I KIERUNKI NIEZBĘDNYCH DZIAŁAŃ

Strategia pozwala zaplanować rozwój społeczny, przygotować działania zgodnie z wcześniej wypracowaną wizją. Wnioski, tendencje z opisanych obszarów oraz potrzeby, zgłoszone przez instytucje podczas przekazywania danych do Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Ornecie poddano analizie podczas prac nad strategią. W ten sposób opracowano cztery najważniejsze obszary potrzeb, dla których należy zaprojektować działania samorządu oraz społeczności gminy do 2036 roku.

CEL I – AKTYWNA I ODPORNA SPOŁECZNIE GMINA- SKUTECZNA POMOC I AKTYWIZACJA ZAWODOWA

CEL II – WYSOKA JAKOŚĆ ŻYCIA SENIORÓW I OSÓB NIESAMODZIELNYCH

CEL III – DOSTĘPNE I ZINTEGROWANE USŁUGI SPOŁECZNE

CEL IV – PRZYJAZNA, BEZPIECZNA I ROZWINIĘTA INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA

Wizja rozwoju jest określeniem takiego obrazu gminy, jaki chcieliby osiągnąć jej mieszkańcy do roku 2036. W trakcie prac nad strategią została zdefiniowana jako pozytywne wyobrażenie przyszłości.

Wizja rozwoju Gminy Orneta opiera się na realnych potrzebach mieszkańców, analizie zasobów oraz wnioskach płynących z diagnozy społecznej. Starzenie się społeczeństwa, potrzeby rodzin, wyzwania związane z bezrobociem, zdrowiem czy dostępem do usług społecznych wymagają długofalowego i planowego działania. Gmina stawia na budowanie odporności społecznej, wzmacnianie potencjału mieszkańców, rozwój usług lokalnych oraz współpracę międzyinstytucjonalną. Tak rozumiana wizja tworzy fundament dla podejmowania działań, które zapewnią wszystkim mieszkańcom bezpieczne, zdrowe i godne warunki życia oraz możliwość rozwoju w silnej, aktywnej i solidarnej wspólnotie.

WIZJA GMINY ORNETA 2036

Gmina Orneta to wspólnota odporna społecznie, w której mieszkańcy — niezależnie od wieku, zdrowia czy sytuacji życiowej — mają dostęp do rozwiniętych usług społecznych, edukacyjnych i zdrowotnych. To miejsce, w którym rodziny otrzymują skuteczne wsparcie, seniorzy żyją aktywnie i bezpiecznie, a lokalna społeczność tworzy silne, solidarne więzi.

Orneta rozwija się w oparciu o współpracę, aktywność obywatelską i bezpieczną, przyjazną infrastrukturę, sprzyjającą jakości życia i rozwojowi mieszkańców.

Misja gminy wyraża zobowiązanie do wspierania mieszkańców na każdym etapie życia. Oparta jest na zasadzie, że skuteczna pomoc społeczna, profilaktyka, dostępność usług, rozwój kompetencji, aktywizacja zawodowa oraz integracja społeczna są niezbędne do budowania lokalnej odporności. Realizacja misji polega na wzmacnianiu rodzin, wspieraniu seniorów, rozwijaniu usług społecznych i zdrowotnych, inicjowaniu współpracy oraz zapewnianiu infrastruktury sprzyjającej aktywności i bezpieczeństwu. Misja ta wskazuje kierunek długofalowych działań służących podnoszeniu jakości życia mieszkańców i budowaniu wspólnoty opartej na solidarności, współpracy i wzajemnym szacunku.

MISJA

Tworzymy warunki do godnego, zdrowego i bezpiecznego życia wszystkich mieszkańców poprzez skuteczną pomoc społeczną, aktywizację zawodową, rozwijanie usług społecznych, wspieranie seniorów, wzmacnianie potencjału rodzin oraz budowę nowoczesnej, dostępnej infrastruktury sprzyjającej integracji i aktywności społecznej.

Celem Strategii jest określenie kierunków rozwoju niezbędnych usług społecznych do zdrowego i godnego życia oraz propozycji rozwiązań problemów społecznych, występujących w gminie destabilizujących życie mieszkańców. Wytyczone cele zrealizowane zostaną przy wykorzystaniu instytucji gminnych, organizacji i innych podmiotów działających w sferze społecznej, a także dzięki współpracy z instytucjami na terenie powiatu lidzbarskiego.

Zintegrowanie lokalnego środowiska zagwarantuje pomoc i wsparcie osobom znajdującym się w trudnej sytuacji socjalno-bytowej oraz umożliwi ludziom życie w poczuciu poszanowania godności każdej osoby, eliminowanie dysfunkcji oraz równy dostęp do zasobów usług.

CEL STRATEGICZNY I

AKTYWNA I ODPORNA SPOŁECZNIE GMINA – SKUTECZNA POMOC I AKTYWIZACJA ZAWODOWA

Cel obejmuje: pomoc społeczną, wsparcie rodzin, przeciwdziałanie ubóstwu, bezrobociu i wykluczeniu społecznemu, rozwój kompetencji mieszkańców, profilaktykę uzależnień, przeciwdziałanie przemocy oraz wzmacnianie lokalnych form samopomocy.

Proponowane kierunki działania:

1. Prowadzenie przez Urząd Miejski w Ornece oraz Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Ornece systematycznego monitoringu sytuacji społecznej mieszkańców.
2. Wzmacnianie pracy socjalnej prowadzonej z osobami bezrobotnymi, osobami starszymi, osobami z niepełnosprawnościami oraz osobami w kryzysach życiowych.
3. Prowadzenie Klubu Integracji Społecznej w strukturze MGOPS w Ornece jako stałego instrumentu reintegracji społeczno-zawodowej osób bezrobotnych i biernych zawodowo.
4. Rozwijanie programów aktywizacji zawodowej mieszkańców gminy Orneto poprzez kierowanie ich do udziału w szkoleniach, stażach, robotach publicznych oraz pracach społecznie użytecznych, a także poprzez udzielanie dotacji na rozpoczęcie działalności gospodarczej, realizowanych we współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy w Lidzbarku Warmińskim.
5. Rozwijanie zatrudnienia wspomaganego i usług reintegracyjnych we współpracy z Ornecką Spółdzielnią Socjalną „Arka” oraz innymi podmiotami ekonomii społecznej.
6. Utrzymanie i rozwój oferty Punktu Informacyjno-Konsultacyjnego w Ornece, obejmującej poradnictwo psychologiczne, prawne i terapeutyczne, a także rozszerzenie działań o dyżury mobilne na terenach wiejskich.
7. Zapewnienie dostępności pomocy żywnościowej i dożywiania we współpracy z NGO.
8. Zapewnienie dostępu do interwencji kryzysowej przez całą dobę w oparciu o współpracę z podmiotami powiatowymi.
9. Rozwijanie kompetencji kluczowych i cyfrowych osób dorosłych.
10. Wykorzystywanie kultury i sportu jako narzędzi reintegracji społecznej osób zagrożonych wykluczeniem.
11. Wzmacnianie profilaktyki przemocy i uzależnień jako elementu odporności społecznej.
12. Wzmacnianie funkcjonowania Zespołu Interdyscyplinarnego oraz grup diagnostyczno-pomocowych realizujących procedurę „Niebieskie Karty”, w szczególności poprzez rozwój współpracy międzyinstytucjonalnej i podnoszenie kompetencji członków zespołów.
13. Realizacja Gminnego Programu Wspierania Rodziny.
14. Realizacja Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej.

15. Kontynuacja i rozwój działań Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, realizacja Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii, w szczególności w odniesieniu do dzieci, młodzieży i rodzin.

CEL STRATEGICZNY II

WYSOKA JAKOŚĆ ŻYCIA SENIORÓW I OSÓB NIESAMODZIELNYCH

Cel obejmuje: rozwój usług senioralnych, opiekuńczych i asystenckich, Teleopiekę, profilaktykę zdrowotną i społeczną, integrację międzypokoleniową oraz wsparcie opiekunów rodzinnych.

Proponowane kierunki działania:

1. Prowadzenie przez Urząd Miejski diagnozy potrzeb seniorów i osób niesamodzielnych we współpracy z MGOPS, podstawową opieką zdrowotną, pielęgniarstwami środowiskowymi, sołtysami w Orniecie - planowanie usług środowiskowych.
2. Utrzymanie dostępności usług opiekuńczych realizowanych przez MGOPS w Orniecie oraz NGO i Spółdzielnie.
3. Rozwój systemu Teleopieki i zdalnego monitoringu bezpieczeństwa seniorów.
4. Zapewnienie dostępu do usług asystenta osobistego osoby z niepełnosprawnością oraz opieki wytchnieniowej dla rodzin opiekujących się osobami zależnymi.
5. Utrzymanie i rozwój mieszkań wspomaganych jako środowiskowej formy wsparcia seniorów i osób niesamodzielnych poprzez włączenie w realizację podmiotów ekonomii społecznej.
6. Współpraca Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Orniecie z Warsztatem Terapii Zajęciowej w Orniecie, Warsztatem Terapii Zajęciowej w Henrykowie, Środowiskowym Domem Samopomocy w Henrykowie oraz placówkami ochrony zdrowia w zakresie rehabilitacji społecznej i aktywizacji.
7. Wzmacnianie działalności UTW w Orniecie oraz wspieranie jego partnerstwa z podmiotami kultury, sportu jako lokalnych centrów aktywności edukacyjnej i społecznej.
8. Wdrożenie lokalnego pakietu „Senior Bezpieczny” poprzez działania edukacyjne prowadzone przez Policję w Orniecie i Straż Miejską w Orniecie.
9. Rozwijanie programów międzypokoleniowych realizowanych przez placówki oświatowe prowadzone przez Gminę Orneta we współpracy z podmiotami kultury i NGO.
10. Rozwijanie edukacji ustawicznej seniorów (kompetencje cyfrowe, zdrowotne). Rozszerzanie oferty sportowo-rekreacyjnej dla seniorów (zajęcia ruchowe, rehabilitacyjne).
11. Systematyczne programy profilaktyki zdrowotnej 60+ (badania przesiewowe, edukacja).
12. Wspieranie uczestnictwa seniorów w kulturze (warsztaty, wolontariat kulturalny).
13. Wspieranie likwidacji barier architektonicznych w mieszkaniach i budynkach publicznych poprzez doradztwo realizowane wspólnie przez MGOPS i Urząd Miejski w Orniecie.

CEL STRATEGICZNY III

DOSTĘPNE I ZINTEGROWANE USŁUGI SPOŁECZNE

Cel obejmuje: koordynację usług społecznych, zdrowotnych, edukacyjnych i środowiskowych, rozwój mobilnych form wsparcia, ułatwienia w dostępie do specjalistów oraz lepszą współpracę międzyinstytucjonalną.

Proponowane kierunki działania:

1. Prowadzenie przez Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Orniecie koordynacji usług społecznych, zdrowotnych i edukacyjnych dla mieszkańców gminy Orneta.
2. Systematyczna aktualizacja i szerokie upublicznianie „Listy usług społecznych Gminy Orneta” opracowanej przez MGOPS we współpracy z Urzędem Miejskim w Orniecie.
3. Rozwijanie mobilnych i środowiskowych form wsparcia na terenach wiejskich gminy Orneta, realizowanych przez CKIBM, MGOPS i NGO w ramach działań profilaktycznych.
4. Rozszerzanie współpracy Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej z podmiotami podstawowej opieki zdrowotnej w zakresie profilaktyki i wczesnej interwencji zdrowotnej poprzez wspólne akcje profilaktyczne.
5. Włączenie instytucji kultury i sportu do systemu koordynacji usług społecznych.
6. Koordynacja działań z zakresu profilaktyki bezpieczeństwa (przemoc, uzależnienia, cyberbezpieczeństwo).
7. Koordynowanie kompleksowego wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami we współpracy z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Lidzbarku Warmińskim, Warsztatem Terapii Zajęciowej w Orniecie oraz placówkami oświatowymi.
8. Instytucjonalizacja współpracy międzysektorowej poprzez cykliczne spotkania robocze MGOPS, placówek oświatowych, Policji w Orniecie, Straży Miejskiej w Orniecie oraz podmiotów ochrony zdrowia.
9. Wdrażanie Lokalnego Planu Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych w oparciu raportowanie postępów przez MGOPS w Orniecie.

CEL STRATEGICZNY IV

PRZYJAZNA, BEZPIECZNA I ROZWINIĘTA INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA

Cel obejmuje: rozwój infrastruktury opiekuńczej, szkół, świetlic, bibliotek, infrastruktury sportowej i rekreacyjnej, bezpieczeństwa publicznego, aktywności obywatelskiej oraz współpracy z organizacjami.

Proponowane kierunki działania:

1. Rozwój infrastruktury edukacyjnej i opiekuńczej (przedszkola, świetlice, miejsca wsparcia). Zwiększanie dostępności miejsc opieki nad dziećmi do lat 3, form opieki dziennej przy współpracy Urzędu Miejskiego w Ornecie i placówek oświatowych.
2. Dostosowywanie infrastruktury do starzejącego się społeczeństwa (dostępność, likwidacja barier).
3. Rozwijanie działań integracyjnych i środowiskowych przeciwdziałających osamotnieniu i wykluczeniu społecznemu poprzez współpracę podmiotów pomocowych, kulturalnych, placówek oświatowych oraz NGO.
4. Wspieranie inicjatyw lokalnych mieszkańców, Kół Gospodyń Wiejskich oraz grup nieformalnych jako narzędzi aktywizacji społecznej i budowania kapitału społecznego.
5. Modernizacja i doposażanie świetlic wiejskich jako lokalnych centrów aktywności prowadzonej wspólnie przez Urząd Miejski w Ornecie i sołectwa.
6. Rozwijanie infrastruktury sportowej i rekreacyjnej dostępnej dla wszystkich grup wiekowych poprzez wsparcie Urzędu Miejskiego w Ornecie, Rad Sołeckich, NGO i jednostek OSP.
7. Rozszerzanie oferty kulturalnej o nowe formy zajęć edukacyjnych i społecznych.
8. Rozbudowa monitoringu wizyjnego w przestrzeni publicznej, realizowana przez Urząd Miejski w Ornecie we współpracy z Policją i Strażą Miejską w Ornecie.
9. Poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego poprzez doświetlenie przejść dla pieszych i skrzyżowań w drodze realizacji inwestycji gminnych.
10. Doposażanie jednostek OSP w sprzęt ratowniczo-gaśniczy i medyczny.
11. Rozwijanie systemu ogólnodostępnych defibrylatorów AED w przestrzeni publicznej.
12. Wzmacnianie działań prewencyjnych Policji i Straży Miejskiej w Ornecie na rzecz bezpieczeństwa mieszkańców, realizacja kampanii i programów profilaktycznych.
13. Rozwijanie kompetencji cyfrowych mieszkańców oraz kadr jednostek organizacyjnych gminy Orneto poprzez cykliczne szkolenia i warsztaty.
14. Tworzenie sieci współpracy wokół infrastruktury społecznej – integracja działań szkół, MGOPS, OSP, NGO, parafii, PUP, PCPR i innych podmiotów.

Po analizie wskazanych kierunków dokonano wyboru najważniejszych spośród nich do realizacji na lata 2026-2028. Zostały wskazane w poniższym harmonogramie.

2. SPOSÓB REALIZACJI STRATEGII – HARMONOGRAM, WSKAŹNIKI I RAMY FINANSOWE NA LATA 2026-2028 (WYBRANE KIERUNKI)

Nr.	WYBRANE KIERUNKI NIEZBĘDNYCH DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI REALIZACJI	REALIZATORZY	RAMY FINANSOWE
CEL I – AKTYWNA I ODPORNA SPOŁECZNIE GMINA - SKUTECZNA POMOC I AKTYWIZACJA ZAWODOWA				
1.	Prowadzenie przez Urząd Miejski w Ornecie oraz Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Ornecie systematycznego monitoringu sytuacji społecznej mieszkańców.	OZPS, sprawozdania i rekomendacje MGOPS, raporty o stanie gminy	Urząd Miejski , MGOPS, KIS, NGO, parafie, placówki edukacyjne, poradnie GKRPA ZI, grupy diagnostyczno-pomocowe	Środki własne gminy, programy celowe MRPIPS, MZ, fundusze zewnętrzne
3.	Prowadzenie Klubu Integracji Społecznej w strukturze MGOPS w Ornecie jako stałego instrumentu reintegracji społeczno-zawodowej osób bezrobotnych i biernych zawodowo.	Liczba osób korzystających z KIS		
6.	Utrzymanie oferty Punktu Informacyjno-Konsultacyjnego w Ornecie poradnictwa psychologicznego, prawnego i terapeutycznego oraz rozszerzenie działań o dyżury mobilne na terenach wiejskich.	Liczba usług poradnictwa		
13.	Realizacja Gminnego Programu Wspierania Rodziny.	Zgodnie ze wskaźnikami programów		
14.	Realizacja Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej.			
15.	Kontynuacja i rozwój działań Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, realizacja Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii, w szczególności w odniesieniu do dzieci, młodzieży i rodzin.			

CEL II – WYSOKA JAKOŚĆ ŻYCIA SENIORÓW I OSÓB NIESAMODZIELNYCH

Nr.	WYBRANE KIERUNKI NIEZBĘDNYCH DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI REALIZACJI	REALIZATORZY	RAMY FINANSOWE
1.	Prowadzenie przez Urząd Miejski diagnozy potrzeb seniorów i osób niesamodzielnych we współpracy z MGPOPS, podstawową opieką zdrowotną, pielęgniarzami środowiskowymi, sołtysami w Ornece - planowanie usług środowiskowych.	Raporty o stanie gminy Liczba spotkań	Urząd Miejski NGO, MGOPS, podmioty edukacyjne, ekonomii społecznej, poradnie, instytucje kultury, sportu i turystyki UTW	Środki własne gminy, programy celowe MRPIPS, MZ, PFRON, NFZ, fundusze zewnętrzne
2.	Utrzymanie dostępności usług opiekuńczych realizowanych przez MGOPS w Ornece oraz NGO i Spółdzielnie.	Liczba osób objętych usługami		
3.	Rozwój systemu Teleopieki i zdalnego monitoringu bezpieczeństwa seniorów.	Liczba osób objętych usługami		
12.	Wspieranie uczestnictwa seniorów w kulturze (warsztaty, wolontariat kulturalny).	Liczba usług dla seniorów		

CEL III – DOSTĘPNE I ZINTEGROWANE USŁUGI SPOŁECZNE

Nr	WYBRANE KIERUNKI NIEZBĘDNYCH DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI REALIZACJI	REALIZATORZY	RAMY FINANSOWE
1.	1. Prowadzenie przez Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Ornece koordynacji usług społecznych, zdrowotnych i edukacyjnych dla mieszkańców gminy Orneta.	Wdrożona koordynacja (osoba w MGOPS)	Urząd Miejski NGO, MGOPS, podmioty medyczne, podmioty ochrony zdrowia,	Środki własne gminy, programy celowe MRPIPS, MZ, PFRON, NFZ, Środki samorządu województwa,
2.	2. Systematyczna aktualizacja i szeroka upubliczniana „Listy usług społecznych Gminy Orneta” opracowanej przez MGOPS we współpracy z Urzędem Miejskim w Ornece.	Aktualizacja Listy usług społecznych min 1 raz w roku		

3.	3.	Rozwijanie mobilnych i środowiskowych form wsparcia na terenach wiejskich gminy Orneta, realizowanych przez CKIBM, MGOPS i NGO w ramach działań profilaktycznych.		podmioty edukacyjne, ekonomii społecznej, poradnie, instytucje kultury, sportu i turystyki	fundusze zewnętrzne
	8.	Instytucjonalizacja współpracy międzysektorowej poprzez cykliczne spotkania robocze MGOPS, placówek oświatowych, Policji w Ornece, Straży Miejskiej w Ornece oraz podmiotów ochrony zdrowia.	Zawarte porozumienie o współpracy / lub liczba spotkań		
	9.	Wdrażanie Lokalnego Planu Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych w oparciu raportowanie postępów przez MGOPS w Ornece.	Wg wskaźników Planu		

CEL IV – PRZYJAZNA, BEZPIECZNA I ROZWINIĘTA INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA

Nr	WYBRANE KIERUNKI NIEZBĘDNYCH DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI REALIZACJI	REALIZATORZY	RAMY FINANSOWE
1.	Rozwój infrastruktury edukacyjnej i opiekuńczej (przedszkola, świetlice, miejsca wsparcia). Zwiększanie dostępności miejsc opieki nad dziećmi do lat 3, form opieki dziennej przy współpracy Urzędu Miejskiego w Ornece i placówek oświatowych.	Liczba miejsc	Urząd Miejski NGO, KGW, OSP podmioty edukacyjne, ekonomii społecznej,	Środki własne gminy, programy celowe, MRPIPS, MZ, MKiDZN, NFZ, PFRON,
2.	Dostosowywanie infrastruktury do starzejącego się społeczeństwa (dostępność, likwidacja barier).	Liczba miejsc dostępnych	poradnie, instytucje kultury, sportu i turystyki	Środki samorządu województwa, fundusze zewnętrzne
4.	Wspieranie inicjatyw lokalnych mieszkańców, Kół Gospodyń Wiejskich oraz grup nieformalnych jako narzędzi aktywizacji społecznej i budowania kapitału społecznego.	Liczba inicjatyw		

8.	Rozbudowa monitoringu wizyjnego w przestrzeni publicznej, realizowana przez Urząd Miejski w Ornecie we współpracy z Policją i Strażą Miejską w Ornecie.	Wdrożony monitoring		
9.	Poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego poprzez doświetlenie przejść dla pieszych i skrzyżowań w drodze realizacji inwestycji gminnych.	Liczba inwestycji		

Realizacja strategii może odbywać się równocześnie przy wykorzystywaniu i budowaniu nowych programów celowych, projektów lokalnych w obszarach zdefiniowanych w dokumencie.

3. ZARZĄDZANIE I MONITOROWANIE STRATEGII

Zarządzanie i monitoring zapisów strategicznych polegają na systematycznej ocenie oraz modyfikacji kierunków działania w przypadku istotnych zmian. Elementami skutecznego zarządzania będą przede wszystkim:

- a) Burmistrz Ornety, odpowiedzialny za wdrażanie strategii oraz wsparcie koordynatora przy realizacji,
- b) Rada Miejska w Orniecie - pełniąca bieżący nadzór nad realizacją,
- c) Koordynator wdrażania Strategii – Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Orniecie, który:
 - gromadzi dokumentację związaną ze strategią,
 - przedkłada informację razem ze sprawozdaniami MGOPS,
 - dokonuje ewentualnych korekt/aktualizacji harmonogramu minimum raz na trzy lata,
 - uzupełnia/aktualizuje listę usług społecznych minimum raz w roku.

Podmioty realizujące kierunki działania strategicznego i projekty powinny sprawować opiekę nad tym, aby zapisy strategii były uwzględniane w innych dokumentach programowych.

SYSTEM AKTUALIZACJI

Część programowa: cele, kierunki działań, harmonogram będzie poddawana przeglądowi i aktualizacji raz na trzy lata. Po ewentualnym wprowadzeniu zmian Koordynator przedstawi dokument do aktualizacji komisji i podczas Sesji Rady Miejskiej. Będzie też zobowiązany dostarczyć wszystkim zainteresowanym stronom informację o dokonanej aktualizacji.

Niniejszy dokument, po uchwaleniu przez Radę Miejską w Orniecie, powinien być opublikowany na stronie internetowej, a ponadto przekazany uczestnikom procesu planowania oraz wszystkim jednostkom i instytucjom, które zostaną zobowiązane do realizacji strategii.

PROGRAMY I PROJEKTY

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych będzie skuteczna, o ile przedstawiciele samorządu lokalnego znajdą zasoby umożliwiające budowę i realizację programów celowych zgodnych z przyjętymi kierunkami działań. Programy można realizować w okresach rocznych, dłuższych lub krótszych, w zależności od charakteru danego projektu ze środków:

- a) własnych zasobów samorządu ,
- b) poprzez NGO pozarządowe,
- c) poprzez inne instytucje zewnętrzne,
- d) w partnerstwach sektorowych.

Projekty i programy mogą być przyjmowane przez Radę stosownymi uchwałami, które winny przybierać formułę załączników do niniejszej Strategii. Projekty i programy realizowane w ramach Strategii powinny być zgodne z przyjętymi kierunkami działań.

FINANSOWANIE

Strategia wyznacza działania, których osiągnięcie jest uwarunkowane wieloma czynnikami, w tym również finansowymi. Przedsięwzięcia mają szeroki charakter, dlatego istotny jest montaż finansowy, dający efekt synergii, gwarantujący, że zaplanowane cele zostaną osiągnięte.

Wśród źródeł finansowania należy wskazać możliwości finansowania z budżetu państwa, m.in.:

1. Program kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem” (uchwała nr 160 RM z 20 grudnia 2016 r. w sprawie programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem” (M.P. poz. 1250));
2. Fundusz Solidarnościowy (ustawa z dnia 23 października 2018 r. o Funduszu Solidarnościowym (Dz. U. z 2020 r. poz. 1787): „Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością”, „Opieka wytchnieniowa”, „Centra opiekuńczo-mieszkalne”;
3. Fundusz Dopłat (ustawa z dnia 8 grudnia 2006 r. o finansowym wsparciu niektórych przedsięwzięć mieszkaniowych (t. j. Dz. U. z 2024 r. poz. 304))
4. Program wieloletni „Senior+” na lata 2021-2025 (Uchwała nr 191 Rady Ministrów z dnia 21 grudnia 2020 r. w sprawie ustanowienia programu wieloletniego „Senior+” na lata 2021 - 2025 (M.P. 2021 poz. 10));
5. Resortowy Program „Opieka 75+”;
6. Program wieloletni na rzecz Osób Starszych AKTYWNI+ na lata 2021-2025;
7. Program resortowy „Pokonać bezdomność. Program pomocy osobom bezdomnym”;
8. Korpus Wsparcia Seniorów (usługi sąsiedzkie i Teleopieka);
9. Program Rozwoju Rodzinnych Domów Pomocy;
10. Program rządowy, celowy do ustawy z dnia 17 sierpnia 2023 o szczególnej opiece geriatrycznej;
11. Krajowy Plan Odbudowy;
12. Narodowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego;
13. Fundusz Medyczny MZ;
14. Programy celowe uruchamiane na potrzeby Strategii Rozwoju Usług Społecznych, polityka publiczna do 2030 roku; Zdrowa Przyszłość. Ramy strategiczne rozwoju systemu ochrony zdrowia na lata 2021–2027, z perspektywą do 2030 r. oraz inne programy poszczególnych resortów.

Ponadto w realizacji zadań państwa wobec obywateli pozostają w dyspozycji środki funduszy celowych oraz instytucji, tj.:

1. Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych; Program Samodzielność, Aktywność, Mobilność; Wspomagane Społeczności Mieszkaniowe i inne celowe,
2. Narodowego Funduszu Zdrowia, programy zdrowotne zgodnie z art. 48 ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej,
3. Zakładu Ubezpieczeń Społecznych,
4. Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Olsztynie,
5. Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie.

Zmiany systemowe w realizacji usług społecznych będą również finansowane ze środków Unii Europejskiej przewidzianych okresem programowania na lata 2021–2027. Środki Europejskiego Funduszu Społecznego+ (EFS+), w ramach Programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego na lata 2021-2027 (FERS) oraz FEWiM na lata 2021-2027.

MONITORING I EWALUACJA

Bazą informacji statystycznej, zbieranej na potrzeby wskaźników monitorowania będą dane Oceny Zasobów Pomocy Społecznej. Poza tym bazę tę będą stanowiły informacje i dane otrzymane od instytucji i grup środowiskowych, dotyczące realizacji harmonogramu.

Informacja z monitoringu Strategii będzie przedstawiana Radzie Miejskiej przez Koordynatora w ramach sprawozdań MGOPS. Odnosić się będzie do celów, kierunków działania i harmonogramu Strategii.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Orneta na lata 2026-2036 ma charakter otwarty i elastyczny.

Oznacza to, że poszczególne jej elementy w trakcie realizacji mogą być modyfikowane, zmienione i dostosowane do sytuacji społecznej.

ZAKOŃCZENIE

Podczas wdrażania celów i kierunków Strategii ważne będzie zastosowanie przez jej realizatorów ośmiu zasad budowania społeczności lokalnej:

1. Zasady samopomocy – przejawia się w istnieniu i rozwoju pomocy wzajemnej ludzi, zmagających się z podobnymi problemami życiowymi oraz pomocy silniejszych dla słabszych; zazwyczaj w ramach niewielkich nieformalnych grup.
2. Zasady przezorności – oznacza, że bezpieczeństwo socjalne jednostki nie może być tylko efektem świadczeń ze strony społeczeństwa, ale wynikać powinno także z odpowiedzialności człowieka za przyszłość własną i rodziny.
3. Zasady solidarności społecznej – najczęściej rozumiana jako przenoszenie konsekwencji, niekiedy utożsamiana z solidaryzmem społecznym, oznaczającym wyższość wspólnych interesów członków społeczeństwa nad interesami poszczególnych klas lub warstw.
4. Zasady pomocniczości – oznacza przyjęcie określonego porządku, w jakim różne instytucje społeczne dostarczają jednostce wsparcia, gdy samodzielnie nie jest w stanie zaspokoić swoich potrzeb; w pierwszej kolejności pomoc powinna pochodzić od rodziny, a następnie od społeczności lokalnej, a na końcu od Państwa.
5. Zasady partycypacji – wyraża się w takiej organizacji życia społecznego, by poszczególni ludzie mieli możliwości pełnej realizacji swoich ról społecznych, zaś poszczególne grupy mogły zajmować równoprawne z innymi miejsce w społeczeństwie.
6. Zasady samorządności – stanowi realizację takich wartości, jak wolność, podmiotowość człowieka; realizowana jest poprzez taką organizację życia społecznego, by jednostki i grupy miały zagwarantowane prawo do aktywnego udziału w istniejących już instytucjach społecznych i tworzenia nowych instytucji w celu skuteczniejszego zaspokajania potrzeb i realizacji interesów.
7. Zasady dobra wspólnego – przejawia się w takich działaniach władz publicznych, które uwzględniają korzyści i interesy wszystkich obywateli i polegają na poszukiwaniu kompromisów tam, gdzie interesy te są sprzeczne.
8. Zasady wielosektorowości – polega na równoczesnym funkcjonowaniu publicznych podmiotów polityki społecznej, organizacji pozarządowych i instytucji rynkowych, które dostarczają środków i usług służących zaspokajaniu potrzeb społeczeństwa.

Urząd Miejski w Orniecie
ul. Plac Wolności 26
11-130 Orneta

Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
ul. 1 Maja 6
11-130 Orneta